

Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамках угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy.

zespół (fond) 45.

Archiwum Dziaduszyckich

Część I. Rękopisy Biblioteki Poturzyckiej Dziaduszyckich.

163. Traktaty szwedzkie. Akta dot. pertraktacji litewsko-szwedzkich 1622 r. *Koniec XVIII w. K. 36.*

Львівська бібліотека
АН УРСР

7

ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

Лігун. 163

Traktaty Szwedzkie.

Pierwszy zjazd.

Legomosci Pana Starosty Lmudzkiego z Kanclerzem Szwedzkiem.

A. D. 1622. Die 27. Octobris.

Pierwsza rozmowa.

Przedwieczem uszyt się z stanowiska Pana P. Starosta Lmudzki, po prostu z. Tomia P. Starosta Leopoldum. Było przy nim sztabow 50 koni, bez zbroi, bez szyszaw, osobno Przejawot Stug i wyszyscy affestency konn. było 100. osob. Pod Tamiel przyjechałszy, wszystkie tam swoje impedimenta, które wprzód były postawne zastat, bo nescio quo errore, rozumiejąc że im od Szwedow passow broniono, dalej nie poszli. Co gdy się Tamiel P. Starostcie dowiedziało, niechciał subsistere, w tym wafit się Oberst Kwie, który dwa razy przed tym pod Inflantzkie wojny, a naj w więzieniu był a teraz Tamielowi zarządca. Tę Tamiel P. Starostcie dat spawny, że nie tylko porząd nay mniejszemu K.M.M. szeladnikowi nie bronny, owzem to temu prokurorowi, aby K.M.M. Kommissarze w drodze mieli swoje uszanowanie. Wszakże mniąc Tamiel musiał troche się zatrzymać; a żeby uchwila wozy z namiotami i inne potrzebne rzeczy, wprzód na miejscu zastat. Tamże nadiechał P. Wendeni który był w swoim stanowisku pod Tamiel.

Gdyż o cwięci mieli od Kirchholma byli podali nas około 20 Kaystarow, Szwedzich we zbroiach, których do Tamiela w tył K.M.M. Kommissarow zastano, a owoim tych 200 ludzi niechoty. P. Starosty wiadomośc i przestrożę mieli; w bou Kirchholma w lepieniu insydij potłozono i pod potłozasta piechoty w samym Tamielu pod wietrzem. P. Starostcie było, że dotąd nie wiedziało w Rydze P. Kęrowski; utorego był dla namowy nieyca przed oba wyprawili; przyjęty i odpawiony. A w tym przyniesiono do niego list, iż Szwedowie radzi byli tej nowinie o wyjeździe K.M.M. Kommissarow naszych, i mieli z nim negocjowac dla oba na miejscu namiotom wyprawia.

Po małej chwili P. Kęrowski przed samym Kirchholmem P. Starostę podał, i referował, iż Szwedowie potrzebowali, aby podi samey drogi namioty były rozbite, żeby się nie styły między sobą, tylko, a między wrotami żeby droga gwanicyta, a to gwoli temu, żeby komplementy o ewentualach nie wzruszawo, ale w swych zobu sztan namiotach rozmowę odprawowano. Lecz iż namioty P. Starosty już rozbite były, pozwolił na to niechciał, ale sam przyjechałszy ukazał miejsce gdzie namioty Szwedzkie miały być rozbite. Czym kontentowat się Wrangel Lieutenant oberst od Szwedow dla obrania miejsca od Szwedow przystany. W godzinę potym przyjechał Kaystar jeden z obnową, aby K.M.M. Kommissarow nasi na Szwedzich bez obrany i nie tytulowicze czekali. W ten czas przyjechał woz Szwedzi, i zaważ namiot z wierzchu wzruszawo, a wewnątrz nitayka, podrzyty; nowo od huncu actum w Rydze zrobiony; rozbito.

Po rozbitiu namiotu czekali się na nich godzinę albo i więcej. Tandem przyjechał Aelius Brenstern Cancellarius Regni Suecie, i Petrus Banier Camera confiliaris, Ceteri Jęzbare w barwie przed nim trąbili. Tardy było w zbroiach i szyszawach 150. a osobno Officow i Kommissarowicze szeladzi była pod 20. koni, nad to piechoty w szyszawach 20.

Gdy do swego Szwedowie namiotu zsięli, dobrą chwilę czekali, żeby wprzód do nich poszłano. Lecz gdy obawili się, że się na to nie zgodzi, poszali do K.M.M. Kommissarow Deonfelda Stadthaltera Rysskiego, i Jarotgeriusa posta Holenderskiego nawidzając Ich K.M.M. a potrzaz żeby tę zwłozę, ktorey za droga i nieychoty P. Kęrowskiego do Rygi przyjad, był przy czyną; bez obrany przyjęli; pytając przytym iawimby sposobem schodzie i unawiać się o rzeczach chcieli, naostatek ten sposob najlepszy bydz mieniąc, żeby namiot jeden do.

drogiego wyznaczenia. Inq. V. Starosta Litudzai czapka, głowę nawiąwszy, gdy on
detecto capite stali, tani in dat respons. Dominaciones vestra legant cap ut si
lunt. Ego enim cum non valetudinaris, et oculos debiles habeam, contra aerem pro
are mihi cogos. Mora hac nobis fuit gravis et molesta, nam licet loco esse
distantiores, tamen quinque milliaria conficiamus, et duabus horis vos proce
mus. Sed siquidem Dominaciones ipsarum ita se excusant, nos sumus contenti, nec ut
velimus. Modus tractandi, is mihi optimus videtur, ut inter tentoria conveniamus
qua omnino non puto debere iungi, nam consultandi causa subinde nobis ab utroq.
ad sua tentoria recedendum, et seorsim de rebus incidentibus deliberandum erit.

Dixit potym M. Starosta wiele z tamtey strony Kommissarow wyiechato. Gdy do
powiedzieli ze tyleru dway. powiedzial ze on przy sobie ma 2. kollegow, gwoli temu us
tych iz proce valetudine, tum laboribus publicis, quom cetate fractus, sita mowia ip
corum me moze, ale pomocnikov miie musii.

Wyrost w tym Kanclerz z swego namiotu, wyszli i nasi M. Kommissarze. A iz
Kanclerza Szwedzkiego jezere M. Starosta nie znal, tedy rozumiejac ze on inter p
byl pominal si z swego namiotu; Postwarz potym ze Kanclerz stanal na m
sze Intervallum, obeyrzawszy si zedy M. Starosta Litudzai na swoy namiot v
wipas quidem est distantia, sed tamen non peccabo humanitate et tamen D
vestras salutabo. To vreatyzy przywitali si z obu stron. Po przywitaniu Kanclerz
wprzed tak mowii poraz.

Tentata aliquoties hac inter duo regna pacis et amicitie media, et amon
quiescent aliquoties sanitatem et institutam fuisse: tum M. M. et G. Do
nationibus vestris, quam civis rerum publicorum pecto, constare non dubitemus
In is Iovius ac Potentissimus Princeps Dominus Gustavus Adolphus Dei Gratia
Rex /: te vrsystrae lego az do ronca wyluzyt tytuty. / Dominus noster elevem
tiffimus, sane testatus est, summum studium pacis utriq. regno revocanda. Non
erimus volisi in is enumerandis, quae antehac acta sunt, ne tempus hui congre
sui datum inutiliter consumere videamus. Hoc saltem memorare iuvat proxim
ante aliquot hebdomadas, cum ad Mitavian in medio amonum strepitu de pace
agevretur, concessisse Savaam Kam Mtem Dauru Mtem clementissimum, ut iudicia
10 mensium sancirentur; eo potissimum fine, ut hactenus expectata, multorumq.
desiderio expetita pax, tandem felicitate stabiliri possit. Ea proaevinto igitur Mitavian
suum iudicaverit Savaa Regia Mtas dispensat, vctus commissarios destitavit; isq. suo
et Regni nomine protestationem pacis constituenda fecit. Pavendo Regia Mtas voluntati
remansimus Regia, una cum collegis nostris et expetivimus hunc ipsorum diem, quo de
pace et amicitia inter nos agi possit. Gratium vero nobis fuit Dnes Vras advenisse, ex
eoz. spera concepinus: fore, ut hoc bellum sapiatur, et pax desiderata Livonia restitua
sed cum hac in spe vivimus, obicuntes nobis procteo expectationem quodam impedi
ta, non modo eventum, sed et congressum nostrum venovantia.

In Inq. V. Starosta mowę Kanclerską intercept, proponens, ut aut secreto au
bitis, aut sedendo in tentorijs sermones conferant;

Kanclerz tak odpowiedzial. Pravidabam ego istam difficultatem ac ideo vovaba
id tentoria conuengerentur, sed expediam me breviter, nec morabor Vtras Dominatio
nes. Deditur nobis hac spera Deputati Dominacionum vestrarum proxime ad nos
ablegati illa impedimenta pro nostrum congressum removeri posse; Deditur itaq. hu
manitati, ut conveniremus audire, quid Dnes vestra de illis obstaculis, seu in conclu
serviat.

M. Starosta Litudzai. Expectabam orationem Dnem vestram exorfam in, ab hu
manitate mutuaq. salutatione, sed cum illam partem Dominatio vestra transgredi volu
vit, deo et ego supersedebo. Quod ad caput Gratioris Dnis vestrae attinet, vultu essent
dicenda de causis, utrum merito in istam suspitionem, ex qua praedicta obstacula

2
caranascunt, Dñes Vestrae sint captae. Sed ita partem pro deputatorum nostrorum iuris exaesse, primum
postea de iis dici potest. Incommodum autem videtur istam aciem inuicem ferre, praestat recedere
in tentorium, ubi enim laboribus publicis et senecta gravato, difficile est tanti momenti nego-
tia stando perficere. Agemus amice et benevole, renouamus caeremonias, quae barbaris con-
ueniunt. Dñatio vestra novit mores humaniores. Peregrinas gentes procul dubio iuris
et linguis carum didicit. Scire eogo potest, quam ab istis barbaris caeremoniis abesse debe-
at. Nobis certa est pax cordi, qua in re Dominatio Vestra, pro sua parte multum praestare po-
test. Nam sicut sigillum Regni Sueciae in manu habes, ita et clavum istius negotii eum
habere puto. Si memoria vegetiorem, qua sunt acta tempore Regis Sueciae Ioannis lauda-
ta memoria, dum electio et inauguratio Suis Regis modesti nostri ageretur, et qua sunt lib-
ris, scriptis, et iuramentis firmata, eorum nobis incitamento ad amicitiam illam post laus-
nio reveremus.

Laprosit potyam N. Stavosta Kancleza Swedzkiego do namictu suego.
Kancleza. Non inhumanitati impietes nostrae, quod initio congressus salutationem
omiserimus. Cum enim id per Deputatos nostros in tentorium Danum Unum missos, fe-
cimus, nunc licet tempore ergo, caeremoniam hanc non est visum repetere. De impa-
pace vel capitali negotio nondum hic agitur, nobis certe nihil optatius quam ut media in-
veniantur, quibus illa vetus amicitia, cuius Dñatio Vestra mentionem fecit, inter haec duo
regna restitui possit. De quo cum inter nos verba commutare inciperemus, invenimus nos
Dñes Vrae pocius studiosissimos. In presenti autem de impedimentis quae ante obicimus,
libentes confitemur. In Tentorium etiam nostrum Dñes vestra, ad descendendum rogamus.

M. Stavosta Desperi. vult ut illa Stoa, habendam esse rationem cetatis, Suis P. Mty.
Inducere, et potius insuis, tanquam senioris, tentorium utrandum.

Kancleza. Si privatus essem, utiq; aetatis Dñis sua rationem haberem; sed cum non privatum
sed publicam personam, hic sustineam; datus mihi aetate, quod istam aetatis considerationem
seponam.

M. Stavosta. Etiam ex suo officio cancellariatus debet Dñatio Vrae, isto honore mihi
cedere, nam ego iam isto munere Cancellariatus profuerunt, et ad ampliozem dignita-
tem a S. Regia Mte, Domino meo proventus.

Kancleza. Non cessabimus, quem quis in sua Respublica obtineat locum, recte enim
dixero, quod uterq; nostrum in hoc negotio, totam Respublicam praesentat.

M. Van Weerdenpi. Si aetatis Suis Regis nostri et Suis Gustavi Adolphi spectatus, seni-
or aetate, primo loco poni et honorari debet.

M. Van Mta Lundeci. Imo etiam spectandum, utrum regnum antiquius, et utrum
Religionem Christianam prius amplectum.

Kancleza. Si in hac disceptationem venires, ostenderem regna Sueciae, pro Regno Poloniae
utramq; istam laudem deberi.

M. Stavosta. Ostenderes, sed fortasse ex Ordo, non ex Coomero, sed ne tempus inanes pere-
at, intrabo ego tentorium Dñis Vrae cum illa mecum volis.

W. redzzy w namiot dali Swedowi naszym, po prawey ręce unyrsce; a sobie po lewey.

M. Stavosta. Impetrandum esset silentium; Mihi enim vox exilis, nec etiam verbis cer-
tare in animis habeo. Collega meus M. D. Castellanus Wendensis, amicus verborum, ea quae ex
parte nostra dici debent, proferet; Dñes itidem amice audient, et patienter ferent. De me autem
omnia sibi pollicentur, quae virum bonum, et pacis amantem decent. Nam pax est tum
res singularis tum beata, ut Christus pro ea venerit, eandem praedicaverit, eandem velit, quae vit,
numen vocatum, et Sabbathus Authorem discordiae procul accubitus.

M. P. Wendensis. Moximozzy noafationem de aostro in pace studio rem ipsam hoc se-
su aggressus est.

Hanc unicam congressus nostri videmus difficultatem, quod castra in nostro proprio fun-
da, sunt constituta. Ita vero Dñes Vrae hanc occasionem acciperent; ut hactenus nullis
mediis et asserationibus, pro nostris deputatos id complacere videret. Non tamquam spem ab-

abiciamus dñes Vras daturas equitati locum. Castra enim nostra non in vestra pecunia deti-
nentur. Nam sufficientes cavimus, et fidem nostram interposuimus. Quod gentibus et popu-
lis omnibus tribuitur, scimus enim iis gentium, et fide nihil unquam sanctius et certius
habemus. Nec in iudicium suum Dñes Vra, factum id accipiamus, quod vestris solis
nostra castra retinuerimus. Causa nobis mita et id faceremus, sed vos nequaquam vince-
re. Ipsa Dñes Vra agitare possumus, cum iure versemus, in negotio pacificationis
sit nomen Dni benedictum: spem boni eventus habeamus, subsequaturam aliquam de
exercitu disputationem. Deo ergo tenetur, ut eo facilius interveniente pace, post exoluta st-
pendia, et castrensia iudicia revacta, exautherari queat.

Sp. Stavosta. Dñes vestra nostra luduntur exercitu, cum tamen ipse speciemus est exer-
tus habeant, Nam Riga suis circiter 6000 hominum, alii minus, alii magis putant. In
Dabusi etiam et in alijs vicinis fortaliter non contemnenda habent praesidia. Haec tam-
nos omnia, quam parvi prederimus: et qualem vobis habuerimus fidem, ipsimet videtis.
Nullis enim litteris muniti, ad solam manus Vra, cum delegatis nostris, stipulationem,
milliaribus a castris recessimus, et venimus in eum locum, ex quo turres civitatis copia
vestris militibus referta; videri possunt. Pari passu nobiscum ambulat, et eo animo quod
nos erga vos estote. Quid enim vobis cum nostris castris? quae nullomodo propter nostras
privatas rationes, dissolvi possunt. Ita enim Provincia tam ad Poloniam, quam Lithania
spectat, ideo et onera communia esse debent. Thesaurus autem Polonius a Lithuania
quo locorum intervallo distat. Ea utroque vero thesauro stipendia data. Nos ipsi militem de-
re nollemus et pace facta, cetero eum dimissuri sumus. Nam Respublica nostra, nec De-
gratiam est eius firmitatis, ut nec a Turco potentissimo hoste, nec a Tartaris, nec ab alijs
vicinis quidquam timeat, est etiam eius potentia, ut amissa recuperare possit. Sed pacem
do sanguini Christiano, mallemus ea res pacis consilia nobis restitui.

Ranclet. Si quis passus est, se pacis studio moveri, certe nemini haec tunc pro nobis
nostrisq; tribui debet. Nam et bella cum varijs hostibus gessimus, quod magis de pleroque
laudo, et variam fortunam experti sumus, et tam malis, quam bonis nostris didicimus
et pacem et bellum sectari. Haec omnia tantum habere in animis nostris, ut
us media sopendi vobiscum belli, ita ut cum ceteris vicinis, quareveremus. In iis recessibus
dis, vel in consilijs pacis commendandis, non est opera potius moveri. Ab omnibus enim
ista laudantur, probantur. Sed dolendum quod nunquam media inveniri poterunt im-
talia impedimenta obiecta, quae non modo spem boni eventus, sed occasionem ostendit et con-
gressus praesens videantur. In ista difficultate cum versavimus, supervenimus delegati
minationum vestrorum, praesentem congressum nobis officantes. Uterqueq; in hoc nego-
tium, ijs argumentis, quod existimaverunt facti in non esse coarturum. Quarebamus expre-
se utrum castra contra naturam induciarum retenta, Dñes Vra velint solvere, et si autem
non promiserunt verbis apertis, tamen spem fecerunt generalem, ea submoveri posse.
Nam propter spem nobis evant, quod Dñes Vra istam retentionem castrorum approbent et
militem ad fines nostras teneant, non eam putamus removendi, istius obstruendi rationem
Prudentes quidem sunt ista causa, quibus conatus nobis persuadere, non pugnare, id cum
inducijs et securitate nostra. Sed cum nobis cum illis res sit, quibus non aliquid rationibus
nos persuasuros credimus, ideo etiam de nobis vicissim cogitare rogamus. Novum enim pro
coile et ineptum esset, si verbis cum prudentissimis viris, et Republica administranda
prestitissimis certavimus. Agitata sunt haec pro litteras et subdelegatos, satis graves et
potentes. Plane tempus terrevimus, si istis diutius vellemus inhaerere. Adversatur id in-
ducijs 10 mensium, ad Militariam constitutio, illi qui interfuerunt, iures eos D. Dña
hoff possum rationem reddere, quomodo illi res sit acta. Instrumento quidem trans-
tionis novimus ista inserta non esse, sed cum inter bonos bene agi oporteat, et fide subtra-
ha necesse sit, societatem humanam tolli, ideo a parte vestra ea, quae ex interva-
induciarum sequentibus praestari debebant. Cum esset constitutum ut Militaria deduce-
retur,

3

deducere exercitus, eone animo deducti fuerunt, ut alio loco iterum sibi opponerentur? Ponite ob oculos si nunquam exercitum colligere vestros, opprobere vellemus, quid opinionis habeatis? Fidesne alteri alteri? Si vero non colligamus, tunc certe vestro stante exercitu vestra deteriora erunt. Si quis manum cepulo et gladio admovent, securitatem mihi vobis polliceretur? non ipsi fideem, nisi prius id removeat, qui mihi nocere potest. Non hoc dicimus, ut detrahamus quidquam fidei Republicae vestrae, sed rogamus ut Dnes vestrae ita de nobis iudicent, ut cauti Republica gubernatores, de civibus qui eodem modo oculis suis puerisse debent. Sufficit haberi privata Dominationum Virum rationes, eas non in pugnamus. Verum cum in exercitu non Turca non Moscho sed oppositus nobis, et ad fines vestros constitutus sit, cogimus fateri cum vobis suspectum esse. Quod Dnes Vires vobis nostris confisi, tam prope ad urbem, qua nunc in manibus nostris est, accesserunt, et quodammodo in manus nostras venerunt, tribuimus id ipsorum optima eorum de nobis persuasioni, et vicissim fidei eorumdem nos credimus. Sed cum hic non de nostra saltem securitate, sed de statu publico agatur, ideo rogamus ut istam sententiam mutent, et in praedicta illa, quae seruiunt augenda suspicioni, et aliquid aliud subesse vobis ostendant absque mora removeant. Si fuerint castra sublata et exercitus a finibus nostris recedat, ad ea nos plene numero et tractabimus, quantum potestas a Sacra Regia Mte vobis data concedit.

Luc. Starosta. Mirum est Dnes vestras, ex minutissimis rebus occasionem, ut circa paucis quaerere. Cum tamen quatuordecim de vobis conquarandi et iniurias exprobandi rationes habeamus. Nam ut breuiter repetam, praesentis belli initium; iniustis ad nos litteras, cum consuleremur anno praeterito de bello, contra immancissimum Turcarum Turpe ratorem gerendo. Nihil vos haec mouerunt, quod cum tam potente hoste, res vobis esset, qui tres partes orbis, ac in illis civitates viginti regna possidet. Sed tanquam per ludibria memoratas litteras, pro tribuimus vobis insinuari fecistis, ac interim Gustavus Adolphus Sioniam invasit, Provinciam confederatam, fidei, nostrae commissam, et multo sanguine et pretio utriusque Republicae, nostrae defensam. Non ignari eratis, quo iure vobis Sionia debeatur. Attingit mea memoria cum A. 1568 laudatae memoriae, Rex Sigismundus Augustus comitia provincialis Goodnae celebraret, ibi tum legatus a Provincia Sionica subiectionem offerentem venisse, et in guerram Republicae nostrae Provinciam illam receptam fuisse. Postea regnante D. Stephano si fallor A. 1581 idem repetitum ac bellis per eundem Regem pro vendicanda et defendenda ista Provincia, cum Moscho susceptis et gloriose gestis, confirmatum fuit. Haec itaque Sua Severitas Provinciam invasit, invasit ad hostes, et propugnacula Republicae iniuste corripuit. Et tamen vos de pacis studio gloriamini? Quae iam vero laudem, egregium pacis studium. Cum nos pro avis et foecis non nostris solum, sed et aliorum Regnorum et Provinciarum diricamus, cum tota Christianitas periculis nostris tremebat, cum reliqui Principes auxilia sua nobis offerent, tum vobis iacturam nominis Christiani aut curantibus, aptissima ditiones nostras invadendi visa est occasio. Alteras litteras hoc anno missas, qua cum in castris Mno Pincipi Radevillio campiductori vestro essent exhibitae ad me illas et intactas remisit. Illas ego aperui, tum quod proximis huius Provinciae essem Senator, tum quod negotia quavis Republicae, licebat mihi cognoscere. Vide his meam caritatem, in continuis laboribus acquisitam; Tui imperionis Notarius Georffris M. Ducatus Lithi, deinde Thesaurarii officium per multos annos admeum stravi; demum sigillum M. D. Lithi videlicet vicecancellariatus officium mihi est committum; tandem nunc generalis in Samogitia Capitanei dignitatem, sustineo. Pro ea itaque qua mihi competebat potestate, litteras illas aperui, legi, et videram ad iudicia tribuenda haec ultima instantia, quod tunc ibi non pauci Senatori Bodinis adessent; remisit. Sed Deus bone! quod ibi scommata, quot comitia in regem, ordines regni, et M. D. Lithi

Ita scriptos illarum litterarum virulentia indulsit, ut ea absq; executione et detestati-
one nemo legere potuerit. Mei illud potestandum, quod nos soli M.D. S. H. Senatores eor-
um compellat, ac si vel soli in Livoniam usq; haberemus, vel a fraternitate cum archie-
piscopi Polonice ordinibus recedere vellemus. Videant Dues Vra quam belle de pace ageatur
nihilominus nos ista non moveant. Potissimum quidem commemorata, pari mercede requi-
dere, sed a dignitate nostra plane alieni duximus, conortis et improperis ludere. Sup-
plicamus ergo Regi M. D. No. clementissimo, ut illam iniuriam nobis rei q; publi-
ce donaret, et non obstantibus illis acerbis litteris, pacificationem, prout ab ordinibus Re-
gii Sveciae rogabamus, tractare nobis vires regna permitteret. Atque iudicent Dues Vra
quis laudem pacificorum hominum sibi tribuere debeat. Dues Vra eam sibi tribu-
entes, eam nobis non auferant. Nec fidem nostram ratione securo congreffus, et ac-
greffus vestri in dubium vocent. Si pax est cordi ipsorum vel nucleum aggrediamur. Quo-
rum in ista de exercitu contentione clui haeremus, certe grave et indecorum nobis est
in tam levis, quae pro alio remoueri possunt; morari. Nos vero committimus non
mus, de ipsi medijs pacis conseruamus. Non possumus committimus solvere exercitum
lutiuae est vestra? Liberum vobis erat, cum in praesidium aduenire uice nobis an iniuri-
coeptarum disponere, cum nobis prohibita sit, nostrum in fundo Reipublicae, et progre-
absq; cuiusvis hominis iniuria in castris continere. Et tamen toties quatuordecim milia
tem nostram ad limites vestros positum esse. Ubi sunt vestri limites? Quis hos limites
distendit, quis commissarium egit? Nostro est iste fundus, in quo castra posita, et ille
in cuius vicinia posita. Acquis vobiscum agite rationibus, et nolite irrogare. Quis
enim sapient ista verba; dimittite exercitum? nisi imperium! Quomodo accipere
si rogauerimus, id et vos exercitum ex uoce Regis dimittatis? Multas nos habemus
severas rationes, cum militem in castris teneamus, non tamen eas alieno praesentium
tuli regno aperiemus. Si ad Mittauensem transactionem Dues Vra prouenerit, et si satis
constet, nec scripto nec verbis id promissum esse, tamen in superabundanti M.D.
Donhoff testimonium de rebus illis actis perhibeat. Sed ut superius dixi non im-
pedit iste exercitus, quominus de pace agamus.

Händlerz. Plurima iudicia sunt, quae accurata indigebunt ratione, nobis vero non est
propositum talem ingredi circustationem. Multa in ista oratione non reseruit ad prae-
sed ita sunt aculeata, ut si pari merceda solui deberent, exasperarent Dues Vras. Liber-
tas itaq; supercedimus, ab eiusmodi contentionibus. Ex tamen quae animam causae
stra tangunt, non omittenda. Dues Vra male me intellexit, aliquin in tam difficulte
non descendisset orationes. Quomodo Livonia in fidem Reipublicae vestra concesserit?
quid uisat attingere? Scimus hoc! Sed non desunt quae possemus propterea meliorem
in hoc negotio, Dues Vra informationem ostendere. Quod vero tempore belli Sueuici vos
inuasimus, in eo regi nostro et nobis magna a vobis fit iniuria. An uisceribus vestris
esse bellum cum Suecia, bellum autem cum Rege nostro esse inuicem, cum itaq;
id obstaculum quod Sueuicam expeditionem remouatum fuit, non auerisistis! Nos
enim muneris non fuit statui vestro prospicere. D. Castellanus cum aliquoties fra-
tribus Livonicis praesens, si ea dixerit, quae ex conscientia teoretis appareret illis
non fecisse, quam a nobis requiri possit. Summa enim sollicitudine instabimus
tam apud defunctum Illustrem Ducem Palatinum Vitorensen, quae aliorum commu-
sario, ut proposita pacis condiciones admitterentur, et satis iusto tempore proce-
mus bellum certum et inevitabile, a nobis conuenire, nisi fides et seruae iudi-
cia, quibus et rex et regnum nostrum, itidem rex vester et regnum vestrum teoretis
firmata essent. Litteras Vras Dominatio Vra inuicem exigat. Primas enim sa-
tis.

satis humaniter scripsimus, quale vero retulerimus responsum, vides quod et dubio Dno
Vra, quamvis non subscripseris, tanta atrocitate, a peritate, indignitate verborum, tan-
tisq; refertum erat convitiis, ut inter privatos homines, nedum inter republicas nullas
abominos litteras viderim. Procerati igitur et iam laessiti, alias litteras scripsimus,
non nihil dolori vestro indulgendo, sed non tantum quantum convitia illa merebantur.
Quod vero ad solos M.D.Lith. senatores eas direximus, non id causa fuit, ut Lithuaniam
a multo tempore legibus, alijsq; vinculis sociatam, quod nobis probe constat, dicerem
mus. Sed quia in illo responso a Polonicis Senatoribus dato nobis, minus saltem fallor
Senatoris M.D.Lith. nomen subscriptum erat. Praeterea spes nos tenuit, pacem magis
vobis curae esse, ut probe verius expositis, et vicinis quam Polonis qui ab isto men-
dio longe sunt remoti. Ad litteras ego sufficiens desperavisse, ut videatis convitiis
culpam transferri in nos, nullatenus posse. In posterum a diuinatione verborum
prostat, abstinere. Venio nam ad illam orationis partem qua Illia Ducatio Vra inuit
ac si hic in praesenti nostro congressu, aliquid gravius quam de castris demitten-
dis agi debuisset. Id certe cum per D.D. Deputatos Rigae, ad nos missos invitaverimus,
nobis non erat detectum, de solis cuius impedimentis submovendis mentio fiebat.
Sicut autem illi discitis vobis non audebant hoc nobis permittisse, tamen spem non
exiguam faciebant, et cum discederent non ibunt inficias, nos expresse dixisse, frustra labo-
rem istum vobis solutione castrorum suscipi. Quod si ergo habuissent id pro indecovo
potuissent nobis per litteras significare, et supercederemus hoc labore ingrediendo.
Sed cum Dues Vras videremus, ita esse quogressas certe coacti fuimus, in eam cogitationem
ut impedimentum quod nihil de Maiestate Regni imperiq; vestri minus, tolli possit. Quod
autem Ducatio Vra litteris nobis movet de limitibus, ac eo descendit ut sibi licentiam prae-
ter ubi in honorem in Suonia, castra ponendi, id quod sit absurdum, ipse Dues Vra
pro suo prudentissimo iudicio examinet. Non commissarii hic fuerunt, sed quantum
quis gladio et armis sibi vendicavit, tantum possedit. Quod si quis limite constitue-
rit? Illi qui Mitavae inducias pepigerunt. Illi limites ad Mitavam distabant
primam Maij; iates nos servari debent. Misitq; Dues Vra fidem suam labefacto-
re velint, non instituant nobis controversiam finium regendorum; ut quodcumq; plu-
ribus argumentis de isto exercitu agere, nulla ratio nunc in medium proferatur qua
non sit ante obiecta. Hoc saltem novum nobis obstruitur, ac si imperare velimus.
Non convenit id naturae ac modestati nostrae. Nihil iuris, nihil imperii, nobis con-
dicamus, penes vos est utrum velitis, id accipere nec ne. Viceversa abstinete in nos
ab eo imperio, ut nobis ea quae statum nostrum efficiunt, prohibita sit in medium
proferre. Ad caetera brevius respondi, quam oportuit, sed non ideo convenimus, ut de eis
de quibus inter nos hic ageremus, sed saltem obstacula congressus vestri amove-
remus.

S.P. Starosta. Ad primum caput orationis Dues Vra, non respondebo, cum id per-
tinet ad D. Castellanum Vendersem, qui praeterea tractatibus intererat. In altera
secomis parte, verba mea de regundis finibus Dno Vra finistre excutit, quae male intel-
lecta esse video. Exercitus noster, non est ingressus vestros limites, praesenti bello occupa-
tos, nec etiam ad vestros limites perit est. Izraelum enim 4. milliaribus a castris
distat, uno mea statio uno milliarum quam castra propius est, vestris limitibus. Nulla
certe iusta causa datur vobis de isto milite conquevendi. Tenetur enim in castris
et satis aucta disciplina regitur. Quod si privata aliquorum licentia vestros fines in-
vestavit, non imputare id cessat, et in posterum quidquid cuiusmodi, a licentiosis ten-
tatum fuerit, severa iustitia a parte nostra administrabitur. Si autem ita D.D. vestri
stat sententia nihil posse tractari, nisi ex amore castra, respicio quibus amplius

rationibus. Ite scampulas vobis catinendus erit. Certe nostros facile dissolveretur et
servitus, magis enim oneri, quam lucro est, in ista Armorum cessatione. Sed multa
privata haec ponderosa rationes, obstant, quo minus id facer cito facere possim.
Nam primo si exercitus nostros in Lybeono Livonico dimitteretur, periculum est ne ip-
sa visusitas occasione, risarum, et contentio cum milite vestro oriretur. Ex
leibus autem initis facile, mala crescere, et aperta hostilitas revocare possit.
Nam Dñs Vos locorum positionem optime novit, et mihi cum ad Revolicensem
conventum, Nam Mtem Dñm Nñm clementissimum constituto, non ignota Liv-
oniarum avetum distantia fuit. Secundo si dimitteretur in Lituaniam, multum
inde Respublica caperet detrimenti. Satis incommodi habuimus colligendo eum
in visceribus nostris, immo graviora mala accersere nobis, per dimensionem eius
lumus. Tertio libertas nobilitatis in nostra Respublica, magna est, expresse enim in
legibus nostris habemus, neminem captivabimus nisi iure victum. Ite autem exer-
citus, de nobilitate constat, et si in Lituaniam transiret, iterum nobilitati gravis effe-
ctus. Quomodo potest exercitus dimitti, antequam lustratus et solutus fuerit. Haec rationes
suo loco apud Dñs Vras, iure poni debent, nec ista verba nisi fiat, ex vestra senten-
tia, nihil est, toties nobis obtrudenda essent. Si posset removeri, quid ni removeretur.
Si non, cur non ceditis rationi. Imo et illud addendum, nos esse Commissarios a S.
Regia Mte, ad solvenda militi stipendia destinatos. Quod officium nostrum nec
aggredi, nec exequi possumus, nisi prius tractatus iste cum Dñibus vestris, in quan-
cumq; partem suam exitum habuerit. Deniq; absq; expressa, sacra Regia Mte vo-
luntate, de dimittendo exercitu, nihil nobis statuisse licet. Et quamvis Mmns Cam-
pudator nostros, pro suo merere bellis amplissima gaudet facultate, et vita ne-
cisq; arbitrium in milites habet, et castra de loco in locum transferre queat, exer-
tum tamen privata auctoritate dimittere, aut ea auctoritate cum non posse summo
existimo. Sed id ex ista difficultate, eluctari possumus, quarum medium, ut non ob-
stante exercitu, pax inter nos coalescat. Puto Dñs Vos amplas habere facultates,
nec nos habemus exiguas, ideo absq; mora provinciale negotium aggrediemur,
religua D Castellanus expediet.

Mne P. Wendensri. Non ceque ferre Dñs Vos debuit, quod Mmns Dñs Capita-
neus Samogitia, publicum dolorem ex occasione belli pro vos illati aperuerit. A nobis
enim inducia, licet exclusa S. Regia Mte Dño Nro clementissimo, iure semper ser-
vabantur, ita ut causam non habueritis cui fide Respublica, non esset contenti.
Sed nimirum occasio belli Ducis, vobis cordi fuit, antea rationes vestras locum
habere, tum temporis vero nihil potuit, nos testari, rogare, et fides Respublica
interponere. Quid a vobis metueri debuimus, in illo periculosisimo Respublica
nostra articulo, cum reliqui Christiani orbis reges, et Principes subditos et vota
sua ad hoc bellum conferrent, vestrae extimescenda nobis fuit hostilitas. Sed cum
nino sua Severitas illo ipso tempore censuit, hanc provinciam riondecuram,
et ideo facile ipsi fuit, tam praetere victoria potiori et tam longe fines suos
proficere, et novis limitibus acquirere. Sed ne altius dolorem Respublica refringeret
partes inquiri media, quibus isti difficultati succurrere possit. Potissimum autem
arbitri removendi, et ea media coram Mmo Capiteano Samogithie qui istius
hae commissionis caput, et S. R. Mte confidentissimus senator est, dicenda quo tum
actum, non modo in isto quinito, sed etiam in ulteriori provincialis negotii pro-
gressu servare possent. Cum autem iam diem in litorave videamus, non refugiant
Dñs vestra hanc molestiam, ut aut nobiscum una perveniant, aut vos

continuand.

continuand negotii ergo, adveniant unumq, et alterum diem tam pro et necesse: capi
vis quoniam largiantur.

Kanclerz. Quare videmus meliorem de huius negotio corrigere, tanto magis inq, uer-
mus difficultatum pelagus. Non erat nobis animus, tam multis differendi, et ea que protulimus
inviti propter spem coacti sumus. Cetera proteribo. Ad illud quod Dno Vro de prioribus ardu-
is prudenter differit, pauca respondebo. Non diffiteor inducias a 1614 et posteriores a 1618
inter sola regna iustas fuisse. Sed illa non ita iusta fuerunt, ut ex eo convinci possit, ut
solius Reipublice Vrae asservatione, excluso Rege contentos fuisse. Sed quia spes largi-
endi pacis et fidei reconciliatio, nobis permittebatur, cum autem non subsequeretur
ulterior pax, et fidei reconciliatio, respectu nobis fuerunt, illa inducia, multo enim mag-
is status periculosior erat, in illa cessante re cursum, ad quam rex vester non tenebatur
quam in aperto bello fuisset. Non debet itaq, mirari, quod Regi nostro inducia illa
et modis et exitu displicuerunt. Tamen cum constituta essent iussit eos sancte et inviola-
biliter servare. Ne vero vestros vana spe fallerentur, cum Regia Mtas vobis complere
tam iustis et incertis induciis teneri, iniunxit M. D. de la Gardie generali nostro, et
defuncto M. D. Palatino Vilnensi conditiones, quas datus spem exequendis induciis
mandata proponeret, cum expressa admonitione nisi potestatem a Rege et Republica vestra
Commissarii habuerint, frustra omnia actum iri. Non ea demum tempore haec acta et
scripta sunt, quando bellum cum Turca irruerat, prout ad irruentem exercitum obicelum et
Dne Vro repetitur. Quis nobis, vitio veritas, quod nos apparatus et accinsum belli multo
ante susceptum, et Vobis proventuratum non deposuerimus. Vro Dno M. D. Castellano
solicitaverat tum nos, ad conventum, licet iam bellum irruerit et toties quoties nihil ali-
que regis consensu, fieri posse significatum erat. Id quidem Dno Vro non negavit
sed facultatem illam, que requirebatur monstrare non potuit. Dignum hic erat respon-
deri, cum iustis non passis fuerimus satisfacere iis, quibus antea eximus contenti condi-
tionibus. Sed temporis habita ratione discedo ab his, cum sit satis in ea responsum
in litteris ad Senatores M. D. Lith. scriptis. Ad alia libenter nos concessimus et non
uno die sed plurimis huius morabimur, si boni exitus spes affulserit. Sed breviter nos
expedito, In vestra situm esse potestate, velitis nec ne de pace tractare. Prius si plura
castra a limitibus nostris removete. Non imperandi causa id exposuimus, nihil no-
bis in vos arrogamus. Quod postulamus facimus ex natura, et in tractationis, faci-
mus ex promissa vestrorum Deputatorum in congressu dato. Mittimus quod est
fines fatemus non directis vobis, sed saltem indirecte et oblique illi promissum fuisse.
Ad Deputatorum Vestrorum Rex nostros promissis allechus, exequendum suum dimisit, ex-
citum quem aliquando vestro opposuisset. Si gratia non succedat, tamen iuxta fidem da-
tam cogimini ab omni hostilitate cum isto exercitu cessare. Quorsum igitur castra forma-
ta habetis, et non totius militum in hebecina distribuitis. Quod iam M. D. Capitaneus
nostri prudenti sua oratione de libertate Polonia exposuit, hoc plane in vram presen-
tem non concernit. Nihil enim interest libertati utrum exercitus a limitibus nostris re-
moveatur, utrum non. Multo magis libertas Polonia induciis inter nos sancte iustis
possidenda debet, alioquin si hanc libertatem obicere, non desinetis, eos nobis cautionis
loco in posterum vobiscum tractantes, ut specialiter contra istam libertatem protestationes
interponamus. Breviter si hoc obstaculum sublatur fuerit, ad reliqua procedemus. Ad mo-
dia autem prout Dne Vro vivere videntur proponenda, non condescendemus. Necesse enim
esset utriusque parti potestatem qualem a quovisquam habet ostendere. Sed cum reverentia ista
impedimentum quacumque placet congressui sumus, nihilq, commissum quod in vram
pacis et tranquillitatis amantissimis requiri potest.

M. Starosta.

Mr. P. Starosta. Non satis capis meam sententiam nunquam enim cogitavi
nostra libertatis caput esse, continere in castris vel deducere militem. Sed iniquissime
monstrabam, qualia inconvenientia sequerentur, si militi Lybeona in Livonia dispo-
buerentur, deinde ad veritatem id libertatibus nobilitatis ostendi, si in Lethvenia
exercitus deduceretur, ac cervicibus nostris imponeretur. Quod licet aliquis vellet
vincere, tamen absque voluntate S. Regiae Majestatis et Reipublicae nihil proficeret. Quod
voluntatem antequam capiscavimus, tempus petitionum inane taberetur. Absque
tem a nobis haec pax, ut sub pretextu libertatis nostrae pro ut Donatio vestra ve-
ri videtur, quidquam de fide Mini. Pri. Radziwili Campiductoris nostri detracta
velimus. Sancte enim et inviolabiliter ista servabuntur, quae ad Militiam sunt
ta. Si urgeamus ut nudaretis Rigaem praesidio, ut hinc militem amoveretis
te iniqua peteremus. Nam absque ista contentione agi de pace inter nos potest, si et
non existimare superflue a vobis dimissionem exercitus contendere, si quidem nullo
vobis de pace tractantibus, ab eo iniuria imminet, Si. Dnes. vna de teo vel potius
ritali negotio agere volunt, eos nobiscum in hoc ipso loco conveniant, iam enim
sol declinet. Aut si fides nostra est vobis suspecta, eligite alium adhuc a nostris
castris remotiorem locum. Omnia ista media admittimus, modo nobis istam di-
mittendi exercitus necessitatem, non imponite. Non vi inter nos tractabimus, sed rati-
one ac deo neuter exercitus neutri parti officiet.

Kanceler. Dolemus nostra argumenta, quibus dissolutionem castrorum urgeamus,
a vobis non pensari. Inter bonos bene agi debet. Promissum id erat a deputatis ad
Mittiam, et ipsa natura inducitur aliter fieri non debere loquitur. Quia inde id
est periculoso loco exercitum vestrum deducitis, ut hic cum vobis loco securiori opo-
nere. Non possumus oblivisci securitatis nostrae. Nam quamvis vobis fidem
habeamus, tamen etiam ea, quae suspectam fidem reddere possunt, sunt subvenien-
da. Amicus ad amici fines cum locat exercitum, merito illi diffidendum est. Nos ve-
ro cum nondum simus amici, quomodo patiemur militem vestrum limitibus nos-
tris circumferre. Imo et D. Kerff in ipsum deputatis nostris promisit. Pro ut quae-
sente de Regno D. Maszynie wicz negare Riga non potuit. Si necesse foret, et
fidem vestram non exolveretis, certe ad ulteriorem tractatum nos non allucietis.

Mr. Dönhoff. Po Niemiecku w ten porob smowit. Ciempliwie a mi bez zalu. Tucha-
tem dotad di ruzsow, z stony rozpuzczenia wojny z obydwuch stron cum nec
ma contentione inosnuowanyeh. W czym iz ich me storsu dosze uwaznemi wstuz-
nie pretenzije prozeuone raiami sbriati, iam zgota milerec chesiat. Ab iz Mr. Kan-
clerz Szwedzi uiz po kwoci do mego powotywat swiadectwa, puzto nostre rati-
na sztowiena porziwego nalezy, dam tracy spowaz, iawa mi seit wiadoma. Po
Mitawaz z mezy nu ukazyoney cyryznie mitosci, a ku szegim Mr. P. Metranow
naszemu dawatem sie wzywac do weryfikacji traktatow, i waznie, zeby sie tam co to
czyto, aby moia wiadomosi minac miato. Ale wedlug dobrego mego szpania a mo-
wiaz, nie wstydze sie tego publice wyznac, zeon nie tylko zadney obietnicy X. A. A.
mana o tym nie szyszat, ale tez anim szyszat, ani, o tym wieon, zeby prozeuone
stona prozeuone tego po anim, albo kontrowersije o to wszerynac miato. Sedna
tam tylko wzmiaraa byta, ntoby wozrod z wojnycum wuzyc sie miat. B. X.

Actum

Actum potuissent, aby w kontrahacie dołożono, iż zaraz po transakcji obóz nie
przysiężeni do Rygi nazad się miał wrocii. Lecz przeciwna strona wymaga
ła, aby razem iedney godziny, oba obozy z miejsca były owarzone. Tandem to sta
ło, że niepijąc tego w kontrahacie Stowarz. P. Hetmanowi naszymu
przyrzec, iż zaraz, natychmiast z wojskiem Szwedzkiem cofnąć się nazad miał, iade
i wyronił tę obietnicę. A P. Hetman poty powioby się, mu podobato, obozem bez
iadney cyrumscriptii zostawać miał.

Kancelarz. Także po Niemczech w ten sens odporuiedział. Nie chce, iż tego porze
czy, ale mi też tego W. P. Panie Dönhoffie nie zaprzec, że kiedy pod nitawą, na
pierszych Traktatach de cessatione unius mensis, spor był tedy X. K. K. Radziwiłł
Hetman wafz pytał ekspesse naszego Hetmana, quid interien de utroque castris sta
tueretur, i dołożył tego, żeby to było absurdum, kiedyby wogóle ujedno drugie mu pod
noszem leżato. Jeśli tedy w ten czas się to zdało absurdum, a czemu teraz obywateli te
W. P. macie żebyście nam oboz pod noszem postawili, bo wistawie się, od Nitawy ozię
li, bez pochyby użyliście się tym sposobem, ac Litwa, ięście Wojsko waszemu mieli.

P. Dönhoff. Co na pierwszych było traktatach, wspominać tego mi potrzeba, bo
się były rozważały, i nitawość zamierzeć awia, oblaty. I gdy już żadney nadziei do
pacifikacyi nie było, nadiechał do obozu naszego X. K. Kuolanderski, który iż najbr
dziej na on czas pod ciężarem wrocznym stęzał, przeto bardziej nad innymi zato
wac myślał z przeducwzięte Traktaty się zstawały. Wielmi tedy z wyszyszą
Kuolanderską szlachtą, do N. Hetmana przyit uistawie, aby mu nie boził udeu się
wraz Deputaty z Nieprzyjacielem w rozmowę, i nowym sposobem przez utóreby
ziemi swoje, a sede belli negotiorum mogli. Dozwolił mu tego Hetman, i kuolander
wiaz porozumy rzeczy do tego xonea ze obydwu hetmanów transakcyą, przez nasz De
putatow bez bytnosci swej namowili, a potym za zechamem się z sobą potwierdza
li i podpisali. Lecz tam żadnych rozmow smiedzy niemi nie było, bo gotowaz transak
cyą podpisawszy zaraz się roziechali. A co W. P. Panie Kancelerze pytasz, dla czego od
Nitawy wojsko ruszone, tedy nie dla tego to się stalo, żeby Litwierz wospuzozony
miał być, ale żeby się X. Kuolander, niemi i szlachcie tego ufolgowalo, i żeby z tamte
go miejsca, gdzie commeatu diffiebat pozemiasto.

Gdy I. me P. Starosta Dępski domowit, Pan Kooff przeciwno udnemiu Desafeldo
wi Stadthalterowi Rydzkiemu wywodzil się wielką swiadrową, i informacyami pi
sanemi, że tego nigdy z ust swoich nie wypuszczal. Nawet iż przeciwna strona
nigdy przedtym, in Controversiam tego punktu nie powiazala.

Gdy P. Kooff skonczył. Kancelarz Szwedzki tak mowil począł. Indubium quidem
est quod omnia talia intervenire, sed absq. eo natura iudicium, et imerium Reipub
licarum exempla nostro desiderio famulantes. Ne autem ista serata prostem uis
bi proferant, remones expesse Dniby Viro no! declaramus, actum esse non modo de
centu sed et de conq. nostro, nisi exercitus vester dimittatur. Non indigemus ut
militem exauthoretis, sed ne habeatis formata castra.

P. Starosta. Itane modicus vestra scelerata insiditio, ut optima concordia unius
diffidentie postponere non dubitetis. Nonne vobis sufficit, quod dixerim castra nostra
nunc quidem propter privata nostras rationes delinere, sed iterum propter privata
rationes solutum iri. Interim ne tempus inaniter exeat, procedamus ad reliqua officii

nostri partes, non expectata castrorum dimissione et si placet Dues Vrae eas nobiscum conuocant.

M. Kancelerz. Si iurisdictionem presentem nostrum congressum, optato frax castrorum fuisse, declinationem cum collegis meis hodie diei molestiam et eas huc redeunt nulla me ratio inducet, nisi spem nobis de removendo vestro exercitu dare vellentis.

M. Starosta. Nos spem dare possemus. Sed spes et alis et fallit, necio cui eam expectatis.

Kancelerz. Cum viris magnis, sermo nobis intercedit, non eam spem volumus que fallat, sed cui certe fidere possumus.

M. Starosta. Audivisti absq; speciali mandato, Regia Mtes exercitum dimitti non posse. Tempus ego nobis dari petimus, ad expiscandam S. Ræ Mtes voluntatem, et interim currente hoc tempore, de aliis pacis remediis agamus.

Kancelerz. Quandoquidem ad Regis Vestri declarationem decurritis, ideo et nobis de satisfactione Regis nostri hoc in puncto non erit antevotanda. Sed maius nascitur nobis scrupulus, ut castrorum vestrorum detentione moveamur. Siquidem Regis mandato ea in hunc usq; diem teneri ex verbis Dnis Vrae apparet.

M. Starosta. Dato non concessit, si nos in exhortationem exercitus consentirem, tamen alijs obex et impedimenta nascerentur nova, sed si vultis id a nobis obtinere contendite quomodo nos felices eventus certi esse queamus.

Kancelerz. Quis hoc ab vobis exigat et eventum qui in manu solus Dei est, praestemus? Cum removeritis exercitum, tum deinceps ex collationibus nostris apparet, quantum inter nos disideamus.

M. Starosta. Non ego de eventu totius negotii cavere mihi volo, sed id quaero si ab ista questione de exercitu discesserimus quomodo de aliis obstaculis inter deputatos nostros autij conveniremus.

Kancelerz. Minutiora illa sunt de loco, comitatu, et si qua alia interveniant modo exercitus dimittatur in reliquis non multum sudabimus.

M. Starosta. Constituciones itaq; ut eas reliqua obstacula sensim excutamus. Poterimus etiam de alio loco loqui, et fortassis non obstante isto exercitu in locum aliquem hanc Duceam consentiemus.

Kancelerz. Nos redeundi animum non habemus nisi spes dimittendi militij nobis data fuerit.

M. Starosta. Si laborem et molestiam itineris Dues Vrae certant, nonant me sibi exemplo, qui licet senio et valetudine adversa afflictus sim, tamen pro meo in bonum Christianitatis studio, libenter devorabo, quicquid offeretur molestiae. Hic sub diu meditabor, iniurias caeli feram, imo si permittetis Rigorum, ibo et ibi in medici uoce de pace vobiscum tractabo.

Kancelerz. Cubesco certe Dominationem Vram, qui pro me longe est maturioris aetatis, debita commoditate careo. Sed ista non nobis sed tempori vincenda. Reducunt nullam video necessitatem, nisi Dues Vrae promiserint castra soluti iri, nec de costis amplius perdamus, nulla mihi possunt afferi rationes, quae iam pro secretariis Regium D. Marcianicorum prolata non sint, cum id ipsum tribus, quod summa fide et diligentia negotium hoc quidenter tractaveris.

M. Starosta. Imo promitto et certo promitto, nos intra hoc hebdomadas vel citius, exercitus nostros ex castris dimissuros. Sed ne interim otium meum, requiritur alteri negotio congressus. Nonne Dues Vrae iam antea locum proposuerat trans Duceam.

Kancelerz.

7

Kancelerz. Ita quidem est: dicitur erat locus ad Spiloxam, sed cum id tam temporis se-
pudicatur sit, ideo retro ire non possemus. Præterea ex illo tempore multa vobis curia
militares supervenerunt, et castra non leviter aucta sunt.

M. Starosta. Quæ supervenerunt curia sunt ante transactionem Mitaviensem un-
scripta, cum ergo pecunia in ipsa sit arrogata necessario in castra confluent, sed sunt
tantum pedites, Equitum vero multe cohortes sunt dimissa et exauthorata.

M. Wendenski. Promissionem et spem Dñe. Vñe tantopere urgebant, nunc ex ore
M. D. Capitanei illam audierunt; nihil itaq; restat, quam ut eos colloquium inter
nos constituatur, et si qua sunt obstacula præcedantur. Non sufficit enim de loco et co-
munitate agere, sed notius illa exequenda erunt, quæ de asservatione deputatis nostris
sibi fore afferuerunt, in mirum sub cuius nomine illa extrahi debeat.

Kancelerz. Domini non est istud præparatorium obstaculum, sed negotium capitale
quod attingitis. Vicius cuius nomine tractatus uti debeant, institui. Et scitote curatio-
nalem nos levaturus, si nostrum vestrumq; Regem excludere volueritis. Nos enim a sul-
lo alio quam a Rege nostro potestatem tractandi habemus. Si itaq; nobiscum lingua
Regi commissariis tractabitis, parati sumus et dare et acceptare constitutiones, vesti-
tuenda tranquillitati servientes.

M. Starosta. Nova hæc et remota est questio cum nunc deficiamus tempore, in-
castinam diem eam reiiciamus.

Kancelerz. De meo reditu nihil promittere possum, res enim isto collegio me-
is communicanda erit. Coas circa horam nonam. Dñe Vñe declarationem habe-
bunt, deinde bene valeant.

To wentrzy przegnat naszymi. P. P. Kommissarzom, w tym goubaz medysave
yga orazat, ze gdy M. odchodzili on z namiotu ubi nie wypowiedzil.

Rozmowa ta przegza sie w samo potudnie, a nie wozeta koniac az przy swie-
cach dwie godziny w noc.

Die 20 Octobris.

Druga Rozmowa.

Circa 11 horam przystali Szwedzy Kommissarze Wrangla Licitearanta. Oberfte-
ra, dawataz zaci ze sada, a przedtym troche, o godzinie 9. haslo. Szwedzi w Rydze
wyspzelano, z utorego my sie domyslili ze Kommissarze wyechali. Ten Wrangel
dal tana, prawy, ze skoro Kancelerz o 1. godzinie z potuocza do Rygi przyiechot,
tedy zavar Pontusa i wiszych swoich obestat Kollegow, i z nimi czas au maty kon-
sultowal.

Zatym Kommissarze Szwedzy atorych byto w lizbie 3. bo Henryna Pleuringa.
Gubernatora do siebie przubrali, przyiechali i przystali zavar do M. Sta-
gestmana z obmowaz tegoz co i przedtym Doonfeda Rotgeriusa.

M. Starosta powiedzial accipio excusationem, rogoz, ut congediamur, et de prin-
cipalioribus rebus colloquamur.

Potym zavar ruszili sie Kancelerz z swego namiotu, M. Starosta wyszedl pore-
ciono niemu, i bez wzslowey disceptacji, wiszwich de swego namiotu zaciagnal.

Kancelerz. Omnia que die hesternæ potius discussibus, agitata fuerunt, hic de no-
vo repetere superuacuum est. Summa hæc omnium erat, quod nos castra dimoveri
Dñe autem Vñe questionem nonnihil differri rogabant. Sed cum pro Dñe Vñe

indivisi quidem qualicumque spes nobis facta est, hoc impedimentum quod hactenus
habeat tolli posse, idcirco etsi satis causa nobis fuit ab hoc congressu, si quidem nihil
heri expresse a D^{no} V^{ro} promissum erat, tamen cum alia impedimenta censuerint se
moveri debere. nolimus obstare voluntati Dⁿⁱ V^{ri}. Sepositis ergo rationibus
que hoc consilium nostrum mutare potuissent, statuimus adiuncto D. Flemingo con-
ferri et vobiscum conferri. Si itaque placet nobis ista obstacula proponere possi-
ti sumus de eis conferre.

M. Wendenski. Agnoscimus consilia Dⁿⁱ V^{ri}, ad laudabile pacis negoti-
um spectare, quod hodie iterum se sistere voluit. De amovendis castris satis superque
inter nos actum est, ut etiam per molestem sit, de novo ista revocare. Sufficit quod res nostra
ita exigunt, ut id negotium quod heri dictum moram aliquam ferat. Reliqua quae
nos ad affectandum nostrum congressum, impulerunt, ex discussu subdelegatorum
V^{ri} causam accipiunt. Cum enim a nobis asservatio daretur, illi minime sibi
fatiscere dicerent et ita nova ac per ardua incipis disputatio. Nos ut a solis ordini-
bus Republicae missi et deputati sumus, ita sub titulo ordinum asservationem exhibe-
re curavimus. Quod cum pariat non exiguam difficultatem ideo heri inter pro-
paratoria congressus nostri, M. D. Capitaneus Samogitiae, id detegendum duxit. Huius
sermonem M. Cancellarius excepit, quod hoc non inter paratoria congressus,
sed inter capitalia puncta sit referendum. De eo cum nunc iustitiae amica collatio debeat
videtur M. D. Capitaneo, si Dⁿⁱ V^{ri} aequae placeat, ut inter nos solos colloqua-
mur remotis arbitris; siquidem res magni momenti vertitur.

Kancierz. Videtur D^{no} V^{ro} verba mea non recte accepisse, dum molestum iudicat esse
seve, quae heri tractata sunt. Ego enim licet superveviam colloqui hactenus repetitio-
nem esse dixi, nunquam tamen questionem remotionis castrorum negligendam putavi.
Sed ea ad horam unam atque alteram seposita de aliis obstaculis utcumque placuit discutere.
Quod nunc D^{no} V^{ro} idem heri propositum, hactenus nullam aliam motam controversi-
am scimus, nisi in titulo Regiae M^{ti} quem in asservatione nobis dando, proxi-
ob gravissimas rationes, a subdelegatis nostris explicatas, volumus. A quo missi sitis,
et cuius potestate instructi; nondum quaesivimus. Sed revocat sibi M. D. Castellanus in
memoriam antea quoque potuisse rem sustineri, bonum eorum, si Dⁿⁱ V^{ri} potestatem non
modo ab ordinibus, sed a Rege vestro etiam, potuissent ostendere. Si hic discessum fuerit
in istam materiam, non poterit brevi temporis spatio definiri, sed hoc sciat nulli
nobis fore usui asservationem Dⁿⁱ V^{ri}, si Nomen Regiae M^{ti} nostris eliminabitur.
Nos enim a solo rege commissarii sumus, ipsius nomine et potestate tractaturi. De eo tamen
libenter vobiscum conferemus. Res ista non est talis ut pro arcana haberi debeat. No-
stris ergo in praesentia omnium adstantium tractari: si tamen vultis alios removere
facile cedimus.

M. Wendenski. Utique nostrum finem assecuti sumus, siquidem ut Dⁿⁱ V^{ri} ita
et nos validissimis rationibus, hactenus de castris questionem tractati sumus. Prae-
sentem quod attinet eius sumus sententia, Dⁿⁱ V^{ri} non sub nomine Regum sed ordi-
num agere velle, nos enim invitati sumus litteris Senatorum Regni Sueviae ad Senato-
res M^{ti} missi, ubi se offerret, si negotium non successerit, inter S. R. M^{ti} Dⁿⁱ
V^{ri} et Severitatem ipsius Gustavum Adolphum, tunc etiam inter nos tractari posse.
Assumpsimus ergo mentem Dⁿⁱ V^{ri}, et tam instructionem quam asservationem a solis
ordinibus Republicae nostrae accepimus.

Kancierz.

8
Rancierz. In disputanda hac causa, oportet ut Dño Vra negotium bene excurat. Diversa sunt ista, qualem rem tractare velimus, et sub cuius nomine tractare velimus. Dño autem Vra confusidit ista. In citatis enim litteris, operam tantam nostram MDLith: Senatoribus in promovenda pace obtulimus. Sed cuius nomine obtulimus, eadem littera loquentur. Nam expresse promissimus nos apud S. R. Mtem effecturos, ut etiam excluso Regno Polonia cum solo MDLith: inducias inerat. Vestra autem Dño litteras nostras non ex verbis sed ex levibus coniecturis interpretatur. Sed cum ex illis ostendatur, contrarium bellum susceptum sit et nunquam nota pax constituta. Itaque facti principis occasio quod autem pro Regis commissariis agnosce, satisfactum nobis erit, si minus, non est quod certemus.

M. Starosta. Satis apparet negotium istam magni esse momenti, et multos curavit in congressu nostro creaturam. Constat id quidem nobis Dñs Vras, nihil magis in votis habere, quam ut suo principi Regium titulum a nobis lucentur, sed hoc confessione, quam Clementissimo Regi nostro restaret. Rex quidem noster extorris est, et Regni pro det, nec hactenus illi devocavit. Si vero nostris confessione Serenitati ipsius Gustavo Regis Titulum tribueremus, effemus in Regem nostrum iniuriam. Ratio ipsa suffragatur, nec ordines Republica nostra posse id admittere, nec regem nostrum cedere nisi et re et nomine et iure suo vellet cedere. Gravissima bella hanc ob rem gesta et multo sanguine Dignitas Regis nostri a fidelibus subditis contra rebelles hereditarios subditos tutata, Dñs Vra videant, utrum id a nobis non modo concedi sed et expectari debeat. Ne pacis studium rumpatur, agendum prius de reconciliatione regnum, de restitutione ablatum, de liberandis a bellis vicinis provinciis, tum deum de amicitia et pace inter personas tractabitur. Ingenium fatemur nullam nos facultatem habere, sed si inter Regna pax est poterit postea tractatio de principum personis institui. Tunc necessitas hac postea efflagitabit, ut de possessione Regni Sueciae, quam sibi Princeps vester magno cum Regis nostri praedicio usurpat, tractetur. Nunc autem titulum dare vobis non possumus. Nam Rex noster est coronatus, et iuravit a subditis ipsi iuramentum praestitum. Nemo super istis iuramentis absolutionem dedit, nec ipse Rex se abdicavit.

Rancierz. Dño Vra a tam difficili sermone supersedeat. Si esset iudex aliquis huius controversie, non desereret verba et rationes contrariam sententiam tueri. Sed nullius decretum admittimus et miramur, quamobrem absolutionem nobis obiciat.

M. Starosta. Potest dari iudex Deus, et illi qui vicem Dei in mundo gerunt!

Rancierz. Papam? Dominatio Vra non videtur nos in eam questionem, nam ab omni negotio supersederemus. et tractare nobiscum voluit, tractent tanquam cum Regis commissariis.

M. Werdenski. Prolixam et perspicuam orationem denuo probabat litteris Senatorum Regni Sueciae ad Senatores MDLith: scriptis, praesentem tractatum inter sola regna institui debere.

Rancierz. Haec unica causa fuit cur reiecti sunt priores tractatus, non fuit statum negotio ut ordines cum solis ordinibus tractent. In litteris nostris hoc expressum est, quod nos inducere debeamus Regem ut vobiscum pacem firmaret.

M. Starosta. Longam istam disputationem redigimus in breves terminos. Sciunt Dñs Vra et inducias et tractatus istos, nostras iustas fundamento transactionis Ulivaensis. Illa praelegatur es videamus cuius nomine nunc tractare debeamus.

Cryptat hanczakaya, Litavica, Secretarz MM. Marcinczewicz.

Rancierz.

Kancelerz. Nos regem vestrum habemus non pro Rege, sed pro vicino, et hoste nostro. Do-
minationes Vra non moveant tantos scrupulos, quam hoc est maxime impedimentum quam
exercitus. At cum impedit congressum, illud autem congressum et exitum.

M. Werdenski. Nos et litteris illis et exemplis prioribus, et transactione Mitaviensi
inducti sufficere putavimus, ut ab ordinibus facultas et commissio nobis daretur.

Kancelerz. Sicut Vra tantum coniecturam necesse, ex nostris enim litteris nunquam
id probabitur. Legantur litterae nostra verbis etiam non arguentibus agendum.

M. Starosta. Et vos nobiscum agite ex verbis transactionis Mitaviense non ex con-
iecturis. Expressa enim sunt verba Commissarii R. Sueciae, cum cum commissariis Regni
Poloniae et Magni Ducatus Lith: tractabunt.

Kancelerz. Ipsa verba se se explicant: non enim scribitur Commissarii ordinum Re-
gni Sueciae sed generale Regni vocabulum, positum, cui et personam regis includitur.

M. Dönhoff. Recit no Mimmecnu: Bardzo to dalena Interpretacja, moze wam
to tezas, uysc, ale gdyby to miedzy ludzmi in publicum wyzito, videte qua ratione ipsis
haec interpretationem sitis probaturi.

M. Starosta. Si verbis non sufficiunt tam clara et perspicua transactionis verba
in chartam manu Secretarii vestri ad Mitaviam, scriptam qua refellet istam Regni
interpretationem. Videmus enim ex ea quod vestrae volebant, ut commissarii Regni pro-
nevent; sed id rectum erat, et saltem regni nomen prorsus, quod itaq; semel placuit con-
plius duplicare non potuit.

Kancelerz. Eoat hoc quidem ad Mitaviam emissum, sed ad ulteriores tractatus emig-
ram ibi de titulo agebatur, sed huius conclusio reservata.

M. Starosta. Non ibi de titulo agebatur, sed apparet actum fuisse, a quoniam
Commissarii essent deputandi, et tandem stetit, ut non Regis, sed Regni Sueciae Commis-
sarii praesto essent.

Kancelerz. Candide et sincere profiteamur, nos nullam aliam facultatem habere, et
absq; titulo nihil agi posse. Frustra itaq; laboramus si nos pro Regis Sueciae commissariis
is, agnoscere non velitis.

M. Werdenski. Si mentem et verba contractus Mitaviensis inter annos, de-
beant Dnes Vra ab ordinibus Regni Sueciae instructionem habere, et cum solis ordinibus
nostris tractare. Promiserunt eam et scripto se obligaverunt. Si etiam iuris et iustitiae
habebitur ratio nihil iniquius inveniant, quam excepta legitimo regi regni hereditario quo
sessione insuper nominem regnum ipsi detrahere velle. Concesso enim titulo perinde est
ac si Mlem Kam exuere vellemus iure ipsius hereditario. Verum quidem est ut D. Can-
cellarius adiecit in prioribus tractatibus, semper id tractatum abstulisse. Sed tamen Com-
missarii Sueciae nostris rationibus cesserunt, semperq; inducias cum solis ordinibus desis-
tentes a titulis constituunt. Quid obstat quominus nunc idem eadem devotione aggre-
diamur. Causam vero principalem hanc Imperatori Regibus et Principibus Chris-
tianis, iuris et ordinibus Republica discutendam relinquimus. Inqueam I. R. Maj. D.
M. clementissimus pro exquisita iuris sui promptitate nec antehac abhoruit, nec in post-
erum difficilem se se probabit, a tali tractatu quo legitima causa eius omnibus patet.
Nunquam id dissimulavimus, sed diximus aperte, impossibile esse, ut Simus Rex nos
tes ad inducias atq; subscriptione atq; cautione propria adducatur. Et tamen placuit
Vestris Commissariis nobiscum tractare. Immo haec eorum verba saepius fuerunt. tan-
tummodo rex vester salvo iure suo affeudet, has inducias duraturas, tum pax erit.
Severitas autem ipsius Gustavus Adolphus, haec mihi verba Riga dixit. Poterat Dnes
meus patrias inducias subscribere, eo adiecto quod id salvo iure suo faciat. Sed si Dnes

Vra

9
Vra potentis veictis persistevint, non posse quidquam fieri absq; titulo dato, video de-
presata esse, Agamus tamen de rebus tanti momenti et disceptamus sermota mul-
titudine adstante, nam Illius Dnus Capitaneus Samogitia, tanquam caput huius
commissionis et confidentissimus. R. Mitis senator, multa pari servientia cum D.
Vra conferre potest.

Canclezz. Dno Vra longius dudagabatur, itaq; non potero forte ad singula respon-
dere nisi ad ea, quae magis cardinem rei spectant. Nos id aliquando promissione nullij
documentis probari potest. Rex vester non invasit alienum Regnum sed ipsi et iure her-
editario et ordinum suffragis collatum. Titulus Regis ab Imperatore Regibus et E-
lectoribus ipsi attributus a vobis negari non debet. Hoc Regi Norwici deus mul-
torum ducum et militum tam hui quam in Suecia sanguine firmatum est. Si Dns
Vra institerint hui opinioni ac si citra diminutionem dignitatis sua titulum Regni no-
stri concedere non possint, certe non videamus ullum belli istius exitum. Quid rex Poloniae
nostro Regi nihil dedidit, nihil accedit, habet enim regna. Iure autem allegat a com-
missariis dicta, etsi canon plus ad meam notitiam sunt delata, quam ex protocolis cog-
noscere potui, tamen non modo assevere, sed et conscientiam Dni Vra appellare au-
sui, nos semper ista spe tractatus, antea vobiscum iniisse inducias, ut durante pace de
principali negotio possimus agere. Demum quoniam ista spe decepti fuimus. A 1614 lo-
cia spargi curavit. Illa Litterae fecerunt ne quid mutavimus, nobiscum ex fide
agere. Anno etiam 1618 cum iterum inducias initio essent, noverunt Dnes Vra eas
nequidem a Campiducibus vestris firmatas, et subscriptas esse, sed tantum eo nomi-
ne factas, ut de capitali negotio interea ageretur. Talibus induciis notuit R. Mitis
teneri, vidit enim solummodo tempus illis trahi, avorsus itaq; arma, quae securitati
regni sui videbat. tam infida, pace male esse cautum Ad reliqua non respondeo quam
michi memoria accidit.

M. Weadenski Utzung, ista coram mundo proffert legi ac coram Deo quomodo
legentur. Non est huius loci referre, qualem noster Rex iniuriam patriatus, et servitij
non posse id aboliri in conscientijs Dnum Vra. Quod autem Reges, Romani Impe-
ratores et Principes Dno vno titulum Regium tribuant, hoc nihil vivant, illi, enim
nihil amiserunt et nihil eos ista controversia afficit. Idem etiam principes dant et nos-
tro Regi titulum regni Sueciae. Politicus enim mos ista concedere consuevit. Quod autem
ideo ordinem instructioni acquiescere non vultis, quod sub induciis patentes litterae
Regiae Mitis nostrae in Sueciam misse fuerint, quis vobis Regiae Miti vitio vestat, quod
per litteras subditos suas, fidei memores fecerit. Nec tamen ista causa sufficit ut fures
tam bellum sequatur. Nihil enim damni princeps vester nihil periculi Regnum
Sueciae ex istis litteris accepit. Verum est quod ista controversia semper nobis obstaculo
fuit, sed tamen nihil vestri flagitabant, quam ut R. Mitis salvo iure suo tractatus
istos vobiscum. Nunc autem exigitis, ut titulus principis vestro adscribatur Regius. Nos
non id cupimus, ne vos Severitati ipsius Gustavo Adolpho titulum, in istis tractatibus
adscribatur Regium. Possemus quidem iusta id ratione negare, sed non irrogemus vobis
saltem istam necessitatem, tantum nostram adiungemus protestationem. Nec etiam
Dnes Vra magis irruentes esse possunt, sed pari passu nobiscum ambulare debent.
Illi enim Regi nostro Titulum Regni Sueciae nolunt tribuere, et ut nos Principi vestro
tribuamus multo minus impetrabunt. Quod autem Dno Vra de verbis tantummodo et non
de re ipsa nos concedere asseverat, priori Dni Vra obstat sententia, qua rem hanc quasi
principalem definitionem asseverat, tituli tantum ratione belli redintegratum esse. Si levice

levissimum est hoc et non nisi verbale a quo desistendum sit. quidni odiosum ac quies-
cens instructioni

Sp. Stavosta. Satis esset ista peragi inter plenos utriusque Regni proceres. Nos cau-
sam Regis nostri alio tempore relinquimus, nunc autem cum ordinibus Regni Sueciae
agemus. Sed quoniam Dñes Vre nolentes recedere agant sane suo et Gustavi nomine
sed nos id aequitare non possumus. Ineptam enim illam rationem putamus regi nos-
tro nihil decessurum si interposita protestatione titulus Gustavi subscriberet. Imò vero
multum id noceret iuri S. R. Mti. quod hactenus illatum sibi servavit. Sufficit quod
ordines nostri cum scitu tamen Rā Mti. vobiscum tractare volunt, non tamen Gusta-
vum pro Rege agnoscent, titulumque Maiestati Regiae incompetentem ipsi tribuant. De-
niq; constat id vobis nec a nemine alio instructio nem haberi quam ab ordinibus con-
senteente tamen ut antea dixi Rā Mti.

Kanclerz. Si ad omnia quae hodie audiri pertinenter respondendum esset, saepe
mihi magnus esset dicendi campus. Faciunt Dñes Vre mentionem hominagii quo ab
Suevici Regi Sigismundo sumus, sed si adiecerent Regem Sigismundum prius nobis
hominagium praestitisse, aliter iudicasset. Regibus nostris non est inscripta protestas et
uis est hereditarium ita circumscriptum ne extra leges quidquam tentet. Si rex Sigis-
mundus conditiones illas servasset, quibus erat obstructus utiq; in eius obsequio man-
sisset. Sed ne acerbius quid dicam, abstinendum mihi hoc orationis argumente, hoc
tamen dicam Iovum Regem Vrum nos deseruisse, nos ab illo nunquam recessisse.
Optandum fuit Regem Sigismundum non minus inotitiffes sua opinionem. Potuit et
regnum servari et sanguini Christiano parci. Sed quocumq; casu hoc factum quod
bonis consiliis non fuerit locus datus nobis vitio non vitandum quod sacra nostra pro
fana libertatem tolli, statum nostrum excedi non passi sumus. Sed ieruliter ista
disputamus, et maluissemus nunquam memorata fuisse. Exteris principes nihil
tribuisse Regi nostro, et illos ipsos dare etiam hunc titulum Regi vestro uti nobis
non constat ita nec iuris officias. Sed hoc scimus ea eo tempore quo rex vester regno ex-
cessit nunquam cum eo exteris principibus et rebus publicis fœdera amicitia tractatiffes
illos tanquam cum iusto et legitimo Rege Suecia intercessisse. Haec autem omnia
cum Carolo Rege et cum Gustavo intercesserunt ipsis et adhuc intercedunt. Verba mea
non debeat improbari, quod dixi nihil decessurum Regi vestro si titulus Regi nostro tri-
butus nam opinione decedit vel imaginatione sed quod ad ius et possessionem reg-
ni nihil. Ordines autem vestri, quod in praesentium non possunt istum titulum dare
considerent cum quo illis bellum cum eodem pacem esse debere. Si ita pax iuri debet,
est contra iustitiam aequitatemq; excludere Regem nostrum vel vestrum. Haec exem-
pta sunt et nisi fallor tantum regni Polonia cum suis vicinis, quod ordines absq;
principibus tractent. Sed qualia illa sint feceruntq; tibi oib; conotas. Fecit talis iuda-
cas Imperium Moscovitum sed fecit summa necessitate adactum. Quam vero pruden-
ter firmatiffes ipsi viderint. Tales etiam iudicia fuerunt non longi temporis sed bre-
viter inter nos ac vos sed quam fidae res ipsa loquitur. Magis enim sumus in pe-
riculo quam si bello confligeremus, bellum autem ita imputandum, ne subeamus
bello ipso gravorem conditionem. Sed video me non ad preparatoria sed ad capita-
lem controversiam descendisse. quam tamen cum Dñis Vris neque possumus absq;
collegis nostris tractare neque id speravimus. Si ea est sententia et mem non possit
tractari cum Imo Rege nostro, non videmus rationem perveniendi ad scopum
Nam a sola Rte habemus potestatem ipsi Mti. cavere oportet et cavere ab
omnibus

qui vel suo vel Regni Poloniae pretextu nobis et sua M^{ti} nocere possunt. Dnes Vra non imperatum ad hunc tractatum venire debeant. ne id quod antea captivum vidui arum causam praebeat id etiam unum det occasionem iociti negotii. Quod autem Rex auster de subscriptione Regis Vri cum protestatione locutus est cum non fuerit praesens non vocato in dubium. Sed mens nostra regi tum fuit huc etiam mens est quod pate ex conditionibus M^{mo} Principi Radziwillio Cameridui vestro ad Mitaviam oblati. Non ideo vestemur quod se Dnes Vra in tuenda regis sui dignitate iusto amove. ostendunt eas tamen equivoce futuras non deprecamus. Si autem ita est constitutum, si a Rege vestro prohibitum non est quod laboremus. Divino iudicio et bello omnia sunt committenda. Quod attinet ad negotium Regum Imperatorum atiq; rebus Christianis reliqua mus, interim vero de pace inter regna agamus hoc nimis praeposterum esset, quae cum nobis amicitia si inter reges nostros bellum?

M. Starosta. Tangunt Dnes v^{ra} ipsa meo p^{ri}ncipale negotium dum quaerunt, cuius nomen tractare vellemus. Jam satis audierunt a nobis nostrisq; subdelegatis, et ex litteris utriusq; scriptis cognoverunt, cuius nomine expediti sumus. Si ageatur de persona regis nostri procul dubio adesset nobis aliquis ex nobilitate Polonica qui adhuc in fide M^{ti} sua permanens. Videns autem Dnes vestre remissionem ex eo nomine, non hic compassere. Ne latere laevemus ingenue mentem nostram. Quibus vestris aperimus. A solis ordinibus, cum scitu tamen Re^{is} M^{ti} nos venisse, ideo de titulo Justarii vel Regis Sveciae nihil transigere posse sed tantum de rebus publicis nostris committentibus. Dnes Vra sius hactenus in litteris usa sunt titulo regio ita non impendimus, quominus in posterum id faciant, et hoc quidem apud nos non autem apud vos valeat, absq; praedictio I^{ri}ni Regis Nostri et ideo Mater eorum non immisceant.

Canclezz. Si Rex Sigismundus non esset Rex Polonia nihil vobis esset belli cum Polonia, sed cum Rex vester sit hostis noster, et in Polonia resideat ideo eum nullibi quaerere possumus, nisi in Polonia. Nam si quid ille contra nos tentaret, ex Polonia Provinciisq; ei adiacentibus tentaret, personam ego ipsius tangere cogimur.

M. Starosta. Cum nobiscum pacem constitueritis, et ablata vestitueritis, securi eritis a Polonia et omnibus ei adiacentibus Provinciis

Canclezz. Non potest esse pax nisi fiat amicitia, non potest esse amicitia nisi sopitis controversiis, non potest sopiri controversia nisi iuste Reges.

M. Wendenski. Utitur D^{no} v^{ra} hac ratione nolle se infidis iudiciis teneri. At hoc magna nobis fit iniuria semper eam fidei stetimus, non aliter ostendetur. Contra posse mus obicere quomodo nobis Passavia adempta sit, sed hoc consulto omittimus. Si quid rex noster tentare vellet, tentaret cum suppetiis Republicae nostrae quae nunquam se bello implicare pateretur, quod inducia obstituerit. Cum videamus D. V^{ra} se se deoat, in p^{ri}ncipem Justarium Adolphum. Nos id committimus Deo et tempori sed vos eadem discretione eoga nos utimur. Non possumus ipsi maiore in observantiam tribuere obstante fide nostra in J. Kam M^{tem} quam tribuimus, agnoscentes eum Regi Saxonum Principem. Imo et eoga Kam M^{tem} nostram discretiores esse debetis nam plane imperiose contenditis et vobiscum amicitiam firmet. Quae D^{na} Cancellaria si aliquis Oxienstem bona tibi auferret et non contentus hac iniuria te ad amicitiam trahere vellet, ita ut et titulo super ea bona hereditaria renuntiaves, profferre, equo ferre animo, vel absq; restitutione ereptorum ipsi reconciliari. Dnes Vra si

inordinis

modicus isti titulo si insistent nihil eorum hoc aliud quam una unam pacem nobis ostendere, altera bellum pavare. Si quid modo nobis deest postea poterit acquiri. Nunc autem ut ad precandium pacis tractatum quem affectatis S. R. M. in ritibus et ablata quævis iuris nunc iudiciis reddantur, non desperamus. quin S. R. M. tum demum, per preces ordinum Reipublicæ suæ commota, causam hanc principalem legitime iuris sui sacratissimo Imperatori Reverendissimis Regibus et Principibus Christianis, tum etiam regis suæ Poloniæ processibus discutendum commensura sit.

M. Starosta. Descendimus ad magnam pelagus. Vestres hæc questio ad plenam Commissariorum numerum. Redeamus ergo ad priora, id est cuius nomine literæ sibi conductus scribi debeant. Non satis dicimus, non esse nobis ampliore facultate. Satis dicimus, nos ordinum esse commissarios.

Rancierz. Optassemus hunc congressum magis fructuosum esse, quam nos videmus, nos certe satis ad id ex parte nostra contulimus. Nam quoniam castra fuerunt impedimento tractatui, tamen non abiciebamus animum et denuo in colloquium vobiscum descendimus. Nam autem videmus obici vobis controversiam, quæ sola totum tractatum tollere potest. Dnes Vra enim dicunt se a solis ordinibus facultatem habere, cum solis ordinibus tractare velle. Regem utriusque excludunt. Cunctis quæ inter nos controversa fuerunt in suo statu indecisa relinquunt, et tamen audent hanc conditionem apponere de ablatiis inique restituendis. Si ista ita fuerint secundum illud iniqua proponere æqua obtinebis, non vitio vertimus sed ne diutius vobis nobis molesti simus. sincere profiteantur, si aliud in mandatis non habent nos etiam sincere dicimus, habere nos facultatem a solo rege tractandi cum Rege et ordinibus vestris. Nam si diceremus cum solis ordinibus fallemus nosmet ipsos. Rex enim vester non teneatur istis iudiciis. Præterea nota est vobis libertas nobilitatis Poloniæ cuius sub prætextu multa nonnunquam cum vicinis fiunt. Dicant ergo Dnes Vra si non habeant facultatem a Rege componendi negotium capitale, tunc hoc labore et molestia libesabimus et duo hoc / licet invito duo / patiamur ea, quæ cogitari non possunt.

M. Starosta. Frustra a nobis alia facultas potest qua ducta est efflagitatus. Non res ludibris ista agitur, sincere dicimus et vobis clarissimis nullam nos facultatem habere statuendi de regno Sveciæ, nullam a Rege, ab ordinibus tantum data est nobis facultas de iis, quæ Reipublicæ sunt ablata agendi.

Rancierz. Creditis nos ista ineptos id non modo Regem, sed vestigium pedis vestri cadamus non composita capitali controversia. Maluimus ut ea nobis bello civilis si poteritis, quam ut nos restituamus. Nil absq; controversia de regno Sveciæ supra facta.

M. Starosta. Cui cogitis ut de negotio agemus principali cum non habemus facultatem? Sed ut R. M. pacem possimus æternam persuadere, dicite nobis vel serone vel palam, quibus conditionibus de regno Sveciæ transigere velitis.

Rancierz. Hoc a nobis partim iam antea propositum partim explicari, alio tempore potest, sed hæc Vra facultatis inopia omnem spem præcludit agendi.

M. Starosta. Imo Magna spes offertur si Diones Vra iustus conditiones quo proserint. Potest regia M. nos vobis precibus iudici ut de capitali negotio transigat. Sed hoc ultimum nostræ disputationis sit medium. Dato nobis assecuracionem cum

11

titulo Viri Principis non vericimus cum potestatis tamen de iure competentis,
S. R. Mti. Dno nostro et vobis. dabimus absq; titulo modo recipitis et sic tractabi-
mus de ipsis conditionibus.

M. Wendensci. Geminam potest instructionem habere D. Vra. Si quidem in litteris
ad nos datis ponit expresse tractatum pacis et induciarum quia latere gnasius lingua non
intelligit, pacem perpetuitatis esse inducias vero certi alicuius temporis. Relicta itaq;
causa principali pacis procedamus ad inducias.

Kanclerz. Inducias subiinde pacis, pacemq; induciarum nomine Latini compre-
hendunt, ut inde nihil Dno Vra inferat.

M. Wendensci. Nec hoc adeo concedo. Sed quid respondebit, ad particularem disjuncti-
sam vel pacem vel inducias

Kanclerz. Non dissimulo facultatem nos habere geminam, et pacis et induciarum
at longe diversis rationibus. Existimo autem Dnes Vras conditiones induciarum non
aeque approbaturas.

M. Wendensci. Utiq; conferamus de iisdem et si placet confidentius remotis as-
sistentibus, nam et antea circa inducias ablatorum restitutionum commissarii ves-
tri facultatem habuerunt et ut interea summi principes negotium principale agerent.

Kanclerz. Omnia regere possumus. sed non tenendum Dns. Dno Vra vult ut ablata
restituatur et demum ut Imperator et Reges de consuetudine Regum nostrorum tra-
tent. Sed nulla sunt rationes nulla argumenta, quibus non inducatis id ea quae ablata
sunt restituatur, nisi ea vicissim armis vendideritis aut capitale negotium con-
puleritis. Quod autem iugiter id conditiones communicemus quibus Rex vester ad pacem
allici et trahi possit, quid nostra interest. Ille est hostis noster. Vos ipsi prospicite de
talibus mediis restitutionem vero non iugiter, non enim ista coherent de pace tra-
ctare et absurda proponere. Quod vero dictum est ut cum M. D. Capitaneum Samogitia
seorsim conferret, video quidem absq; offensione utriusq; potestatis nihil hui-
feri posse, tamen non displicet mihi id quod Dnibus vestris placebit.

M. Starosta. Ego in secretiori congressu non potero plura dicere, quam hactenus
ex me Dnes Vra audierunt saltem vellem scire quid sperandum de principali ne-
gotio Dnes Vra affirmans se habere potestatem de toto negotio transigendi. Possunt
ergo suas rationes aperire. Nam multae conditiones plausibiles circumferuntur quae in
vidiam nobis Regis vestri accersunt. Sed cum a viribus proficiuntur auctoribus
reputamus illa. Si vero aliquid audierim a viro magno et ad Republicae gubernacula co-
locato credendum firmiter et S. R. Mti. persuadendum.

Kanclerz. Si Dno vestra demum statuit invidere Regem, et pacem sibi persuadere
mihi tam diu non est integrum permanere, in hac provincia. Officium enim quod in Pat-
ria sustineo non fert longiorem moram, Suffragor etiam Dnibus Vris de conditioni-
bus proponendis ratione generalis et universalis pacis.

In wyszytnim narzeczom wstajpei tytko samu M. Kommissarze o pory nich z Anstrem
no 2 July zostato. Dno tego nie stato ze Kanclerz Swedzki nertore media pacis propo-
nowac miat, ale tego potim nauzyci, iako vityy.

M. Starosta. Cum iam soli sones proponat Dno Vra iustas conditiones quibus
Rex vester iurari possit, ut de regno Sueviae controversiam componat. Sicut cum ille habet
Regnum Poloniae, tamen regno hereditario se se abdicare, et regis sui soboli pro iudicade
non potest. Dno Vra optime novit praecipuum principium thesaurum numerosam esse
prolem, praesertim vero masculam quae in spem summorum imperiorum, per affinitatem
ceteraq; media consequendorum subsequenda esse. Dno Vra inter alia frequentem belli

belli et armorum facit mentionem. Nos ista parvi facimus, et iniviamus a Dei
vra tam coelvo usurpant cum ea enim gente negotium habetis quae curam tra-
tare novit et hostes suos ulisci possit.

M. P. Wendenski. Prudentissime ista a D. Capiteo dicuntur et omnino cum
vobis S. M. Gustavi ab Illmo Principe Campiductorem nostrum prolati conciliu
Tu wimianca byta o mowia atora, miat Gustawus do Hetmana pod Mitawa, co go
Kancelerz Szwedzi rozumiat tak adporowdzial.

Kancelerz. Ego quidem ibi non interfui sed dico Regem meum non modo fortem et
se principem sed etiam prudentem et cautum ut facile credam. quaecumque ille lo-
co dixit considerate et n'c meditate eum dixisse. Ceterum quod liberos Regis vestri at-
tinet, eo loco illi habentur apud nos quo rex ipse. Si de Rege Vro recipiendo non possi-
mus audire, multo minus liberorum eius curam habemus. Si vobis Religio libertas
ceros nostra coadi est nunquam id amittemus. Statum ista nostrum afficiunt ideo
quicumque coetus secutus sit, nunquam acrimiam recipiendes Regis Vri posteri-
tatem habebimus. Si alias propositiones proposueritis citius cohaerebimus. Belli men-
tio non ostentatorie a me facta. Scio enim accipitem eius eventum. Nec hic ad bellum
tractandum sed ad pacem stabilendam sum missus. Non tamen in posterum negligam
Dominionis vestrae admonitionem. Affecutionem quod attinet summa securitas nostra
in remotione castorum. Remotis castris poterimus esse contenti asservatione personis nos-
tris data pro litteras punitas sicut hactenus invicem ad res scripsimus.

M. P. Stawosta. gdy M. P. Donhoff. acerbe at po Niemiecianu se pomatu mowia pokat;
Kancelerz tez po Niemiecianu adporowdzialac ozest to. Kadribymy zebis z tych iudicij mi
nie byto zebis obrz bronny mogly z nich byj wyprukozone, ale ze sie to stato tedy musiany
defendere, ze to iude et recte factum.

M. P. Wendenski. Hoc quidem secessionis erat scopus, ut conditiones negotii principa-
lis proponeret sed cum tam crudelia et acerba verba ex ore Dei Vra audierim pro me
a cogit. S. R. M. D. nostrum clementissimum devotione ad Deum suscipiam, ut ille qui
est Deus ultionum sua Mti in tam notoria iniuria operam suam ferat et animum sub-
ditorum eidem subiciat.

Kancelerz. Quae dixi non Regis sed Regni nomine dixi et hoc sciat si Rex iustus
stabilis decedat, nullum bonum virum in Svecia cogitaturum de restituenda Regis vestri
specitate.

M. P. Stawosta. Alia pacis media a Dibus Vris expectabamus nam si ista referentur
S. R. Mti magis eam exarcebarent.

Kancelerz. Nihil aliud habeo et fortassis reliqua graviora viderentur. Nos enim
pro statu nostro diuimus. Saepe libertas, et omnia carissima sunt nobis cordi.

M. P. Stawosta. Quid Vaticano odio in Regem nostrum astruat.

Kancelerz. Non inquirat a nobis causas iam enim prodeum in publicum int. prodite.

M. P. Wendenski. Cum ista sint tam difficilia nihilque spei habeant edgo praestat non
attingere negotium principale sed de iudicis longiori temporis agere cum restitutione ab-
latorum.

Kancelerz. Non eo progrediamur sed prius illa obstacula removeamus. Quae
viam a vobis ducuntur, absq. oratione dicuntur: nam volent restitutionem ablatorum absq.
consensu tua. Tuli et absq. compositione principalis negotii.

M. P. Wendenski. Nihil edgo restat quam ut definiamus pro hac vice et aliis
terminis assignetur, vel ante vel post tres. centimanas elapsas praesertim cum D. Vra
Vra

12

castris nostris offendantur. Illi autem D. Capitaneus ea dissolutum in ex privati
nostris rationibus permissit. Impossibile autem omnino R. Breve unquam
sua de Mte cuiusq; posteritate sentire aut capere. Contrariam potius de praeiudice
Gustavo Adolpho concipio sententiam, ut cum nihil magis optet uti antea ex ver-
bis Severitati ipsius antea deduximus, quam perpetuam extincto bellorum actu,
concordiam cum S. R. Mte. inire, et eandem abolita. Si quis Regia in Regno Sueciae
memoria consecutum velit. Dum tamen Christiana conscientia sui sanguinis omnino
divinae humanaeque leges conatibus istis evertentur. Neq; vestri intumescant animi quon-
tamvis Deus fauere solet legitimis causis. Exemplo vobis sint alia regna et quae
super his temporibus Bohemiae Moraviae aliisque se legitimo Dno opponentibus
contigit.

Kanderz. Morum uacis vel huius diebus non vespero sed res hebdomadae non un-
sum manere. Nam ex mandato Regis nostri redeundum mihi in Sueciam dum adhuc
mare appetam est. Si tamen Dns Vra remotiorem terminum assignare voluerit no-
bis non displicebit. Et praestaret iusti spatii terminus dari, ut nobis hinc discedentibus
alii in locum nostrum transmitti possint.

Potius obiter mowili, o miyscu do dougiego ziczemica Masz sin pod mli dnigz
stione, Dzwiny omi miu peronego miu stanowiaz wziazli do mnych wollegow.

Kanderz znouu nabozca, ze ich bolz formata castwa bo prawi kuz constituta
sunt res vestra ut quancumq; volueritis nunquam vobis facultas deesse videatur.
Pozjedat i to, se czele ni znouu kiedzac' bedziemy, kzeba bedzie dicitur o kanderz kon-
dypzi mowic na tak cofuse iak ni terat stalo. Potius zavar wstawszy pozczynali, W.
Komenissarzow. Gdy odchodzili oddano im wierzajszaz undisnecyaz, bo ich z namiotu
miu wyprowadzono.

Ita roznowa wstanie z zachodem. Tonca koniec wziazli. Masz tam przenow
woli na miyscu pod namiotem a. zwedowie odiechali do Rygi.

Traktaty Szwedzkie

Drugi Liść

N. J. Pana Hetmana Litwy z Kanclerzem Szwedzkiem 29 Mbrisa.

Rozmowa pierwsza.

Przyjechał N. J. Kommissarze naznaczonej godziny pełniąc gdzie ich namioty były rozbite. Szwedowie obawiając się u naszych dwa rozbito także dwa swoje rozbiti sukcesorem nitayną podszycie. Potym ledwie w półtora godzinę sami Kommissarze przyjechali, z większą niemal niż dawniej była asyplemą. Przystąpił do namiotów postali do naszych Stadthaltera Ryskiego; Kotgie rzyfa, przywitał N. J. mówiąc żeby za złe nie mieli że nie rychło przybyli bo się to nie stało na żadne niezamowienie ale iż ich dzień pochmurny w rozpędzaniu górzia prony. Pytając przytym śmiało się schodzić chcieli. Bo Kommissarzom Szwedzkiem takie by to zdanie żeby namiot da namiot do namiotu przytrawiono. Hetman na to odpowiedział że im przynęta ta zwolna, bo powinni byli pilnować czasu z obogga stron Kommissarem naszym, i trzeba żeby na przym inaszej P. Kommissarze Szwedzcy zarywali. Władcy na miotami gotowi się zejść ale do swego zapraszają Kommissarzom Szwedzkiem gotowi będąc na potym wzajemney się nie zaryje ludzkości.

Przystąpił znowu iż dwaj mianowani powiedzieli N. J. Kommissarzom że tego Kommissarze Szwedzcy zalić iż nie pospółte rozbite namioty i za stuzką rzecz mając aby go Kommissarze nasi ostatniego razu w ich namiocie traktowali, bo ten ordo postulat gdyż statua rozmowa odprawiała się w namiocie N. J. Staroby Lmudzkiego. Wszakże by czas dawno nie upłynął chęć i w namiocie W. J. traktować z tą nadzieją że się na wzajemney chęci i ludzkości W. J. namo nie zawiada. Przydali oraz na ofpatnie dy się zda naszym do rozmowy przystąpi odpowiedziano im że skoro Kom. Szwedzcy z namiotu swego wychodzą zaryną nasi toż uzywać.

Leszli się potym między namiotami. Po przystąpieniu szent Kanclerz. Postulasset id quidem ordo, ut Mās et Mās Luis Vra id amovis et honori nobis exhibuissent, ac in territorio nostrum descendissent sed cum specemur pari humanitate id rubis compensatum iis non evimus scrupulisi et alicui modabimus nos voluntati Ducum Vraem.

Do rozprawy poszedł z swemi Kolligant do namiotu naszego. Hetman tak ich przyjął że w nowu Stola Kanclerz siedział, Od lewej siedził repi N. J. Weerdeni i Refor. Dorem od prawej repi Kommissarze Szwedzcy a Hetman w drugim końcu Stola.

Novo usiedli tak Kanclerz mówi począł.

Kanclerz. Eam conditionem et fortunam Regnorum et Reipublicarum esse, ut in stis fluctuant et miscellorum magni maris inter se collidantur. Reipum usu quotidie expeditur. Nulla est tam antiqua amicitia que non vetustate aliquando consumatur sua tam fida fideva, que non distumpantur, nullus tam firmus nexus qui non dissolvatur. Et quod maxime deplorandum est, ipsa regnorum vicinitas que quibus mutuis necessitudinibus connectere deberet, nunc mutata verum cursu in caedes vastatione odia et exordia eosdem asmat. Si hoc felicitas que orbi Christiano requirit contingere nobis saltem in vicinia constitutis, evivret. Aut si ista cum barbaris gentibus quibus circumsepti sumus ferunt. Certe eorum commemoratio multo iucundior, et minori periculo no bis coniuncta esset. Sed cum istis malorum acrius obstruamus, sine ingenti dolore in eorum vastationem non possumus descendere. Verum quid mirum, quod in hoc orbe theatro collocati communem cum ceteris rebus publicis sentem feramus. Dignis maiorum Vraem

estate inter Severissimos Reges nostros et haec duo regna firma amicitia nulla bello nulla
diffidia intercedebant idque tam diu firmum fuit donec deficienter in Livonia Curigevorum ordi-
ne hac Provincia Imperio Polonio iungeretur. Sed fato ita volentibus non poterat omnino
dissolvi nam statim post ruptum Curigevorum ordinem amicitia istorum regerorum Regumque
firmitate consolidari coepit. Postea cum iam illo sanguinis nexu satis fixa et firma vide-
retur, inter aliquot annorum deorsum iterum paulisper labefactata fuit. Donec Rege no-
stro ad gubernacula Regni Pol. et M^o Lith collocato non modo idia sopita, sed etiam nova
quaedam amicitia et societas inita videbatur. Sed ut fortuna solet spes et expectationes huius-
modi variare ita nobis loco amicitiae et foederis hoc crevit bellum natum est, ex quo utroque
Regna ac imperia nobilitas hae provinciae misere est conflata. Vexas et genuinas belli huius
calamitosas causas vesere, alienum est a nostro instituto. Non enim ~~venimus~~ venimus contro-
versiam qua nobis cum Severissimo Rege intercedit velum coram iudicio aliquo deponere
esset potuisset alius huius rei locus. Nam sine vocum asperitate sine motu et contentione cur-
moram, praestare id non possumus. Nobis autem cordi est, non quomodo exuberati, curam
exasperari sed mitigari possint. Missi sumus componendi non augendi belli causa amicitiae
non tollenda sed si fata sinuat redintegrandae. Curam animam et conscientiam innocentiam
adiungemus ut inflammatum bellum restringi et clades a Regibus nostris imprimis et
in vicinis provinciis amoveri queat. Nec nova est haec nostra in pacem propensio. Illius
S. R^o M^o p^o memoriae Carolus q. sollicitus id curavit sed haec tenus vel potius ad vitan-
dum illius ventibus et imitantibus omnia malis consiliis non est id exitum suum
litum. Cum autem sua M^o haec humeris exempta esset, tum Iovius ac Potentissimus
Princeps D^o Gustavus Adolphus: wylazy! iego ty kuty! postquam propria omnium
voluntate ordinum Patri successisset, ab ipso regimine sui principis nil enagis in vobis
buit quam ut illa labefacta haec tenus inter S. R^o M^o ipsius et Iovium Regem
Poloniae amicitia, qualicumque modo restitueretur et qui animi inter M^o ipsorum dissen-
si fuerunt ut illi pro necessitate sanguinis deum coalescerent. Gessit S. R^o M^o Difficultate
ac maxima bella cum omnibus fere vicinis suis vario ut solet eventu. Nulla tamen am-
mitate adversitateque severissimum ac fortissimum eius animum labefactarunt, ut ani-
mum deponeret. Nec etiam ulla blanditia mentem ipsius contorserunt ut coeseratur
peris successibus, cogitationes pacis deponeret. Ita in utramque sortem gravate animo et
litteras et pro commissariis et pro alios in talibus usitatos modos ab 11. annis pacis huius
tatum Regi Iovio Poloniae obtulit. Vexum si vela orationis mea in illud mare videri debe-
ant et qua invicem constitutae, quibus de causis dissoluta quid securitatis vel periculi
luis Patti attulerunt, haec inquam quae rei magnitudo requirit, si prostringere non
recensere vellim, essent vobis potiorior. Sed adest M^o Castellanus Venderisio qui non
intertus modo sed etiam praefuit illis rebus. Quo ordine itaque sunt acta D^o ipsius mem-
nisse potest. Praeterea dictum etiam de eo in priori congressu et postea possum de e die
duon est. Absumpam ergo sermonem meum et prologedias ad ea quae nuper inter M^o
Vram et M^o D^o Comitem de la Gardie ad Mittaoriam sunt acta. Acta illa sunt con-
sensu S. R^o M^o eo fuit ut cum Vra M^o non habere se potestatem de pace et principis
li negotii agendi diceret sed prope diem commissarios venturos offerret idem Regias M^o
nos aliosque Commissarios constituit potestatem instruxit et mandata suo qualitate huius
tu clementer communicavit. Postquam vero intelleximus M^o M^o M^o ac G^o D^o
Vras ab altera parte destinatas esse, nil magis curavimus quam ut pleno numero aff-
inter nos potuisset. Sed haec tenus detenti fuimus quibusdam reoribus de quibus nunc
my diceptare. Intelligente autem ex litteris D^o Vrum ad hanc pacem eos progre-

propendere nos etiam officio nostro deesse nolimus. Statuimusque ex re esse ut terti loco conveniremus et non in generalibus tantum verseremur sed tabulas procuratorias in vicem nobis ostenderemus, ut sciamus cuius nomine et quam firma potestate tracturi simus. Quandoquidem igitur hoc summum gravissimumque negotium non dependet a cuiusquam hominis arbitrio, sed ab illo supremo rerum moderatorum Deo. nos pro eo studio et cura pacis non nostri tantum sed etiam Regum et omnium nostrorum ordinum inesse videt, necamus divinum ipsius bonitatem ut ipse proesse huius tractatus consilia nostra regere et salutarem exitum nobis et rebus publicis nostris largiri dignetur. Si uti est princeps consilii si consilia nostra viderit non est dubium quin hoc negotium sortiturum sit finem et Ellesie salutarem et Honorum ipsius gloriosum et Christianitatis et mandatis a S. R. Mte instructos esse. Si Deus vestris placet et si eundem animum ad pacem uti speramus attulerunt, exhibebimus tabulas procuratorias et huius negotio utinam felici omni iudicio faciemus.

Herman. Optassem ego ut Oratio Vra pariter simpliciorque sermone orationem suam mensurasset, nobis enim et praesertim mihi quem cum in dicendo natura brevem esse voluit, tum lingua Latina ob militaria studia aliasque politicas rationes intermissis usus breviores fuit; non est curius prolixitate verborum, et elaboratis orationibus quibus Dns Vra non est iniqua curare. Non minus id etiam optassemus ut orationem suam ita moderatam fecisset, ne quid vel directe vel oblique praesudicii iringeret ac iuri dignitati huiusmodi sine Mte nra iuniorum sua Rca Mte Regis Poloniae et Sveciae Lni nri clementissimi detraheretur. Talia enim nisi a vobis omissa fuerint, evocare si non coeetere huiusmodi negotium potuerint. Cum autem omnia illa quae a Dne Vra prolixae et proposita longaeque belli contra S. R. Mtem et innocuae Patriae Nostrae ditionis moti et gesti prodiu dicentes de remediis revocanda postliminio inter duo haec regna tranquillitatis agemus. Sed ubi nobis persuaderi patimur Dns Vras si in pacem eo quod offerret suam animo in plenam commissariorum conventum. Dns Vra detrahebant exigua certe fuerunt et nunquam nostra commoditate ut satisfere desiderio Dni Vri inminuta sunt. Superest ut plenum congressum suscipiamus. Multo enim facilius et feliciter invocato Divini numinis auxilio omnia inter nos agitari et decidi poterunt.

P. Wendensii. Si in rebus humanis compatatam esse ut nihil stabile firmumque sperari possit, nec responsionem a nobis exigat Divinitudo rerum humanarum. Ulicam privatamque super nos conitamus vindictam. At nostrum est civitatem deprimari pacis ad publicam regnorum salutem dirigat. Causas exorti belli commemorare videtur Dns vos non obscure illas nobis imponere videtur. At quis contrarium prospicere non videt. Ex quo Soma Doms Jagellonio concubae Soma Rgi Sveciae circa memoriae Joanni fuit, concuncta; requirita utriusque nihil aliud sperare poterant quam proca ipsa pacis et tranquillitatis ista foedera magis magisque stabilita iori. At amulatio regnandi quidam, malum hoc, ut breviter dicam, contra S. R. Mtem legitimam Poloniae Sveciaeque Dominum innoxiam, ea et nunc impetis quod conscientia in Deum, servitatis Christianae contra communem S. Cuius hostem. uno et agnationis fideique attentis minime, salionibus

bellum hoc re-integratum. Contulerunt omnes Europa Orbisq; Christiani Principes, et
subsidia quaedam realia, vel bona consilia S. R. M^{ti} et inclytæ Reipublicæ pro bellato
contra inmanem Turcicam hostem feliciter auspiciando et expediendo, at Socii simultane
cum Turca, proæter omnem expectationem, M^{tem} ipsius et inclytam Reipublicam nostram,
infestantibus armis. Utinam que iusteq; animadvertet Deus et iudicabit totus orbis seculu
dem cognoscat. propositiois V^{ra} hoc erat quod minus sufficienti facultate instructus ego cum al
is meis collegis negotium hoc aggressus fuero. Non est difficile facultatibus culpam impo
nere, quin placet ex occasione importunitate bellum re-integrare. Facultatem habui
a tota atq; inclytæ Reipublica non absq; consensu S. R. M^{ti}. Si placuit D^{no} v^{ro} sub
nomine DD. Procurum Reipublicæ pacto iudicium stabile quare non displicuit. Aq;
quia hoc institutum nullam invenit excusationem placeat Dⁿⁱ V^{ra} v^o lenigentiam
meam accusare. Pro presenti etiam tractatu non nisi odium R^{pl}ica habemus pleriq;
lentiam eundemq; reassumenda ipsomet D^{nes} V^{ra} litteris suis ad DD. Procures M^o.
Lith dederunt causam, si qua quæretur dicta sunt a D^{ne} v^{ra} sicut iudex M^o. Princeps v^o
ponit meum erat ad hoc adire. Siquidem mei et anterioris iudex nos tractatus inventionem
fecerit.

Handlers. Negoti quod est pro manibus magnitudo, requisitionis et meo iudicio prolixior
causa deductionem, præsertim cum considero controversia, quam D. Castellanus vendidit
commovet, in meo sermone nondum obviatum esse. Nichil tamen dixi, nisi quod et ex re et
usu presentis nostri tractatus, dici debuit. Nec etiam metuo, ut oratione mea præiudicium cu
quam intulerim. Sed a D^{no} Castellano multa adducta esse, quæ huic negotio non valde im
benient, id suo loco comprobandum mihi sumam. Proinde gravitas rei requirit, ea vobis
commodissima videbatur ratio, ut prius de præscriptis vel procuratoris tabulis ageremus.
M^o autem et D^{nes} V^{ra} dicunt expectandum esse omnium consentum, nobis quidem nihil
est desideratius, quam ut omnes simul conveniamus, sicut omnes deputati sumus. Per
causis gravissimis quas D^{nes} V^{ra} nullius momenti putant, nos prohibitos fuisse semper
demonstravimus. Si D^{no} v^{ro} placeat, ea ultra removere, prout audivimus ex parte quadam
ea diminuta esse, certe et negotio huic convenientius, et nobis nihil exceptatius erit, quam
ut omnes conveniamus. Presentis autem congressus nostri, quod attrahit materiam, et
sumus per litteras et subdelegatos, quod hoc termino inter nos moveri debuit. Cum autem
Conditionem illam D^{nes} V^{ra} acceptasent, non potuimus aliter iudicare, quam D^{nes}
V^{ras} esse dispositas, ad exhibendam suam potestatem. M^o. Castellanus negat quodam in
scriptis tractibus, a nobis studio pacis suscepta fuisse. Sed hoc non ea ratione ipsum dicitur
quasi ipsi non constaret, longe aliter quam dixit ibi esse processum et severitati nostræ mi
nime satisfactum fuisse. Ita quidem iam coacta et revocata sunt et litteris et sermonibus et
in aliud tempus revocata ea maluisse. Verum cum D^{no} v^{ro} ad irridiam nostri arma tem
pore belli Turci in ditione. V^{ras} intulisse nos obiciat, pro ea qua regi et Patriæ meæ
offringor fide, cum venia D^{nes} V^{ra} disero magnam nobis fieri iniuriam. Memini D^{no}
minatio vestra neq; se legitimam et iustam facultatem a sua R^{pl}ica attulisse neq; a suo
Rege facere nos posse facere. euros. Non enim fuit a Rege suscepta. Quis negabit Regem
ipsum vel Principem nobilissimum esse in Reipublica membrum. Si itaq; tota Reipublica
uti corpus agitatae quidam caput agitari debeat. Ostendunt adhuc exempla, quæ a D^{no}
D^{ne} nobis communicata fuerunt quæ illis fuerit illa tractandi et concludendi potestas.
Si ex sua consuetudine D^{no} v^{ro} loqui vellet fateretur gravissimas nobis causas fuisse
tam mediocribus conditionibus satisfieri si saltem securitati ipsius Regis firmite cavisset.

sed cum tractatibus huiusmodi et quillam cōtitudinem affert, videmus unicum cōmuni remedium
 accipiendum nobis fuit. Quod eo tunc tempore visi sumus cum Regum vestrum et M. D. S.
 bello teneretur. Iuribus eius iam sufficientes reddidimus rationes. Nec circumbebat nobis sta-
 tus vestri habere rationem nec volebamus statum nostrum negligere. Breviter dabimus id Deo ad-
 diudicandum, nihil nos querisse, nisi iustam et securam tranquillitatem. Cum Rex vester tem-
 pore illarum induciarum hostilia quoque contra nos moliretur litteras paxget dā-
 quodam in Sueciam mitteret quid nobis superesset quam et tranquillitati qua non erat firma
 sed tantum imitebatur temporum iniquitati diffidemus et bellum sequeremur. Ad tabu-
 las mercatorias quod attinet, norunt Dñes vestre compassisse nos ab utroq; hoc loco
 non ut proprio nomine ageremus cum et Ducibus vestris nulla sit protestas in suum Regem
 vel suum statum nec etiam nobis. Itaq; move omnium legatorum imperium de facultate
 qua quis traditus est potestare nobis abemus. Credimus quidem Dñes Vras uti vult in sua
 Republica magno non suscepturos fuisse hoc munus absq; necessariis requisitis. Sed non
 sufficeret ista requisita habere nisi alteri parti communicentur. Si quid boni subsequi debeat
 non recuset plenipotentiam ostendere. Nos etiam tabulas nostras proferre parati sumus.

Actum. Laudabile erat Dñis Vra propositum quod ad meam requisitionem ab amicitia
 litigii et uolens disceptationibus abstinere se esse declararet. Fieri enim nequit quin in mu-
 ltoquis acerbis verbis incidant que non disponunt ad pacem sed exacerbat animos. Itaq; de-
 bendum Dñis Vras eo sermonibus suis abreptas esse ut non quæsumus institutionem nostram
 promovere, sed difficile controversias ingredi videantur. Revocanda sunt ad suos ter-
 minos istæ contentiones a quibus cum natura ipsa abhorreat tum hodiernam diem
 ipis non debet iudicium. Dixi iactis consultissimum mihi videri ut in pleno numero conse-
 niamus melius enim curata expediantur, cum non decuerit collega vestri ad quorum
 consilia in istis discussibus sepius nos referre cogere. Impedimenta illa que plenam
 congressui obstabant, ex sola diffidentia sine iusta ratione profecta fuisse possent
 trahi. Sed cum id novam pariat disceptationem ideo potius omittendum quælo. Sed tantum
 prioribus nostris declarationibus pro meo Campiductois munere adicio non in præ-
 iudicium multo minus in periculum Ducum Vrorum castra nostra in Livoniam trans-
 portata esse nec eo etiam nunc sine ut vos suspicari mihi militem in ipis tenori ut volis
 nocuerit, sed quod proinde nostra rationes aliter fieri non permitterent. Rationes au-
 tem privatim non ita accipite ac si personas solummodo nostras concernere et sed
 quod ad totam Republicam nostram pertineat. Cum ante nostris rationibus in-
 obesse, ne unum quidem militem exauthoramus. Num cum alia commoditas se se offi-
 ferat partem non exiguam militum partim exauthoramus partim disponimus
 in hyberna. Reliquas cohortes securitatis dignitatisq; nostræ huc inde gratia retinebi-
 mus. Cum inter nos sit ab utroq; receptum ut comitatus utriusq; partem qui ingen-
 torum numerum adæquet, ideo ipsius iudicæ potestis vel ob hanc rem iustam cau-
 citas partem in castris servandas esse. Ne si eisdem cohortibus semper id omni subam-
 dum sit plus iusto graventur. Itaq; hoc obstaculo seposito Dñes Vra plenum congres-
 sum admittant si et plenipotentiam nostram videre et totius tractationis bonum exi-
 tum assequi volunt. Cui enim ipsi esset si nos facultatem ostendimus uti non du-
 bitamus vos habere sufficientia a Regis Suecæ mandata ita et vobis idem de no-
 stra parte persvasum sit. Multo vero fructuosius hæc hora collocabitur si media
 et conditiones induciarum proponeremus ac illis examinatis animi nostri ad
 pacem disponantur. —

Rancletz. Extaudum fuit ut Illus et Dues Vra non secundam sed primam con-
ditionem litterarum vestrarum suscepissent. Primam enim moderati congressus nostri ma-
teriam putavimus, ut tabula procuratoria resqueventur, sed cum Dues Vra eo nos
trahant, ut in pleno collegio conveniamus ad id sumus prosumpti modo exercitum diffi-
citer. Ad pacis studium quod attinet nihil simulate agimus, sed negotium est diffi-
le, considerateq; tractari debet. Dues Vra si honorabiles iustas et tolerabiles conditiones
proponant, non dubitent quia nos incedituros sint paratissimos. Non ideo quaerimus quid
potestatis DD. Vra habeant, ut de ipsarum fide et dignitate dubitemus quam ipsi
propemodum innotam vel a Republica etiam iusta merita concessa scimus, sed cum
id totius negotii sit caput et non sufficiat talem potestatem habere ut essetq; utriusq;
partis absq; productione potestatis nihil agi ideo ad media pacis non descendemus
donec videamus ea rata haberi debere qua inter nos statuentur.

Helman. Illi plenipotencia omnibus nobis servit, ita in hoc tractatu nostro
congressu ceteris collegiis nostris quidquam praeripere vel disjunctis humeris nego-
cium hoc portare nolumus. Sed si vos desiderium videnda plenipotencia Deo tenes et
expiscari possitis a quoniam illa data sit nobis provenimus istum scrupulum et serio
sinceretq; potest vros bonos dees declaramus eam a solis ordinibus Regis et MDL.
concessam esse. Nonq; nos Regis Illis sed Republica commissionem tractare. De
exercitu autem non amplius verbis certabo si enim eis quae dixi fides a vobis non
habetur, relinquam ego vos in isto scrupulo.

Rancletz. Ad conventum plenarium parati sumus et convenire volebamus
omniq; ad illum locum praeparabamus sed cum pro Illi Dues Vram castra in Liv-
oniam transferentem, cum resciderem quo id curio fieret, mori et rationi insistenti-
tes status et securitatis vra rationem habendam duximus. Facilius quidem in pl-
no numero cum consilio aliorum tanti momenti negotium agitari possit, sed cum
nobis nihil haecum de amolitione castrorum vestrorum constituit uno non cel-
tes remoribus eadem in dies crescere intelligeremus merito congressus ad ipsa
castra vestra designato diffidebamus. De plenipotencia quoq; Illas Vra quod asserit, no-
nificiamus ex litteris ex subdelegatis ex sermone DD. Commissariorum Vestrorum nobis inno-
uisse, a solis ordinibus Republice eam datam sed nunquam vos ea contentos esse manifeste
semper regressimus. In causa fuit cum anno 1621 tractatus iaduarum scindechus. DD. Comes de
la Gaudie ad Mitaviam Illi Vra declaravit id nos indesinentes DD. Commissarios vestros in-
mabant. Nec hoc loco dissimulabimus nisi facultas a Rege et ordinibus demonstrata fuerit
nos etiam id invitati facturi sumus nunquam tamen istis tractatibus confidere.

Helman. Declaratio mea de exercitu omnibus satisfieret qui non preoccupato animo
dicere velint. Certe si illae copiae quas Riga et in aliis praepugnaculis disposuisti cum ill-
ho comparentur exercitus multo essent numeroosiores. Tantum vero abest, ut nos ab invitati-
tractationis opere impediant ut etiam nullam de eo vobiscum exposulandi causam quaer-
mus. Debet itaq; vos non seruire vestre opinionioni et quanto citius in pleno numero
venire. Non enim officitis ut nos dignitatis et securitatis nostrae obli- totam penitus et
citurum dissolvere et milites nostros prostitueret debemus. De plenipotencia nostra tunc
quod Dues Vra ex sermone proripit ut dixerit se non tractatibus nostris confide-
non posse. Testatur enim exempla tam superiorum aetatum quam praesentis temporis.
Imo ipsa experientia vobis ipsi edocuitis rempublicam nostram tam florenti aetate
difficile

difficili tempore de fide fœderum et induciarum cum vicinis iuribus nihil unquam
 delibasse. Professi estis pro litteras clare et aperte satis res etiam exclusa S. R. M. M. cum
 M. D. Lith inducias sancire velle. Si hoc tum placuit et tatum visum fuit, cum nam displicet
 et infidum videtur. Si in pactorum D. V. ad usurpat quod ad Mitaviam a D. Comite
 diu potuit quanto validior et transactione Mitaviensi que presentis nostri tractatus
 origo et fundamentum sit mihi ratio nescitur. Ibi enim obligavimus nos invicem
 vobis Commissariis nostro essent. Satisfaciendo itaq; obligationi nostre a quibus adesse
 ab ipse plenipotentiam afferimus.

Kanclerz. Licet castra cupisimus esse remota, non tamen ei animus fuit ut omnem exerci-
 tum vestrum solvi cuperemus. qui dignitati vel securitati Ducum vestrorum, accessarius
 videtur. Sed cum castra essent formata et totus ille miles quo Ill. V. hoc anno usa est, in
 illis augere tenetur, non debet vobis vitio nostra invidulitas vestri. Num quidem au-
 divimus ea imminuta esse sed ad nudum auditum precipitante ad limites Vos ire
 non poterimus. Potestatem ad plenum collegarum nostrorum consentum differri nobis
 ipsis non displicet presentem cum advertamus circa hanc disceptationem diutius nos
 occupatos futuros. Nam ex rationibus Illis V. colligo tria argumenta quibus nobis
 conatur probare, ut potestate ordinum simus contenti. Primo quod Respublica Polona fi-
 dei sit securatissima. Secundo quod ipsi pro litteras Senatoribus M. D. Lith. id obtulerimus
 Tertio quod Mitavia talis obligatio intervenit. Primum quod attinet nos fidem pro
 clare Respublica V. in fidem non vocamus, sed ut cui aliene fidei consideramus hoc
 nobis nemo persuadebit, presentem cum nobilissimum Respublica V. membrum id est Rex
 vester ab ista fide est exclusus. Si negotia cum tota Replia debet rex subscribere, si non sub-
 scribet, non est cum tota republica negotium uno enim membro obligato alterum non obligatur.
 Secundum Illis V. rationem quod attinet, ex illis litteris nihil contra nos probare potest, non
 enim toti Respublice sed tantum parti id est M. D. Lith. inducias illas excluso Rege ob-
 tulimus. Tertio optatum recordatur V. Illis quod inter ipsam et Illiam Comitem de la
 Gardie magna fuerit contestatio. Offerebatur V. Illi cum pace tractatio cuius rex noster
 in castris esset unice cupivit ut illa tractatio susciperetur, et si hoc fieri non posset ut sal-
 tem de conditionibus ageretur, unde intelligeremus quantum spem de pace superesset. Sed cum
 V. Illis semper exciperet, se quidem posse tractare, sed tanquam belli ducem non com-
 missarium et cum fieret Regi mentis semper V. Illis ad plenum commissarium
 reverentur, non quod id ipsi placuit sed ne quod eo loco impediret. Hoc itaq; responso ad
 argumenta Illis V. date, speramus D. Commissarios de meliori instructione sibi
 prospexisse, si quidem de nostra sententia bene informati fuerint.

Actuar. Duo sunt capita orationis D. V. alterum de exercitu, quod propter omni-
 tam, alterum de plenipotentia, fide Respublice nostre cui diffidendum putavit, et litteris
 D. V. unum quas alio sensu non interpretantur. Quod attinet quoniam si fidei particula Res-
 publice nostre tum temporis considerare se se voluerunt, iniquum est, ut nec fide totius
 Respublice contenti esse volint. Si prospectum satis securitati sua putabant cum exclusis
 duobus membris eorum saltum Respublice membrum haberent, obligationem, cum tunc in
 obligatione duorum particularum acquiescere voluit. De illis que ad Mitaviam sus-
 cita vide Ducem V. male informatam esse licet enim omnia que ad pacem vel
 inducias constituendas pertinet videri in adventum D. Commissarium fuerint
 tamen nunquam id in eum suscipi ut nomine R. M. Illis commissario affere possit-
 leream. Imo appello memoriam D. Comitis et eorum qui tractatibus Mitavensibus

adhibiti erant, omnem spem consensus Regi super me illis ademisse. Conditionem qua:
vundam D^{no} V^{ro} mentionem facit, sed si illas putant quae ad Mittaviam oblata fuerunt
illa non sunt alleganda nam effusio sanguinis pariter subsecuta erat et melior ratio
earum in litteris Dⁿⁱ Comitibus proponit. D^{no} V^{ro} subtili explicatione vult quod
re Regem in Regni vocabulo contineri. Sed itane obstruere mentis omnes fuerunt, ut
tum temporis inter Regem et ordinem Regni distinguere nesciverint. Si Dⁿⁱ V^{ri} libere
debito candore nobiscum agant, et istas argutias omittant. Illas enim non competiti
vocationi certamen verborum et licet multos dies consumereamus, tamen aliam declaratio
nem Dⁿⁱ V^{ri} non efficiunt.

Kanderz. Obtulimus M^o Dⁿⁱ pacem quod regnum non putavimus in pacem consentire
re. Sed cum toto regno inire pacem et Regem excludere, ut nos infectet, esse omnes omnium
hominum nequissimi, si id faceremus. Verum quidem est ita nos antea inducias vobis
peripicisse sed etiam nunc idem fuisse et ad annum vel alterum ab illo suspenderet pacem
sumus. Sed longioris temporis inducias excluso Rege vestro non suscipiemus. Mit
taviensis tractatus non pugnat contra nos ille enim nihil aliud spectat, quam ut armis
quiescant et interea de pace agatur. Vult autem etiam hoc requisitum est ut a vestro
Rege potestas ostendatur. Fuit et illa causa ad Mittaviam exclusorum Regum quae
eo loco de titulis eorum non potuisset conveniri. Itaque Dⁿⁱ V^{ri} pro sua prudentia non
obtrudant nobis ut cum solis ordinibus tractemus.

Actman. Nos causam et iniuriam S. R. M^o cum iniuria et causa Republica non
confundimus. Itaque illa media quae transactione Mittaviensi in adventum Dⁿⁱ Com
missariorum reiecta sunt, non eo referri debent ac si R^o M^o ad concedendam tra
ctandi nomine suo facultatem obligetur, sed ut de pace inter Respublicas constituta
fuit. Dicitis cum Rege et Republica vobis bellum esse, nisi vos invaditis nunquam vo
bis cum Republica bellum foret. Ita enim natura longo marium et locorum inter
vallo. Sed nescio quo voto effusio sanguinis Christiani vobis accidit. Nam alienissimum
tempore vobis infertis ditiones coepit. Si vero ipsorum belli cupiditati finem imponerent
nostra nos arma non inquietarent. uno fidentes dixerim licet Deo et vobis constet uni
verso, quam indigne et iniuste Regem nostrum Clementissimum regno ipsius haere
ditario privaveritis tamen R. M^o, tum etiam, cum media recuperandi Regni tra
beret, non tamen is ita uteretur ut fides regni cui feliciter praesert tabefactum debet
Non taceat Dⁿⁱ V^{ri} status Republica nostra sicut quo penes Regem quae praesert
Respublicam tam seorsim quam coniunctam maneat potestas.

M^o Wendenski. Nichil evidentius dici a vobis potuit quam hoc dictum est quod
nichil facultatis a Regia M^o nisi a Republica mediante consensu S. R^o M^o habentur.
Et tamen placuit Dⁿⁱ V^{ri} nobiscum convenire, unde spem non exiguam concepi
mus, eas etiam exclusa S. R^o M^o tractatum nobiscum inchoaturus et perfecturus.
Quid enim necesse fuit congruere et litteras plenipotentiae requirere. Cum iam sit grate
factum nos solius Republicae esse commissarios. Nec potest nobis vitio verti quod
S. R. M^o plenipotentiam non adfecimus ita enim a vobismet ipsis invitati sumus.
Quid enim magis gratulose dici potest quam quod in litteris senatorum Regni
cia ad senatores M^o Dⁿⁱ continetur, et quidem formaliter excluso Rege vestro. Et
ne minus quod impossibile quid affectent. Gaudet S. R. M^o ab atavis parentibus iure
Hereditario super Regnum Sveciae iam ipsis fidei omnes status Sveciae transierunt.
Et ut M^o ipsius legitimo iuri suo prauidium aliquot inferat nemo affectare in

17
in Republica nostra et debet et potest quatenus inviolatum et semper servatum fuit
et in posterum servabilis sacra et religiosa fide pactum totius inlyta Reipublice
nec nobis vel minime quid de iudiciis unquam violatis obicere potestis. At veritas ip-
sa loquitur quatenus non cunctatione finium Vorum nostraq; circa districtum
Parnacivensem in curia contenti amica redintegare praesumpseritis nulla vel
minima a nobis laessiti occasione.

Kanclerz. Dixi invidio verba quibus respondere M.D. Castellano prorsum ad
ea qua dixit. Videbo acerbior si respondebo si me comprimere furor deo. Sed
obsequium in Regem et Patriam non iubet ista suo pede praetergredi. Relictis ceteris
ne maiores offensus orientur, non aliterum esset ab hoc loco de cetero bellu differere. Sed cum
absq; acerbitate ista diu et suscipi nequeant, potius consideremus, an sit possibile bellum id
comitari si Rex vester omnia illa de quibus certatum est in controversia reliquerit. Quod enim
debe debemus, et fateri quod ipsi iniuriam fecimus vel velle cedere et non fateri. In tanta con-
trarietate cum bellum inter nos sit tanta animorum ferore gestum, non possumus in-
telligere media quibus illud sopiatur nisi sopiatur regis causa. M.D. Capitaneus La-
mogetia dixit quidem se non aliam habere potestatem sed nos non mitius obstitimus
quam a vobis propugnatum erat. Non negavimus quomodum desperata re, dissen-
dum potius quam iracunde nobis laborandum fuisse. Sed si Dnes Vra aliquam spem
ex nostra futilitate acceperunt, nos eandem accepimus ac ideo ab incepto opere non
desistimus. Fidem Reipublice Polonae praestaram a multianis fuisse novimus, et si
iungeretur caput suo corpori eadem non diffideamus, sed Dnes Vra regem suum evolvit
obligatum reddere.

M. Wendensai. Qua hoc esset equitas Regiam Witem adigere, ut iuri sibi compe-
tenti cedat. Quis enim subditorum absq; lesione fidei et conscientie S. R. Mti eo nomine
obstrepere audeat. Non eo sunt res redactae ut id metu periculi faceremus, sed quae faci-
mus solo in pacem studio facimus. Si quispiam nostrum legitime gaudent in-
re, super aliquum vel minimum fundum quis ab eodem pretore praesumet, ut ali-
quid iuri suo contrarium promittat. Quanto minus conviciat subditis et Regi suo
D. clementissimo tanta imprudentia obstrepere. Principalis causa pacis connexam si-
bi habet de notioritate iuris disquisitionem, haec utiq; vobis commoneri non est sed
praestat ut circa eundem Imperator reges et Principes Christiani studium suum in-
temporant. Patet ius S. R. Mti et ut amplius pateat vobisq; conscientia necessitate defi-
nitur, Mti ipsius nunquam reformidabit. Nostrum est iudicium stabilitis huic rei
opportuna occasione succedere si ab effusione sanguinis Christiani status et ordinis
Regni Suecia abhorreat. Non est quod de impossibili disputemus, sed id quod praesum-
quodve quietati et iustitiae concubantem eligamus.

Kanclerz. M. Dnes Vra exoptant, ut ipsi ignoscatur si pro obsequio et fide,
quo regi suo obstricti sunt loquuntur. Ita speramus non minus nobis condonaturus
si habentes rationem fidei obsequii amoris quo obstringimus Regi vestro et Patria
eiusq; honori, si unquam pro nostra sententiae aequitate dicere cogimur. Non qui-
dem dubitamus Regem Vrum aequo ferre, se caudisse regno quod ipse deseruit, nec
facile defensorum ad tractatum sed cum de eo tam diuturno et funesto bello inter-
nos dimicaverimus non alienum fuisset a tractatu nostro controversiam illam hic addu-
ci posse. Dno Vra referat ista ad imperatores et principum Christianorum decisionem.
Si utiq; compo mittatur, posset inter nos ex compromisso finire negotium sed arbit-
rium ne uno sibi sumeret nec ex dignitate esset Regis nostri alexis iudicio se se submit-
tere,

submittere, in tali prosecutione causa quae iuxta infinita exempla iuri et libertati rerum
publicarum iuri solet; Quo enim iure Tarquinii Roma nulli quo iure Ericus Rex Suecia
a Rege Joanne Davente Regis Vni Regno abdicatus eodem a rege Sigismundo nos decessimus.
At si in iudicium revocatus esset hoc contra dignitatem Regni et morem maiorum nos
Actum. In principio sermonis mei precavebam ne Dominatio Vra in eos servitutes pro
rumperet quae ius et dignitatem S. R. M. tibi laederent, et nisi me fallit memoria obtinebam
proprium equitati meae, propositioe consentaneum. Nam autem nebulantia verba, quibus
causa S. R. M. tibi Dni Nostri Clementissimi cum Tarquinii aliisque tyrannica in Patriam impu
tate communitatis comparatus sine dolore non possumus audire. Non verbis sed armis de istis rebz
certari solet, si animus fuit vexandi, potius nobis significare ut locis aliquas personas in vi
xas vestras deserviremus. A nobis etiam contentationis et maliloqui notam procul abesse volu
mus.

Ravennae. Illi Princeps. Necessitate ductus eo adveni, ut dum quaedam atrociora dici oportet
hoc satis modeste ad sermonem D. Castellani responderem. Tarquinios nominavi non quod
Regem vestrum iniis comparem, sed dixi idem ius habuisse Svecos discedendi ab Rege,
Sigismundo quale ius habuerunt Romani eiciendos cum Tarquiniorum Joannes Rex
captivandi fratris sui Erici, Regnum Poloniae abdicandum aliquot Regum et Princi
pum suorum alia Regna aliorum Regum suum deponendum. Itaque Vra M. tibi verba
mea non illa sententiam trahat, quam ut res nos declarata sunt. In posterum libentes a
tali sermone abstinemus, modo nos aliorum non laceffant verba. Ceterum videmus cum
tractu tractari non posse nisi Rex vester obligetur. Si enim ille non tenetur, quibus cauti
bitis nos modis istas iudicias duraturas, licet enim ille non infringere uter per vos, ta
men aliunde res nobis nocere possit et si non noceret tamen nostra iaceta esset securitas
et in perpetuo versavimus metum. Imo et verba Illi Vra est quod nunquam quae de me
dixi rem peraudi. Regni Suecia postulat si enim talia Rex vester in animum inducitur,
quid aliud expectavimus.

Actum. Si D. tibi vestra iuxta plenipotentiā et cautionem distingueret nondum in tali
desperasset discursos. Nimis enim maturum est nunc inter nos de cautione s. quae tam
denuo requiritur cum certi aliquid constitutum fuerit s. loqui. Agamus prius de ple
nipotentia postea de mediis pacis. De quibus si inter nos conventum fuerit tam Re
publica sufficientes rationes inveniet, quibus Vra servituti caeteri possit. Quod D. tibi
Vra plenipotentiam a Rege tam feride expectant hoc nihil aliud est nisi equitati
et Tarquinii Christiano nihil tribuere velle. De mediis, quod a me dictum fuerat,
male D. tibi vna interpretatus. Meorum enim verborum haec est sententia, si pacem aut
iudicias istas nobiscum reperieritis nullam periculum a Republica nostra metuentis
vobis esse, et Regiam Mtem non ita vili pensuram fidem Respublicae cuius haec erit
ornamenta et dignitatem feliciter auxit, ut id quod inter nos conclusum fuerit in
fringere velit. Sed videant D. tibi Vra et ista verborum concertatione tot materiae
nasci ut non possint nisi in pleno numero definiiri. Itaque quam proximam diem
affigemus plenam conventum. Cum enim Illius D. Capitaneus Samogitiae non
possessores in hac commessione partes habet, non tantum ut quibus commissarius
sed etiam quatenus abate et rerum usu nobis omnibus posterisq. meritis suis
apud R. tibi Mtem confidentiam et auctoritatem sibi conciliaret iniquam cum ad
sit, omnes istos sero pulos pro sua prudentia componere poterit.

M. Wendenensi. Prudentissima haec est sententia ut in omnibus viribus et vultu
his hoc arduum negotium promovendum cum itaque D. tibi Vra non repugnet ad
aliqua.

pari militia nostra quo dignitate securitateq; in castris maneat nihil restat, quam ut deficiamus
tempus, quo plenam colloquium ab utraq; parte conveniat.

Kancler. Vra Ill. distinguit inter plenipotentiam et cautionem, dicitq; alteram ad iurati-
onem, alteram ad conclusionem tractatus spectare. Ita quidem est. Sed ita sunt inter se coniuncta
ut uno vocabulo potestatis includi possint. Altera enim ab altera dependet. Si noster tractatus
felicem exitum sortiri debet, necesse est ut Rex et ordinis vatum habeant. Si Rex vatum habe
re vult necesse est ut ipsius monstrosetus plenipotencia magis enim cum Rege bellum quam cum
Republica. Conveniremus cum Dns Vris uti antea testati sumus, nihil enim convenientius,
quam ita tractare ut nihil ad nostros referendum habeamus. Idem id habemus in animo,
si saltem intellexerimus castra remota esse. Nam licet cohortes aliquot sunt distractae, tamen
cum adhuc castra stent, de eo referemus ad collegas, idq; tanto magis quod delegata a Rege
facultas, spem nobis boni eventus praecidat. Si enim sciremus Dns Vras nomine Re
gis tractare velle, forte superaremus aliqua difficultates, sed cum hoc capitale in-
pedimentum ad reliqua audat idcirco de generali congressu nihil possumus statuisse absq;
collegis.

Hetman. Frustra Dns Vra in hoc articulo de plenipotentia perseverat. Imo enim
satis superq; tam ad Mittaviam desinat vobis est non ordinum acmine tractatus. In
hoc proposito confirmavit nos declaratio in litteris senatorum Regni Sueciae contenta. Nam
licet subtiles interpretaciones intersevent fieri tamen necesse est, senatores M.D.S.
a vobis ad tractatum pacis excluso Rege provocatos fuisse. Si tunc Dns Vra cum
sola Lithoaria tractare voluerunt et talibus iudiciis satis securitati suae prospere
tum putaverunt cum tamen multo plus periculi a Regno et Rege metuere possent.
cum non audeant nisi iudiciis fidere quae cum Regno et M.D. Lith. constituantur. si
quidem minus periculi a sola Mte Regia ipsis coactetur. Nostri fortasse Dns Vra ab
hactenus facilitate, quod nos scapulis, ut medicum profesant. Ceterum huius congressui
nostro adesse M.D. Comitum fateretur ad Mittaviam omnem spem et possibilitatem
consensus S. R. M. M. ipsi abscissam fuisse, et tamen placuit haec cessationem propter
hormandas iudicias rari. De exercitu nostro non possum D. Vra mentem intelligere
Nunc enim dicit castra stantibus plenarium conventum suscipi non posse, cum con
tertam se esse dicit, licet pars aliqua ad dignitatem securitateq; nostram reservetur.
Si vel minima pars exercitus nostri reservari debet, tum castra non possunt diffolvi.
At enim ad Duram caeremus talibus locis quae simul aliquot cohortes capere
possent, et nisi castra habuerimus militum pro praesidio habere non possumus.

Kancler. Video Ill. Vram insistere vestigiis D. Castellani Vindensis, atq; de alius
potentia ex iis actibus iudicare qui antea transacti fuerint. Sed id cum praesenti
nostro tractatu non convenit. Illi enim tractatus non alii fuerunt, quam sicut
ista cessatio armorum propter sanandas iudicias iusta. Erant quidem illi Tractatus
cum consensu Regis nostri, sed ob quas voluerimus illis acquiescere, hoc Dns Vra
sciunt absq; nostra explanatione. Nullo ergo iure in exemplum huius adduci possunt.
Salem enim recordatio illorum in animis nostris vix habet, ut magis a simili tra-
tatu deterreamus, quam ut ad eum de novo revertamur. Ceterum qua dicta sunt,
excussa et nostra opinione reputata. Sed si iis non est vobis satisfactum et nobis vestigiis
sationibus. Si ad Mittaviam Ill. Vra semper dicit impossibile esse regis consensum habe
re, ita etiam a nostra parte semper dictum est, absq; subscriptione Regis nihil fieri
posse.

posse. Vidimus quidem ex litteris Dnorum Vrorum quod se Commissarios Reipublicae ven-
per appellaverint, sed non contenti hoc titulo fuimus, ac ideo in omnibus scriptis nostris
a Rege et Republica eius dignitates esse credidimus. Pacem vel inducias quod attinet,
patet ex conditionibus ad Mittaviam oblatis, nos quidem prospectus pacis desiderio
non ita insistisse ut inducias respuerimus. Si induciae haberi debent, non eis quibus
pacis conditionibus, consistenda erunt. Quod ab Ill. Vra dicebatur et ab D. Castellano
reprobabatur, quandoquidem pars militiae iam sit dimissa, ut non iustitiam ab-
gationi totius exercitus conveniremus. Certe fateamur ipsi, multo commodiora in ple-
no conventu tractatus accelerando posse media inveniri. Cumque saepe numero tracta-
tionis Mittaviensis iurisdictionis mentio optaverimus D. Comitem adesse ut quo acta et
transacta sunt, de eis cum Ill. Vra sermones conferant. Sed cum exercitus D. Vra
non ita sit diminutus, ut D. Vris plenum conventum absque DD. Collegio meo,
promittere audeam ideo veniam mihi dabunt DD. Vra quod colleges meos super ha-
rem conspici velle.

Actman. Si D. Vra plus rumorum quam verborum meorum fidem erit quod meo
et doleam sed pro, me tantum fidem meo ut ista absque dubitatione acci-
piatur. Dissidentia medelam invenire difficile est. Sed si confidere voluit tute crossant
nec enim Genus et Vocatio mea permittit, verbis quancquam decipere et nulla
res est tanti momenti ut ego fidei mea iactura eam lucrari vellem. Quod autem
absque collegio nihil se statuisse dicit, sperabamus, instructionem DD. Vram su-
sectum in re tam exigua subventuram. Sed video omnes iustas rationes a D. Vra
parvi fieri. Ego autem occasione tractatum magis semper putavi. Illi enim
a parte vestra transactionis ad Mittaviam firmitate instrumentum fieri ita opta-
rem ut cum Ill. et Ill. D. Collegio meo meam quantumvis exigentiam, in vesti-
cundo pacis negotio felicitas collocare queam. DD. Vra idem seum considerare de-
bit. Scimus enim occasionem, actionem esse animam et plurima per eius occasum
tunitatem profici posse. Neglectam vero in talibus rebus non nisi summo discrimine
recuperari.

Rancleor. Quod Ill. Vram hactenus movit, id hanc occasionem sopiendi belli,
e manibus non esse dimittendam censeo, idem certe apud nos valet et licet ab
initio litterarum inter nos commutatarum periculum spei nobis fuit, tamen hanc
ocasio adeo nos permovit, ut praesentes tractatus experiremus. Scimus enim quod
bella non ea facilitate aut geruntur aut finiuntur qua plerumque aut fore
semper iustitiantur. Quam itaque Ill. DD. Vra curam pacis proficentur, eam nobis
in esse credant. Si securitati nostrae fuerit satisfactum et deinde iusta, decentia et to-
lerabilia pacis media fuerint provisita, certe per nos non interumpentur isti tra-
ctatus. Verba mea de exercitu ita Vra Ill. accipit, ac si ipsi fidere ac concavertem
dignitatis ipsius rationem habere nollim. Vra Ill. fama ac nomen multo ante
mihi innotuit semperque in optimam partem a viris magnis de ea ad me relatum
est. Cumque Ill. et a multo tempore famatissime eius familia fama et deus sem-
per honoris, fidei conservationi fidei et nomini Ill. Vra nil me detrahere velle.
Siquidem ego Ill. Vra et per litteras et nunc publicae securitatem nostram testatur ag-
nosci mus nobis huc in re satisfieri. Sed cum Ill. D. Comes qui est caput legationis no-
strae desit, communicabimus cum eo per litteras et dabimus operam ut plenius conven-
tibus.

convocatus institutus ita tamen ne illis qui nobis sunt potestate aequalis quidquam detrahasse videamus.

Hetman. Delinante die quod sermone adhuc terramus non expedit. Non displicet nobis ut cum suis collegis communicent. sed id cupimus, ut coactura die iterum huc conveniamus. Nam licet scimus Dñs Vras declaratione nostra de exercitu sibi satisfieri passuras, tamen non desunt adhuc de quibus inter nos conferre poterimus.

Kancelerz. Non detinebrimus Ill. Dñs Vras sed ad collegas nostros referemus. Licet cum in urbe fuit, non poterit hora matutina declaratio ab illis supervenire. Interim de reliquis agemus, et animos ad pacem preparabimus. Responsum ab ipsis ante finitum sermone nostrum accipiemus. Hodie nimis nos defellit caliginosus dies, ut aliquantum serius veniremus. Sed uti antea nos excusavimus, ita et nunc rogamus, ne id nobis vitio vestatur. Sed eas non omitemus horam quae inter nos constituta fuerit.

Po tym postawowili między sobą godziny 10 i zaraz się rozszli. Wyssowadka iac Hetman Kancelerza z Namiotu wrent mu aby z dobra intencyą tą sprawę brantował, i stworzysze a szereze w oze ozach postępowat. Kancelerz szwedzki odpowiedzial, ze w tej mierze ni na nim nie zaydzie, ale ich sprawa wolucia nie trzeba się dzusowac ze na pierwszym wstępie ieden drugiemu stworzyc się nie może ze uszyskiem.

Druza Rozmowa Dnia 19 Nowembra.

Byto civites orato godziny 10. gdy nasi MPP. Commisarie de Rivolto huc przycechali. Lastali tam czekających Kommissarow szwedzich. Usadzy do namiotu posłali do nich P. Maccinawitza, Sekretarza z Panem Nabowowskim poradzuc iac ich Po tym zaraz zafli się między namiotami. A iz Kancelerz posłal, aby uszysze iac ludzrosze wzajemna, oddano mu chęcia, wstę zdato się MPP. Kommissarow gratyfikowaci mu w tej mierze.

Siowo do namiotu sprowadzil, tak własni i naszych i swoich posadzil, iac wozosay u nas posadzeni byli. Bo nie tylo w tym ale i w rozney sprawie chcial skupulose nasze obytraci i mietowac. Nawet gdy obaczyli, ze u nas w Gwocem namowie dwore wrot ~~zastawili~~, oni uskon swero i rytajcie, w swym namowie przez noc przerzneli; Jani obedoffwo w naszym namowie widzieli loniegorz sami wygwali.

Usadzy na swych miezpacach powiedzial Hetman iz dzisiejsza sessya ma to oznaczona, aby się z strony zupełnego ziaru deklarowano a po tym usze preparatoria uszysze się mogą.

Tam Kancelerz tak mowil. Uti haesterno die inter nos convenerat, detulimus postulatam Ill. et DD. ad collegas in Urbe residentes, expectentes ut nobis sententiam et consilium communicarent. Videmus illos a sententia priori parvam admodum immutatof. Quae enim rationes nos moverunt, eadem et ipsos, ut hunc particularem congressum eligerent. Caterum, cum Vra Illas questionem etiam de exercitu publico nobis declaraverit, nihil haud immerito vobis Ill. Vra fidem habemus ideo si placet, redibimus in urbem et animos disponemus, ut desiderio D. Vrum assentiantur. Cum vero intelleximus DD. Vras conservandae dignitatis, et securitatis suae causa exercitus partem retinere velle, ideo etiam

nobis dies aliquis dandus ut possimus eo partem exercitus deducere. Deo si placet, dabimus operam ut futura septimana conveniamus pleno numero. Diem vero certam Dñs Vrs dicere non possumus prorsusquam cum DD collegis nostris conveniamus.

Hetman. Declaratio ista ex parte nobis probatur, nimirum quod acquiescat hęc terra nostra de exercitu declarationi. Collegę autem DD. Vrsim si quivisi opinionioni adherent, hoc nihil sapit nisi meram diffidentiam, quę toties testato candore nosse tolli deberet. Sed non repugnamus, ut et in civitatem redeant, et tempus recolligendi se se accipiant, modo inter nos diem certum constituamus.

Kanclerz. Potuit antea declaravimus nos congressuros id etiam nunc declaravimus, sed diem absq; collegis non determinabimus. Ut vero Dñs Vrs ipsimet nobis concedant tempus præparandi, ita cum redeerimus, certo die Martis declarationem nostram significabimus. Dies autem forte erit in fine septimanae.

Hetman. Necessę est ut sciamus diem ut etiam mature requisita congressus nostri præparare possimus.

Kanclerz. Si videbitur sit diei Saturni.

Hetman. Cum non dies Mercurii vel diei Martis.

Kanclerz. Illi Dñe, Vrsi Illas, cum Wastullis et in Livoniam castra fuit semper parata ad hunc actum, nos vero statim post transactionem Mittaviensem copias nostras distaximus. Ideo ignoscat nobis Illi Vrsi, quod etiam tempus præparandi summarum.

Hetman. Ubi quis dolet ibi manum tenet. Ita et nos transcursumus exercitum in Livoniam, quod maxime Livonia opem nostram contra vos impleret. Sed nihil nisi quam bellum cogitamus si pax successerit. Nollemus enim nobis ipsi esse oneri.

Kanclerz. Non habemus in commissis ut diem assignemus. Sed si istum diem non subscribitis eligatur alius. Nollemus ipsi moram intervenire sed in multis aliis nihil possumus facere.

Hetman. Dent operam Dñs Vrs ut die Martis habeamus responsum, eodem die escant ex vobis, et ita die Jovis vel die Veneris conveniamus.

Kanclerz. Ego maneat ut ad diem Jovis vel ad diem Veneris conventus instituitur.

Hetman. Acquisimus.

Kanclerz. Non tantum responsi, accipiendi causa sed etiam propter alias rationes hic convenimus. Si itaq; Dñs Vrs existimant, hic aliqua tractari posse, de his hic dicemus. Si etiam omnia ad plenum congressum referenda esse censerent, tum possemus ad nostra loca discedere.

Hetman. Non abs re putamus, ut alia impedimenta inter nos removere que via facilior pleno congressui steratur. Inter que cum non postremo loco sit questio de plenipotencia ideo hortamur ne in suo proposito persistent sed plenipotencia ad Divum Republicę sint contenti.

Kanclerz. Impedimentum illud, quod a Dñs Vrs allegatum est, est sane magnus de quo non tantum hęcerno die disceptatum, sed etiam in primo congressu toties dies est consumptus, ita ut non spem sed desperationem de eventu ex eo concipimus. Si seposuerint, affectum, quo in Regem suum præponderant non posse tractari non tantum in tam magnis sed etiam minutioribus, nisi illi qui legatione funguntur a principibus habeant potestatem. Et qui alia ratione passi sunt iniuri tractatus si decepti sunt. Cum ergo de bello inter Regna et Reges componendo agatur ab utroq; facultas ostendi potest et debet. Rationes quidem quasdam attulerunt sed illę quavis subtile favorem seu

securitati nostra satisfacere non possunt. Si serio habent animum tractandi non dubitamus eos plenipotentiam talem ostensuram, qua nobis Regi statim nostro satisfaciat.

Actum. Cui unum essent, si verba et tempus inanes perderemus? Si aliam habereemus potestatem, non diffimulavimus, sed a sola Republica habereemus facultatem eam tamen sufficientem. R^a M^{aj} multis rationibus excusari potest, quominus hui negotio personam suam immisceat, quae cum vobis non sint incognita non possumus id in cogitationem admittere, ut a R^a M^{te} plenipotentiam exigamus. Si alia deessent nobis contra nos argumenta, hoc unum sufficit quod ita vobis antea placuerit.

M. Wendensii. Non ibo inficiis, D^{ns} V^{ra} in omnibus congressibus semper id primo loco reposuisse, ut a R^a M^{te} facultas ostenderetur. Et placent mihi verba M^d. Cancellarii ut rationibus ceteris, quibus ostendatur secure posse agi cum sola Republica. D^{ns} V^{ra} haec potissima fuit ratio quod obligato uno in Republica membris alium non obligetur. Sed novit quomodo in libera Republica, inter se obligentur rex et subditi, multoq; aliter se rem ibi habere quam in illis Regnis ubi absoluta est Regum in subditos potestas. Non dubitent D^{ns} V^{ra} quin ea quam habemus plenipotentiam, data sit esse dicente consensu, S. R. M. Non ferunt autem rationes R. M. aliquid amplius quam iudicium tractatum salvo tamen per omnia iure suo concedat suamq; M^{tem} peculiariter non immisceat. Potest exemplis probari tractatus in libera Republica in totos etiam exclusis regibus firmos fuisse. Cum enim Rex adstringatur mutuo iuramenti vinculo subditis liberis, ideo si quid statuerit ab ordinibus Republicis non est dubium quin id ipsum rex servaturus sit. Quo circa pro sua pietate R. M^{aj}. D. noster clementissimus non facit nec fidem Republice iuratae in dubium vocari desidevabit. Possunt ergo D^{ns} V^{ra} transire ad tractatum cum solis etiam ordinibus.

Karoleor. Si negotium exigui momenti ageremus aut si leve diffidium Reges nostros distineret, via de levibus iniuriis ac damnis aut de regundis piribus sermo esset, possit talis tractatus D^{no} V^{ra} dicit credere velit. Verum est Regem in libera Republica absq; ordinibus non habere potestatem quidquam statuendi nec tamen ordinem invito et inconsulto quidem Rege, stare quidquam possunt. Si exempla Regni et status Poloniae consideremus animadvertisimus ab antiquo fadera et amicitias nomine et authoritate Regis serpes cum vicinis constituta fuisse. Italia inter Regnum Poloniae et Bohemiae talia olim in regno Hungaria stabilita fuerunt. Et si quis immorari hui velit plura ex publicis actis exempta proferre poterit. Hi non acta sunt causa solius Regis sed Regis et Republicae. Quanto minus non possumus esse contenti fide solius Republicae si quidem causam cum Rege habeamus. In conscientia nostra sumus cum solo Rege controversiam nobis interidere, quomodo ergo possumus ad tractatum dependere cum illo qui regem suum obligare non possunt. Haec fuit causa cuius prioribus iudicio non potuimus fidere, et poterunt D^{ns} V^{ra} concludere tali potestate non posse nostro Regi satisfacere. Obiis rationibus non pugnamus, et nisi monstraveritis regem obligari posse et confirmare ista ne impingantur, et ne securitati nostrae noceant, nos quidem tenebimus omnia paulo modico sed sine magna spe boni eventus.

M. Referendarz. Porpit naprzod aby go M. Wendensii Tomaszki, niezby bow iem zotawosna, facina, miai Grammatyce w gębe dae. Mowa iego ta byta. Wexorayszege dnia i dzisicay nastuchatem sie serowich i ordobnyeh disawosro M^lanci Karuloru Szwedzi, ze w tawazniczych trawitatak narzyeh bez podpisiu Krola Smbi Pana naszege dobry nie moze bydz skutem. Bo iz on est glowa a R^zelta

iaśoby ciałami albo ciałem dła tego pewności tych traktatów nie sładzi, tylko
na plenipotencyi. Krola Jmci mamy za głowę; Pana naszego; życzymy aby nie tył
on sam szereg, licze sam i dlużo panował, ale i swiętobliwe WMM potomstwo dła
Wnuców; Prawników za wolnym obieraniem naszym też stolicę opadate. Ale
similitudo bardzo jest nierówna, bo krol nie jest tak do Rzplty przywiązany jak
głowa do ciała. Kiedy głowa umrze ciało żyje nie może. Tu zaś choć krol um
ra pozostaje Rzplta w całości zostawa, i pakt z Sarsiadami nieważzone. Do
tego nie tak krol Rzplty władca, jako głowa ciałem bo nam przy obieraniu naj
szawdy swiętobliwie przysięga, i według onych się rządzi. W których prawach
jest obligatus et sine scitu et consensu Respublica wojny wiesi nie może, tak
wierimy to o podobnym jego sumieniu z nam tego nie narusz. Bo acy
się, nam to reszto zawroci tenor z wami pokoy; obligowac się zai, kiedyby
my wiedzieli że tego strzymać nie będziemy mogli. Lecz co my z wami post
nawiamy, to się nie rozewie; krol Jmci Pan nasz żadney wojny z Polai; Lit
wy do Szwecyi nie powiedzie. Bo iakom nierowey rzecz jest nam przy sięg
swiętobliwą obowiązany. Przeto nie traci WPan czasu tan dlużym obawami, za
da nam tu odobremi stowoy brooni mamy. exempla wawowne bywały. Wzran
nie były przeztemi czasy z krowną Szwedzką, a pozeci krol Jmci miał pro voto et ge
to. Drugi przykład z Rawodem Moskiewskim który jest naszym i waszym sarsiadem.
Wicie WPanstwo że obwali sobie krolewica za Caza, i Pana, przysięgli mu i potoy
tego dali mu stolicę i wszystkie imperii insignia. Powstał potem Rebellizant ze te
cy pomieszał, wysliznęła się nam stolica z Kropu była tandem wojna dluża; krow
wa potym pisali prosiąc Krola Jmci ~~prosić~~ opokoy, krol Jmci i krolewica ucz
Pani swemu powiadomiacie nie chiał wszadze dozwołit aby o nowoy traktowano. By
tata tedy Kommissya w R. 1615 na którą wieley ludzie z waszey strony zechcieli. Za
wstanie taka była kontrowersya iaka, tu WPanstwo wnosicie, bo pod imieniem Michai
wym traktowai, a krola Jmci także i krolewica zsiagając chcieli. Co z tego uo
A to odawita się była wojna i wszystko tamczna monaschia dowia, się apto
Potym musieli pod same mi miedami stolicę Traktaty przyiąć, i pokoy postanowi
choi ai krola ani krolewica tam nie stauo. Je indmie z Moskwa, użynione,
mocno po dnie dzien stoi. Bo iako Rzplta wszystkim Panstwom tak i im u
re, trzymo. Do tego się wraćam abym WMM odobrych stow oddóre widzę, nie bo
no nie zazywaię, do samej rzeczy z nami porystępowat. Co Xr. J. Hetmar
J. Wenderski dawno iuz WMM, upominaię. Bo wt za konci będzie czeli się
cy roziedrimy tyłao et oportet uti uolante nastąpi.

Ję mowę J. Referendaria, P. Wenderski go Lajnie Homarysta na konci
te stowa swoje przydat. *diocesa sunt exempla faderum cum aliis Regnis in totum*
Mam ibi causa regum uniuersa cum Regnis et indivisa fuit. hec autem alia est cau
sa Regia Mts alia Respublica. Gaudet namq; Regia Mts hereditario iure et legi
timo super Regnum Suecia cui derogare non potest. attamen ut tractatus ab ordin
bus secretus Mts ipsois non impedit, nec diuantiibus induciis Respublica ordine
quo sua pietate bellum subire faciat.

Kancelarz. Quae a W. Referendario allata sunt eo fine ut nobis per uadeat
quo ab instructione difedamus, illa ad haec tria capita referri potest. Imo. Similitudi

1mo. Similitudinem corporis humani alia interpretatione vult nobis inuicem reddere.

2do. Distinguit inter Respublicam absolutam et Regnum ubi Rex ceteris conditionibus iuratis adstringatur. 3tio. Adducit exempla ubi non sine fructu eiusmodi tractatus fuerunt.

Primo. Corpus solere comparari cum Republica constat nobis ex omnibus politicis haec si quis vel male vel bene affectam Respublicam describere velit. non inueniat meliorem similitudinem quam corporis humani. Si caput in homine male valet, omnia membra languent, si rex laborat Respublica non bene habet. Si itaque Respublica debet obstringi non potest Rex auelli: aut necesse est ipsos a se inuicem discedere.

Alterum. quod rex sit obstrictus iuratis conditionibus id non tantum Regi Poloniae valet, sed et in aliis regnis idem valet. In Regno. bene obstrictus rex subditi ceteris legibus, in Regno Danica et alibi itidem. Imo licet in Regno Gallia et alibi, et successio hereditaria, tamen reges iuratis conditionibus suis obligantur. Nec procedit Ratio quod Rex sit obstrictus ergo debet excludi, ratio debet vero tanto magis auctoritate sua tractatibus praesepse, quanto magis sua fide et iuramento subditi obligatus.

Tertio. Videmus exempla a nobis et ab induciis Moschoviticis esse desumpta. Illa sunt confirmata, ut mouerint nos potius quam minus huiusmodi pacem admittere possent, quam ut nobis ab istis exemplis tractatus absq[ue] rege persuaderi possit. Illae nobis omnia evant suspecta, et quamvis illae induciae postrema A. 1610. iurata servata sunt, non tamen id tribuimus induciis sed iniquitati temporum, quae non permittebat quidquam contra nos tentari. Non id Respublicae vestrae inquamputamus illa enim non fuit obligata et non protulissent quidquam contra eam conueniri. Moschoviticarum inducias quid attinet, nobis constat quibus conditionibus sunt iurata. Sicut Regem et Principem Vladislauonius non tenent, sed quam temere et inepte Principes Moschouum id fecerit ipse videt. Vellet emendare proculdubio errorem suum sed quod fecit, coactus et inuictus fecit. Non naturae ergo induciarum, sed ipsius infortunio id adscribendum est. Nos abstinemus ab hoc certamine, si in nostra esset potestate, sed cum nullum medium securitatis dari possit nisi Regem vestrum obligatum teneamus, ideo sterilitate omnia videmus suscipi, nisi Deus Vrae spei aliquam plenipotencia a Rege Vro nobis fecerint.

Aeternan. Aliunde debebam ordiri. Sed cum Dno Vra fidem Respublicae nostrae quodammodo restringere videatur ideo ex debito officii quo Patriae meae et amicis meis tenent, non possum id silentio involuere. Non fidei, sed iniquitati temporum tribuunt, quod in quiete fuissent, ac si nostra Respublica spargenda fidei occasionem non intermiserat, si vicinis belli non fuisset infestata. Qui mentibus id ipsis fides habeatur, non solent aliam fidem audaciter prociudere. Sed tanta vis veritatis est, ut ex ipso etiam ore Dni Vrae patrocinium habeat. Nam et heri et hodie multis vobis praclarum Respublicae nostrae fidem commendavit, cum proferret illa inducia A. 1610 per D. Castellarium tum mi fallor personis subscriptae essent, tamen a Republica sancte observata fuerunt. Quae vero cum totius Respublicae nomine vobiscum per nos tractatus, putatione istius in pro nobis militat ibi enim inter solas Respublicas foedera et pacta sunt constituta. Rex autem qui cumq[ue] succidit obligatur iisdem.

Kanclerz. Quod ante didi, Respublicam Poloniam non fuisse nobis obligatam non ad detrahendum fidei Respublicae Vrae id habi debet, sed quod tales induciae non reddiderint nos servos,

nos securos, etiam si ab omni cessatum fuerit ideo probabimus, quod ordines Rei publicae
indivisi illas confirmare noluerint, non querimus, cum tati et securi fuerimus, sed diuini
nos non fuisse securos. In aliis si Dñs Vra argumenta non deficiunt, nos itidem. Sed si Dñs
Vra nolunt discedere a suo proposito, cogimus dicere, quod hoc negotium bono exitu sit caute
vum, nisi videbimus, quomodo cavebitur.

Aetna. Ut antea dixi, non deberet Dñs Vra ad hanc quaestionem de cautione prope
re. Postea enim occasio de ea differendi dabitur, et ut vos a vestra ita nos a nostra parte dabimus
operam ut quam cautissime securitati vestrae prospiciatur. Nunc autem inter nos consti
tuatur, Dñs Vra cum sola Republica tractent, Notus est ipsis status Regni nostri, Notus
pietas et animus S. Re. Mitis. Notum et prospectum ipsius Mtem, ita Republicam
nostram tempore felici regiminis sui observasse, ut fidem ipsius labefactare nunquam volue
rit.

Kanclerz. Quod de potestate agentes, simul etiam cautionis mentionem facimus, haec
est causa, quia unum ab altero dependet, quia inter legatos publicos ita observari solet, quia
magnitudo Rei flagitat, ne ista a nobis negligantur quae etiam in minutioribus locum
habeat. Dñs Vra non vitis nobis veant, quod accuratius in eo sumus. Rogamus
quoque ut quemadmodum Ill. et Dñs Vra libentes agnoscerimus, quod fidem S. Regis sui
merito extolent, et illam sacrosancam habeant, ita nobis condonent, quod nobis
utriusque dubia sit. Nam per 24. annos cum eo bellavimus. Haec controversia per multas
calamitates nostras cum eo est agitata. Praesertim cum ille sit diversa Religione
a Sacris nostris, ideo propter studium Romanae religionis in Regnum nostrum iruchen
da, ea quae promissa fuerunt, non diligenter observavit. Sunt et aliae considerationes tanti
momenti, ut non facile confidere possimus, si illa non essent possemus accedere sententiae
Dñum Vrum. Sed cum videamus, absque collegis parum nos prosequentes, praestat ut hoc
hoc quam cetera ad pleniorum congressum referantur.

Aetna. Quae de fide Republica nostra in animis vestris inest sedet opinio, in
ea eradica non amplius elaborabimus, siquidem Dñs Vra omnes iustas ratio
nes respiciunt. De Mte Regia moderationes a Dñe Vra expectabam sermones. Cum alia
ratione non posset Dñs Vra fidem Re. Mitis exagitare, religionis exemplo usa est. Quod
in specie actum sit, et a cuius partibus iustitia steterit nolo replicare. Institutum enim
meum est neminem verbis ledere, sed modestissime innocentiam Re. Mitis tuari. Multae
sunt in nostra Republica religiones, nec ea solum, quae unum Deum in S. Trinitate
te profitentur, sed etiam quae a multis saeculis omnium Christianorum consensu haere
scos sunt condemnatae. Quae magis Pastoris Iudaei sunt peculiaris sacra. In
ista tamen diversitate et dissonantia opinionum ita Re. Mitis Dni Nri Clementissimi
moderatio erit, ut sua Mte in sua Religione sit devotissima tamen legum et ca
ramenti sui observantiam devotius non post posuit. Ita ut nos Evangelium non ha
beamus uno nemo habeat conquerendi de Rege occasionem. Sed ut ante peti, ita vellem
obtinere, ut a Dñe Vra eiusmodi sermones produmantur, quos absque dolore et emu
lione audire possumus.

Paar Wendenski. Obligatus Rex Republica in observanda ipsius fide, ut D
Vra dicit, hoc ego argumentum posset vos adducere, ut cum ipsa Republica pacem
stabilitatis. Nam si Republica caveat, observat, Regia Mte fidem ipsius Ceterum
affirmatus animi nostri cum Regiam auctoritatem et fidem a Dñis Vris reborum accu
bitate labefactari audimus. Nos Severitatis ipsius Iustaei Adolphi nullam facimus men
tionem.

Si aliquid dixerimus modeste dixerimus. Nam virtus etiam in hoste laudanda. Vos autem D^{no} audeat Regem Dⁿⁱ nostrum clementissimum cum monstris nature comparare. Non ad oculum ipsius severitas nec ipsam hoc modo tanquam Principem Regi sanguinis v^{bi} devincat qui Regis M^{ti} nostra optimam mentionem fecit, studiat, sua ipsi commensuratae co- luit. Scimus Jurginicum ob stuporem Laurence illatum Roma fuisse, pulsum. Eriatn ob eadem manu suo parvatas regno exutum, hostes autem Rex clementissimus quid eius modi emisit, quod eum D^{no} V^{ra} tantis oculis persequatur. Quia una pietas et pietatem M^{ti} cuius Virtus toto Christiano patet orbi nec diutius istis quidem M^{ti} ipsius debet esse potest. Non diffimulo me hanc noctem insomnem duxisse, et nimis do- lose super innocentiam iniuriasq; Regis et benefactoris mei clementissimi ingeren- se. Deum testor non alio me hoc animo repetere, quam quod cuperem D^{no} V^{ra} ab eiusmodi sermonibus qui vindictam ultionum provocare solent desistere.

Hanclerz. M^{ti} V^{ra} in deteriorem et malignam partem trahere, velle. Non comparavit illos duos cum suo Rege vestro, Scimus enim suum Regem Vestrum non intulisse stup- rum Laurence ut Jurginicum, nec manu sua proceres Regni sustulisse ut Erius. Pot- erat certe D^{no} V^{ra} hanc noctem quiete dormire, et istis curis liber esse. Ego enim non de personarum delictis sed de iure Regni differabam. Inter bonos bene dabit agi, nec ea in deteriorem partem trahenda que meliorem interpretationem mereant. Quod de fide dixi, non eo animo dixi, quod sui Reges vestri per omnia suspectam reddere vellet fidem. Sed si D^{no} V^{ra} considerant, quo in statu res Regis V^{ri} et nostre a mag- tis annis steterint, non mirabuntur quod nos Regi V^{ro} securitatem nostram tuto co- dare non audeamus. Non etiam dixi, quod quemquam oppresserit, sed quod diversa studia sectatus sit, et ex rebo reliquias ab ordinibus nostris alienas fuerit consiliisq; periculosis Regnum turbatum postea deponeret. Omnia illa a diversitate Religionis promanarunt. Non quod M^{ti} V^{ra} alleget, que in Polonia fieri at, non inquisitiones in ea, que sub Regis Sigismundi imperio, in Polonia hoc in Passu acta sunt. Possent fortassis aliqua adduci que non valde protestantis vel Evangelicis placebant, sed ea que apud nos acta tales scrupulos habent, ut nisi videamus ipsius veram omnem ro- borata nullo alio modo nobis satisfieri permittimus.

Wendenski. Sufficit D^{no} V^{ra} expositione sua M^{ti} ipsius cognoscere in- nocentiam, verbaq; sua in meliorem partem, interpretari, licet alieno exemplo usa sit. Quod dicit religionem offitiose et causam probuisse istorum malorum cum affarum M^{ti} ipsius, possem probare contrarium. Sed relinquenda ista controversia notius de me- dio termino, id est de plenipotencia loquamur. Negotium ita debet affectari, ut sit pos- sibile. Alternam hanc posse adduci est impossibile, sed cum ordinibus absq; tali difficul- tate facilius conveniri poterit.

Helman S. D^{no} V^{ra} promiter persistenter, in suo proposito nulla spes est boni eventus nos enim propter ea que diximus, nihil prosumus in medicina proficere. Sed unicum addam, V^{ra} D^{no} affirmant cordibus ipsorum tales adhaerere scrupulos, ut non possint se credere fidei Regi nostro. Quid ergo prodesset Regi plenipoten- tia iniquum est enim diffidere, et tamen velle ut mihi caveat.

Kanclerz. Illud Vra iudicat, ac si illi fidere volumus. Ceterum non ita vel Regem Dei
vel quemquam alium malitiosum existimamus, quin servaturus sit ea quae subse
psevit, dummodo vicam salis habeat. Quod si Rex vester non dederit potestatem, ap
parebit illum velle esse exclusum et vobis nocere. Nobis enim magis negotium est cum illi
quam cum Republica.

Actman. Nulla instrumenta litterarum sunt valida nisi mediante con
suetudine. Negotium autem magis nunc temporis cum Rege quam cum Republica
vobis esse non credo. Sciunt Dnes Vra provinciam istam de cuius iure corio hui
latus, non Regis sed Republice nostrae hereditariam. Controversia illa, quae vobis
cum Rege nostro intercedit, tantum in intentione est. Haec autem quae Republicam
nostram afficit in ipso actu. Si cum solo Rege causam habueris posthac quae recedat.
Sed quando Republica ditiones invasit circumbit Republica ut sicut vobiscum
ipsa bellum gerit, ita et ipsa bello finem imponat. Nam Re^{is} M^{ajestatis} dominium cum
vita, quae ut ipsi longissime prorogetur ex animo precamur. Invenit autem
et in Reip^{ublicae} ad Livoniam perpetuo manebit. Et licet Dnes Vra cum Regia
M^{ajestatis} Vra causam componerent, quamdiu tamen Livoniam infestarent, nunquam ip
sis cum Republica nostra pax effet.

Kanclerz. Quanto illustrius est Regnum Sueciae quam Livonia tanto maior
controversia quae vobis intercedit cum Rege et Republica Livoniam quod attine
novimus esse incorporatam Republicae Vrae. Sed quo iure in potestatem eius recedit
eodem nunc curiosa est. Controversia cum Rege vestro composita cum Republica bellum
non componi, est quidem aliquod, sed multo difficilius illam, quam hanc componere
se statimus. Nam controversia cum Rege Vro generavit bellum Livonium, et cum
viri non potuerit subrepti sunt vix in hoc bello evadit nunc aliquid acquisitum,
nunc remissum, nunc item recuperatum fuit. Si volunt componi controversiam de
Livonia, componant prius originalem causam, alioquin non tam facile bellum componi
poterit.

Actman. Ego concludere licet, vos per iniuriam Republicae nostrae pacem cum Re
gia M^{ajestatis} quare, hoc quam sit iustum videte.

Kanclerz. Cum Rex vester istam controversiam fovat, et cum status causam ip
us tuendam acceperint cogemus eam quare per latus Republicae Vestrae

Actman. Per totum belli Livonici tempus, nullam monstrabitur exemplum, a
Ra^{is} M^{ajestatis} vel suis viribus vel cum subsidio Republicae, quidquam hostilitates contra vos
tentatum esse. Sed tantum Vris infestationibus mediocre defensionem opposuisse. Sed
est tempus de his disceptare. Non potest quidem Ra^{is} M^{ajestatis} quare nisi per latus Poloniae.
Sed quis scit si pax non successerit ad Ra^{is} M^{ajestatis} et Republica per latus Vrae vindic
tam ex invasionibus non sit sumptura. Quod ne eveniat danda opera ut amicitia redit
leguehm. Quae si D^{ominis} Vris cordi non dubito quin a Persona Ra^{is} M^{ajestatis} vobis discessura
sunt, quam rebus infectis discedentes, effusioni sanguinis et devastationi Provinciarum
causam datura. Certe enim estote, si pax non successerit Ra^{is} M^{ajestatis} et M^{ajestatis} vel ali
quo cogitaturam, quam non modo in defensione sui, sed etiam in recuperandis
viniis et damnis compos esse queat. Itaque vna vobiscum elaborate ut pax firmetur
Si ad generalia comitia venimus cum pace, quati comus, si cum bello reditum non etiam
ingrati. Sed videat D^{ominus} Vra quo solatio futurum hoc ipsis si occasionem qua fronte expul
lata est omiserit.

P. Weidenowi. Quae ab Illis Principibus de infestatione Reipublicae nostrae ditioribus dicta sunt, ea veritati et recentibus exemplis nituntur. Quod enim Dues Vrae causa habuerunt quod hoc praesens bellum excitaverunt. Non eorum contenta unquam Regis nostri patientia, quod ex territoris ipsius Prussiae possederent. Utrum itaque pacem illi quaerent qui sine legitima causa tam facile ad bellum prosilierunt. Altriusmodi iudicet. Nos quod ore declaramus pacis studium idem animo desideratissimum cupimus. Sed si nostras labor ante essentia unquam esset, recideret bellum nec facile componi poterit. Dico Vrae non inhaeret diutius meae opinioni. Si pacem volunt facilius eam cum Republica quam cum Rege constituti esse. Sed si omnino absque Rege tractate voluerit apparebit eas nihil minus quam pacem esse.

Kancelerz. Video Dnem Vram ex eo colligere se a nobis lassitof, quod pro venire non expectare in foribus hoc infortunium voluerimus. Sed si non ea quae in bello sed quae ante bellum sunt, alia considerabimus, melius de vobis sentient. Quod autem in ipso bello vobis consuluerimus, hoc vobis resti non debet. Cui noluerimus fidei iudicium aduersum est causam repetere. Hoc bello non tantum Livonia devastata, sed et Effloruit quae ad Sueciam spectat. Nec vitio veritatis vobis quod bellum a Patria nostra longius respulserunt, certe et in nostrorum eas rationes inbimus, ut alibi non huius in Livonia duri censes. Quae rationem non libentes omittimus ut Illis Vrae praesentibus et prudentes monent manum forsitan non esset reditura. Deo etiam contra spem utimus et hoc tractatus suscipimus, Aude de sententia Dnem Vram sine aliqua cautione non possumus. Cum enim nostra securitas his rationes firmas in animis nostris radices agerint, non potuimus hactenus animum nostrum aevum modare iudicium quae cum solis ordinibus essent constituta. Sed si placet, permittant Dnes Vrae ut ista questio ad plenum congressum transmittatur.

Actuar. Ut plenarius congressus noster minus difficultatis habeat optavimus hoc in iudicium praesentis congressu nostro removere. Itaque Dnes Vrae non teneant nos diutius. Tam enim multoties et forte ad nauseam dictum nec habere nos nec habituros a Re Vrae plenipotentiariis. Quamvis cum sola Republica iuribus non deceret modum satisficandi, iste etiam a sola Republica.

Kancelerz. Dnes Vrae opinioni concepta insistant. Ita et nos rationibus quae plures magis attulimus inhaeremus. A sententia nostra num quidem non possumus discedere, sed quandoquidem Dnes Vrae generalem congressum urgebant, consultissimum est ut hoc ad plenum numerum nostrum referant.

Actuar. Discedimus hinc sed hac spe facti quod Dnes Vrae impossibilitatem rei videntes generalem congressum nostrum non sint iudicaturi.

Kancelerz. Na to mi nie odpowiedział. Wychożąc z namiotu gdy J. Kommissarzow Kancelerz wyprawadzał, dat mu Actuar adhortacya, aby pro ea auctoritate ktora, ma u swoich dyspozycjach rzeczy do prokora.

Kancelerz. na to odpowiedział swoje stanowce. Ale brudnowe sprawy ukazal utora im z Kolem Lame zachodzi.

Porowidział mu na to Actuar iz to iawna rzecz ze oni pozem, Instancijaz, wogac, i iudicium, chca, gminipale negotium uspokoi bez in mediis eant, bo swasto uspokorenia tej sprawy, wogac, iawna. Ale gdyby z Kyptha, kontrowersyja usprawio na byla, taemey notym za staraniem uspokoiionych curimuszow, przez kucwae Monarchy i potentaty negotium Personam Regiae Maiestatis concesseny wygte bydz mogto.

Kanclerz rzekł na to iż dobre consilium abe onym cęzi.

Actman powiedział że to nam ciężey, niedybyśmy dla uspokojenia wojny. In
Hauksney prawo Koota Jm od Woga mu dare odegnioiwe chęli. Tu Koniec
był ich rozmowy z Kanclerzem.

Ostatni Liard

Wzystnich PP. Kommissarzow Kreczypowolitey z Szwedzami

Pierwsza Rozmowa

D. 26. Nowbra.

Godzina, po południu, zebrali się PP. Kommissarze, w plenu umiemo z Kommissarzami Szwedzkiemi i stoczyli na naszych godzinę albo dwie czekać zdato się posłać do nich z obmową. Chodził tedy PP. Zachimowicz, Pasow, JKM i PP. Kooff. Obmowę, niezbyt tego przyjazdu użyciwszy posłali ich do naszych namiotów. Ciżby powiedzieli że teraz należy tak mieć chcieć aby PP. Kommissarze Polscy do ich namiotów przyszli. Gdy uobra warty tam i sam chodzą deputaci tej komisji upraszając nie mogli, przysłał samymi PP. Kommissarzom zejść się między namiotami w pol drogi. Tam znów był certamen i to do tego wprzód go ma. Polym Kancelarz prosił aby nie uipoteneye ukazano. Nad czym chwila 2 godziny spow wiodli przecie nie wie sion mładowawczy oddechali od swych stanowisk, a przyjeździeli ze znakami zachęcając mieli.

Druga Rozmowa 27. Nowembra.

Przytali Szwedzcy Kommissarze Oberstera Korica i Sekretarza Ryskiego prosił, aby nasi PP. Kommissarze folgując Dniowi Miedzielnemu nie schodzili się dziś z nami i tylko im kopiją Plenipotencyi przytali, on też swe potestatis exemplar jako im oddać. Prosił przytym aby kontrowersya z strony namiotów była decydowana na miarowicie namiot eden do drugiego przytrzymajemy.

PP. Kommissarze na piernuszy tej legacji niemat pozwolili i dali tym delegatom kopiją swej plenipotencyi od nich też rezyposce wzięli. a co się namiotów tyce dali co moc Hetmanowi aby się on z Pontusem noto tego umował, co pierwszego uoudukuwym ustattemi robione. Nafze Szwecy z Kapami a u nich Kap nie mają, więc chcieli by pospota. Sprzeta były przecie kom. w wreliszy dystansy byliby, musieliby bardzo wotac, ale jeśli chcieć z swej strony niech iego wysadzi żeby był musiał, i to do czego namo kufc ma.

Trzecia Rozmowa 28. Nowembra.

Je się najwym nie podobaty loy przeto Hetman do Pontusa wysłał P. Oberowemiego i Kapowskiego, aby raczej uiny szrodek był obrany. miarowicie budy z choty tu utruisq, parte et labore operaq, wystawit. Pontus acz na to był rozspadł, przwo lit, wszazre na zrobienie budy. Od woicy strony Szwedowie wchodze mieli, swoy stat postawiu, nasi także. Guoto 11. godziny przycechał nasi, Szwedowie got godzina, Kommissarze przyszedli. Gdy notym Szwedzcy przycechali, zaważ postali z obmową, Kofje niesz młodego i Gratta z Wiffenbuqu. Ma co PP. Starosta Zmudzki odpowiedział. Przez tychże Delegatow wskazał Hetman do Pontusa, że według umow Mitawskich nie mieli być transfuga przy takich kongressach, przeto aby Labarowi przez kapana, stoczy się, ale zachował w służbie Koola Lini.

Pontus wskazał że tego użycie nie może, bo Labar jest wiernym stugą ich Pa
na,

Pana wskazał ten Megdenowice którzy od Szwedów do Polaków przystali bywali pod Witarow, uderz z nich Pontusa witał a przecie za obracę tego sobie nie miał. Na to odpowiedział Hetman Megdenowice poddani są wstąpił Pana naszego, z dowoi żadną przysięgą, nie byli obowiązani, tylko przez gwałt powzięciu Rygi od Rodziców swoich zatrzymani. Potym nie poradzali się do nas ale w domu ich pobrawo, i tak przy swej stronie zostac musieli. Tu zas dyspaw ratio bo Labaw audroze niu Stuzji Stuzgo Krolowi potym roziazowzy od Woiwody Kiuowskiego na 200 lub 300 Raytarow, ani ich nie wystawit, ani pieniędzy oddat, ale zowaz do nieporzyciawka wstąpił. Pontus. przyistat znouu z tym iz Labaw nie byl żadną przysięgą, obowiązany, ale jako Cudzoziemiec od Rydzan uproszony, i nowo miasto w ręce Szwedow przysto, tedy on fortunam civitatis sentis quos it wiaz by to Hetmanowi nie obracato.

Hetman uwarat ze Labaw rzeczy swoje zle farbue. Bore nie przysięgat to auu mowna, u nas bowiem nie ist tak dalece przysięga zwyczajna, ale przez bwarie pieniędzy obligue ne Sacramento militari. Do tego Labaw byl obowiązany Krolowi nie tylko jak Lotacz, ale jako poddany, bo miał pewne w Instancjach dobra, poreto nie mozemy do gawie aby ludzie takowi ouerac się, onas mieli.

PP. Starosta Lmudzki te medium podat, aby Labaw przy Chovagwi stat a nie nawaral ne Hetmanowi na oczy wzak go kto uszy nie zaa Luowu przy. redt ten ze Rotgeriusz wożzac aby. Hetman tego niebsat przed. się, ze tu Labaw przyiehat. By byl wiedzial ze to Hetmana obracac miało uazatby mu byl Dorna zostal. Ale iz chovagwi ugo wynis. razano tedy abiq. insigne contractia nie mogtby byc odda long. Tu postevum rednak obiecowat ze go bwar z soba, nie miał, a teraz wskaze w Pontus aby się, ne nawaral na oczy.

Hetman za zdaniem PP. Stuz Lmudzkiego odpowiedział. Testi Pontus pluri estimat ofobę Labarowę quam rectam militarem disciplinam, i powagę u rzędu. Hetmanowiego, tedy niech tam humanitas przy nim zostane. Tu quantum pu tero szedz się, będe, abym go nie widzial, on tez niech insię, na kontempt nie wskazuje bo pewnie tyznie sa oddam sposobem Pontusowi.

Leszli się, potym w Budzie. Po przywitaniu PP. Stuz Lmudzki anticipand. Stuzgu Kanclerzowe dyskursy redt. Meminisse me quondam in Gallia propulsi fuisse, quibus lex erat ne in Areopago dum iustitiam dicebat, exordio et epilogo darentur, sed rem ipsam simpliciter oratione expedirent, in multiloquio enim et temporis consumitur et veritas perichitatur. Hoc exemplo ego usus ommissis verborum ambagibus rem ipsam aggrediar Dnes Vra idem ut faciat voge. Potym uwarat cytas plenipotencyą od Szwedzicki Kom: podana, we dworach mieyscach iedno gdzie piszą, nazywając naszych Kommissarow w RRM. Drugi gdzie nie zay o sobie ze Regis Regni, Nomine suet instituti. Na cwo orat PP. Stuz ze uwar to dawno wiecie iz od Krola żadney plenipotencyi nie mamy, Porzuo tedy zaygnac nas dicit abymy unienem MM waktowali. Na to zas aby plenipotencyą, ab ordinibus Regni Suecia poraxali.

Kanclerz.

Ranclevz. Exemplum scripti non uteretur potestate Potestatis exemplar hactenus die a vobis magis
 sum non modo non est firmis nec solidis cum potentes habeant potestates sed multo inferior. An-
 tea enim haec adicebantur verba, S. R. Mte. ad hoc negotium accedente. Sic vero nullus conse-
 sus Regius est annexus, sed non conferimus eam cum prioribus potestatibus nam et Regi
 vestro et omnibus ordinibus constat. nunquam nos earum incertitudine contentos fuisse. In
 praesenti autem potestate in quolibet ordine talia occurrunt, quae neminem boni eventus
 praecidere videntur.

Primo tali forma scripta est, quae etiam in provincialibus rebus non sufficeret ad invigilandum enim
 ea clausula quod eatenus sunt firma futura ista induca id nos causam infringendi cas-
 nos probaverimus, talia quid sciamus foveant quisque providens iudicat. Sed his veluti quae forsitan
 emendari possunt tria sumemus ventilanda.

Primo apparet nullam vobis esse potestatem a Smo Rege vestro, qui si non compe-
 hejus fuerit, isti servitatibus nostris non satisfiet.

Secundo. Non habent potestatem ab universis ordinibus sed tantum a paucis Senato-
 ribus, qui si hic ipsimet adessent, non pro legitime eos agnosceremus nisi a tota Rya
 facultate essent instructi.

Tertio Rex noster Gustavus cuius nos nomine compavimus plane exclusus est. Nos autem
 a nemine potestatem habemus, nisi ab ipso. Non latet Dns Vras talem nostrum statum
 esse, ut nihil transigi possit sub ordinum nomine. Libertatem tuam non id deest, quantum
 ad Scapientiam natam sed vitam decentem quae neminem ledat, suam cuique
 tribuat, unquam rationibus non officiat. Habemus Regem qui licet legibus tenetur et
 iuxta eas nobis conditiones regnat tamen cum ita colimus et veneramus ut quam
 diu sub legibus nos gubernat nihil absq; ipsius voluntate cum hostibus et vicinis
 statuisse possimus. Nisi itaq; Dns Vras cum eo tractare velit, praeter ista sebes sus-
 cipietis.

Sp. Mta Lundae. Primo quod paucitatem Senatorum attinet, non sufficit id ad in-
 quendam potestatem. Sciunt Dns Vras statum Republicae nostrae, si quidem primas Regi
 ni et tot senatores Primarii scriptis edunt, nos insuper subscripti sumus nec dubitemus, quod
 Rya pro Rato et gratis superstitura sit qua per nos constituitur.

Secundo quod Regem abire probare possimus id per nos Regiae Mtae et licet
 nostrum sint octo commissa tamen singuli habemus speciale Rex Mtae manda-
 tum ad istam commissionem alioquin non suscepissimus hunc laborem nec redem-
 movissimus non annuente Regia Mte. Quod autem Regem sumus voluisse hunc tra-
 tati nomen suum implicare, non ea fuit animo ut nostris labores reddere velit impe-
 nos, sed ut iuri suo hereditario procederet. Et haec causa hactenus fuit, ut Rya Mtae
 nec dare litteras ad principem vestrum nec amicos voluerit. Aut enim negaret litu-
 lum aut agnosceret, illud vobis duplicaret hoc iuri S. Mtae noceret. Clausulam quod et
 licet, haec non nocet, sed prodest. Ponite vos eandem clausulam non vitio vestrum con-
 fidimus enim a parte nostra sancte scriptum est quicquid a vobis statueris. Itaq; istos
 scriptos eximite. Si haec facultates ob paucitatem senatorum vobis est respecta
 habemus aliam eodem plane verborum tenore nisi quod tantum quinque Comites
 arii inscribi erant, in posteriori autem tres sunt additi. Insuper hoc sciunt DDVV,
 quod in futuris consiliis certo omnia ab ordinibus Republicae approbantur quae inter
 nos statuimus.

Helman. Primo quod attinet personam Regiae Mtae sciunt DDVV. Republicanam
 nostram ea fide et observantia esse in Regiam Mteam ut nunquam suscepturi ordines hanc
 tractationem fuissent nisi Mtae Rya demeritissime annuit.

Actum. Promiserat Dñs Vra supersedere illis argumentis, quae praeteritis congressibus nostris ab utraq; parte de Rā Mts nostrae subscriptione agitata fuerit. Si id nunquam assitisset non desapsi fuisset in hoc verbo certamen. Plura a nobis non requiruntur. Expresse iteratasq; vicis diuimus, nec habere nos nec habere posse aliam plenitudinem. Quae licet sit sufficiens, si tamen aliquid ipsi adesse, viderimus in proximis comitiis ut D Capitaneus proposuit suppleri potest. Minus saltem flagitamus ne Dñs Vra Rā Mts subscriptionem requirant. Sufficit enim autem istum mediante consensu Rā Mts institui.

Cancellarius. Cum Dñs Vra fateantur se nec habere nec posse habere aliam plenitudinem nos venimus ad proceam declarationem quod frustra labor tractationis suscipiatur si ostensum non fuerit Regem Vra tenentis iis quae ordinis nobiscum constituta sunt. Si ista facultas, quae die 29 Octobris anno praesenti Dñs Vra concessa est, referret se ad decretum comitiale anni 1620, possemus nobis persuadere ista esse consensus totius Republicae. Sed quando quidem nulla mentio comitiarum facta, nos tantum solis Dñs Vra habemus fidem quantum habeamus illis qui nunci subscripserunt.

J.P. Ita Ludovici Dominationes Vra nodum in serpo quoniam et eo in dubium vocant, quae perpetuo rerum cursu in Regno Polonia legi locum obtinuerunt. Si cum alia gente tractarem certe sufficeret illis talis potentia qualis ostenditur Dñs Vra. Nonne dictum est habere nos aliam facultatem cui plurimum senatorum subscriptiones sunt apposite, in ceteris autem huius exhibita plene est conformis. Habemus etiam instructionem senatorum senatorum manibus subscriptam, sed eam non tenemus offendere nisi huius cum aliquid conclusum inter nos fuerit.

Rego domowiozy dat in J.P. Ita Ludovici druga, porcezyta plenipotencya, przyto rezy byto lozicy podpisano a dawajacy wiecl te slowa. Non pedem moveam ad hunc tractatum nisi scirem omnia haec in comitiis confirmata fore, quae inter nos statutum.

Actum. Sunt multi inter vos qui Anno 1620 comitiis interfuerunt ab illis per lite testimonium an non publico comitiarum decreto in pace Livoniam Republica consensus. Haec constitutio quaequidem in posterioribus comitiis abrogata non est ideo robur suum obtinet, et Illi Procey ergone ipsius hanc nobis facultatem dederunt. Non nos moveat paucitas subscribentium si enim id agitur et tota Republica subscribet, hoc posset nullo modo absq; comitiis fieri et esset hoc in Republica novum et in auditum exemplum si omnes senatores omnes Julianum quos non una charta, sed unum magnam volumen caperet subscripserint.

Cancellarius. Publico hic nomine compademus ideo necesse est, publicum afferre instrumentum. Non sufficit quod Dñs Vra, ciant se iusta protestate gaudente, nisi nobis quorum maxime interest, probaverint. Videmus quidem hanc facultatem a Divis Magnis et in Republica Vestra prociis nibus subscriptam esse, sed nobis notus est status Reipublicae Vrae et, non secretissime quaedam agnoscentes, scimus tamen ea quae ad exteros de statu vestro pervolare possunt, non potest enim Senatus obligare Rā, nisi enim nunti tu vestri illi possunt turbare quod Regi et Senatus placet, illi hanc suam libertatem tueri, et pugnant pro ea tanquam pro oculis suis et facie. Post comitia in A 1620 celebrata iam erat Livoniam tractatus per M.D. Castellacum Vandensem institutus, illi autem cum inutiliter cesserit ideo et authoritas decreti illius comitibus conspiravit et huius nova authoritas requiritur.

Actum. Si supra de comitiis et interueniis exceptio sermo a Dñs Vra infectus, cui

ergo ad Mittaviam effationem annorum ad primam Maii incurret? Cuius nomine tractatus
susceperunt. Sciebant enim nulla nunc temporis comitia celebrata esse nec coniecienda
si poterant. Nam nobis erat id incognitum. Ante mensuram Maium celebrata fore.
Certe apparet istos scrupulos nunc demum esse natos alioquin si plenipotentes vestros
ita enim proceperunt Dñs Vra diffis. huiusmodi nunquam effationem inirent nequaquam
tractatum aggressi essent. Sciebant enim nos ab intermuniis et comitiis non ad ducta
nos potestatem. Plane ita vexationem quandam redolent et omittenda essent. Sed quid
respondent Dñs Vra ad verba M. D. Capitanei qui dixit in comitiis huiusmodi corruptum
satum in. quid huius plenipotencia deest.

Cancleer. Si Dñs Vra demum in comitiis responderet id voluit, ergo huius tanquam
privati convenimus. Nam si publice convenimus nihil habemus ad respondendum
sed huius plena auctoritate concludemus.

Aetman. Non ideo nos comitiis tuemus quasi nobis iusta deest potestas. Sed huius
dumque quocumque huius conclusio fuerit in comitiis approbata in.

Cancleer. Haec ergo ita maneant. Ad totum autem de rege nostro quid respondeat.

M. Sta Ludov. Vos quid respondete ad id quod ego vestrae Liberi plenipotentes

Cancleer. Quod solus Rex noster subscrip. eorum id Dñs Vra improbant. sed convenimus
Non tantum in Regno hereditario ut Anglia et Gallia et alibi sed etiam in liberis
Regnis ut in Regno Danica ita consuetudo obtinet, ut Rex subscribat solus. Si ergo
Regis nostri non vultis plenipotentiam admittere nos non sumus commissarii.

M. Sta Ludov. Ita est si Dñs Vra aliam non habuerint facultatem non agi
insistentis a nobis pro commissariis Regni. Nos Regem eum nullum agnosceremus
alium nisi Regem nostrum.

Cancleer. Non movebimus istam controversiam quae Regi nostro cum Rege vestro inter
edit. Acerbum enim hoc esset et sine fructu. Morantur ex eo bellum ortum et eum Sta
tum qui apud nos est per 24 annos defensum esse. Si cum vestra Republica
pro legitimo non agnoscat nullam videmus componendi belli rationem.

M. Stavosta. Non querant id quod iam centies ex nobis audierunt videlicet nos do
minum vestrum non agnosceat pro Rege

Cancleer. Ergo infectis rebus discedendum.

M. Stavosta. Habeat Dñs Vra eum pro Rege deest ipsi titulos quos volent nos
non impugnabimus modo ne ad istos titulos obligemur.

Aetman. Quod a nobis non oppugnatum, id a vobis defenditur. Quis inter nos dicit
utrum vestro status sit legitimus nec ne. Sed si Dñm Vrum pro Rege agnosci vultis
non tantum essemus iniuri Regi Nostrum sed et toto causa caderemus. Appellamus consensum
has vestras an deat Regi nostro pro cuius dignitate carissima quaeque exponere huius
mum, id pro nos deturbi quod divini humanoque iure ipsi competit. Desperandum est de
toto negotio, si Dñs Vra pervererint in hac questione. Potius invenienda inter Republi
licas concordia. de principali autem negotio Casar et Reges Christiani agant. Nam quocumque
vis Dñs Vra maiorum suorum institutio id accessari dicitur tamen ipsius sibi sunt
contrarii. Bis enim tractatibus iudicis obligaverunt se se, hanc causam arbitrario Ch
ristianorum principum committere velle. sed hoc nunc indecorum ipsi videtur, cum huius
decorum fuit.

Cancleer. Existimabam nos eo fine convenisse, ut controversia cum Regibus et Regibus
componeretur. Profiteri possum Regem Nostrum ad Mittavi non potuisse tales difficultates

Difficultates huius moveri debent. Perabat enim omnem controversiam hanc legationi committi posse. Non habemus mandata remittendi: huc negotium ad hanc commissionem ad exteri non pervenit. Licet Dno Vro putent non esse prejudicium si ordinem cum Godwinis tractent. Sed non adferimus nobiscum plus iuris quam status nosse permittit. Qui cum a multis saeculis talis fuerit ut Regis auctoritate omnia perageantur idem quod optes hunc actum mutari non debet.

Actman. Quarta obligationem Mittavensem comparavimus de iudiciis inter ordinem et ordinem tractari. Negotium autem principale per iudicium componi nullo modo potest. Sed si ipsius compositionem affectum servatur via per istos inter ordinem iudicium.

M. Starosta. Iz uż wieków był proponował, aby się też tak rozprze a na dzień uctniejszy stanęli.

Pontus. Odzywiał się na Mitawską kancelaryę. Chciałem prawi traktować iście Pana mego, ale Wł. Mł. rzekł: że to nie należy, że o Roku swoim żadnej wzmianki być nie może, ale to wszystko do Kancelaryi Kommissaryj ex parte odatado. Byli też o tym mowili nie mały na co rozstrzygnę się z sobą, bo jeśli takie miały być takie porządki traktaty to nadzieja powołać nie ma.

Actman. Ipsa Dno Vra testimonio suo nunc mihi suffragata est ne quotiescumque ad Mittaviam Regis nostri et Dni Vri me utro invidiata erat, semper regressus me non Regis vestro deputari debent. Quod autem principalem Rē Mte Mte controversiam scripto transactionis non fuisset ommissum. Si id ad me dictum fuisset, certe in ibi Dno Vra inficias me semper testatum esse. Primo quod non tanquam Com. xedum a Rē Mte facultatem obtinere.

Karclerz. Quarto laboramus intentione tanto longius diicedimus quod quidem ego in extenuis versamus, nescimus utrum iam cum Dno Vro convenimus.

M. Starosta. Ut animus vester sensu eo melius aperire nobis queamus, ego tanquam primus commissarius primam Commissionem M. D. Comitem ad privatam colloquium invito. Loquatur ille Germanice ego illum intelligebam. Ego loquar Latine ille me intelligit. Si etiam Italice loqui libuerit, facile audiam eius voluntati.

Karclerz. Suedzi rozmiauwają się z nami, nos interim ferabimus. Przydat, to aby się wszyscy supetnie zechali iść do warszawy. Tunc M. M. odwieść się na kongress z Actmanem Suedzium, a oni też interim nie będą proznować. Tu domie był tego kongressu.

Die 29. Novembris.

Koto godziny 12 zechali się M. M. Kommissare in pleno numero. Suedzi tamże przychali. Gdy w budzie sąsiedli. Pontus przypomniał wczorayszą Konwertyę, iż na żądanie M. M. Smudzkiego miała być prywatna pojedynkowa rozmowa. Na to M. M. rzekł iż się nie do wczorayszej propozycyi swojej i gotow był ustąpić z Pontusem na pogwiałną rozmowę. Sylas spytał na atdymby mieysce odpuwowały się, miała. Pontus nie deliboniac powiedział iż barbańczowac w tej mierze nie chce, ale z Dniem M. Starostą wyjdzie tam gdzie mu się quodoba. Cytym tu para 1794

poszła do namiotu Hetmana i Kanclerz do swego namiotu. Hetman zaprosił Dwórny
PP. Kommissarze z uszemi Szwedziami odwiedli się na stronę. Te przywatne rozmowy
trwały z 2 1/2 godziny. Po skończeniu onych zeszli się znowu wszyscy do Budy. Tam
PP. Starosta proponował aby dla deliberowania o tych rzeczach o których się teraz poro-
mowito dzień wtoreczny był wolny od zajęcia. Do tego iż pamiętam 1. Sędzię i tak przy-
pada tedy Starosta rzeczą aby się Starba, Bortz, zabawiono i temu 1. Apostolowi wy-
nąć uczyni, który iako w Niebie między 2 miłych siedzi tak u Boga może nam
być pomocny w terażniejszych sprawach naszym aby za jego intercessją sprosz-
kany skutek otrzymamy.

Kanclerz Szwedzi powiedział na to iż nie jest zdrowa propozycja PP. Star-
osta temu samemu aby Hetman ich miał czas do referowania się, innym Kollegom
swey rozmowy otwora teraz między nim a Panem Starostą byłby.

PP. Starosta ozwał się na to iż on to co z Hetmanem Szwedziami mowiono z swe-
mi kolegami konferować ma wola. Należy niebawem pojechać do swych zastaw-
ionych.

Die 30. Novembris.

Hetman z PP. Wdą Potoczin, PP. Referendarzem odjechał do obozu, dla poro-
wania placu i rozporowu wyspowey, a PP. Starosta przysposobienie od siebie do
Ponkwa z Koedensem prosiąc aby kondygie na piśmie przystał, a ostatecz-
nie przystał mu obiecać, żeby ten dzień nie przeszedł na porozumowanie ale się poro-
dzycach deliberować, a na dzień wtoreczny z gotową, dealawacją przysię mogli.

Porozumienie na to tamta strona i przystali przez 2. delegatów swoich to jest przez
Minotaria Stoma, Holgrihta Sekretarza, kondygie także wstąpił i tak Hetman
nowi pod Mitawą, podane były in casum zawarcia indyji między Koedem i
Korowolita, a między Justawem a Korowolita, Szwedzi.

Gdy z temi kondygiami Szwedzi przysięchali delegaci deliberować PP. Starosta z
drugimi Kollegami resti se przysię i ichi wzajem swe przysię. Tandem dal im
tawą, odpowiadając że to są kondygie dawne pod Mitawą, repudicowane i które nie chcą
mieć chcieli. My zaś potrzebowałismy nowych 4. Staruch bo te sta wilecey
stuszuofimimoga być zastawiane. Wracal im tedy nazad i dawal przysięgę
mu swych przysię nie może. Ale za udziałem tych delegatów porozumienie
i przysię, kondygie nasze przystał, które wszystkie generalissime były pro-
tylas to is nich było speciale, iż indyja certi temporis cum restitutione ablatum
sine derogatione iuris hereditarii 1. Rē Mitis in Regnum Suedie byt man, przysię-
wione.

Die 1ma Decembris.

Iz się był uszemi Hetman z drugimi PP. z obozu nie woił przystał PP. Starosta
do Kommissarzew Szwedzich P. Terzego Korzucela z tym iż on nie radby czasu
darmo trawit, ale iż Hetman z 2. kolegami do obozu i chat, tedy musza się to
wola, ich ieli się dziesiąt zechac chcą, bo PP. Starosta z 4. kolegami otoczył
nim zostali ad utrumq. est paratus. Przedw tym odpowiadając P. Korzucelowcy przysięchali
też od nich Bernhard Junbe Komisarz, Henryk Fargiel przysięgając się ieli
napi P. Kom. des zabrać masę z nimi wola. A ponieważ niebo już przysięgą by-
ciała tedy podawa się sposob zechania się w Rei która jest nad samą rzeką. Uży-
pot cwićci mieli za namiotami.

24

Jeżeli ich był *M. Starosta* nie odpsawit a w tym uwoit *P. Koszciel* z *Reppen*
sami, iz *Kommissarze* *Szwedzy* widzieli byli dzien dżidzijszy na czym potrzebny
stawali, ale iz *Krzyszcia* *Kawa* *Helmiana* nie masz tedy wola, do uilwa poczeka gedyz
bez tego bynosci na rozumiecia, zeby sie co przyteoznego sprawni mogto. Potym od-
prawieni *Szwedzy* *Postowie* z tym reponsem iz *M. Kommissarze* ziada, sie ut-
ro in pleno numero a na *Kyie* pozwalacia.

Die 2da Decembris.

Idy sie *M. Kommissarze* z *Szwedziami* zwichali nad *Ugry*, *Rzenia*, *Kala* *Kan*
clerz *morowi* *porozat*.

Cum intellessemus ex re et rationibus *Dnum* *Vrum* esse ut hesternis die super
sedemur volumus removere hoc *Officium* *humanitatis* quam qualificaverimus. *Hi*
die quoque magna sui parte *patet* *lapis* est. nec *patitur* nos propter *ingravescentes*
tenebras *morari*. *Id* breviter repetendum quod *Dni* *Vra* *meditandum* reliquimus,
quod totum negotium in legitimatione personarum tum et nos agnoscatis pro *M.*
commissariis consistat, alioquin inutilis *congressus*. *Spes* est nunquam susceptura
esse *Dna* *Vra* hoc negotium in potestatem a *Rege* suo habuerunt, ideo semel pro
semper nobis suam mentem aperiant et aliam potestatem ostendant.

M. Mta *Lemuzi* Exhibuimus potestatem authenticam nec aliam demonstrare que-
sumus. *Ut* autem agnoscamus vos *Regis* *commissarios*, haec *instructio* *nostra* *prohibet*,
sed sponte *permittimus* nisi sint *Sni* *Justici* *Adolphi* *sive* *Regni* *Sueciae*. *Sed* et
Sni *Gustavum* *Adolphum* agnoscamus pro *Rege* *Sueciae* id absque *procedendo* *Sni*
Regis *vostri* *facere* non *possimus*. *Media* sunt *quaerenda* quibus istud negotium
sortiri *queat*. *Expectamus* si id nobis a *Dnis* *Vris* *proportionatus*. *Si* etiam *Dni* *Vra*
scire *voluerint* nos id *improbamus* sed a *Sno* *Rege* *vostro* *nequidquam* *habemus* *po-*
testatem.

Kancelerz. *Videmus* negotium *pacis* *sumptum* etiam aliquot *die* *agitatum* *in* *uol-*
loco *subsistere*. *Quanto* *magis* *progredimur* *tanto* *magis* *spem* *procedi*, *non* *enim*
de *conditionibus* *pacis* *agimus*, *sed* *solummodo* *de* *plenipotencia*. *Sicut* *autem* *Dni*
Vra *vera* *facultate* *contentos* *se* *esse* *diunt*, *tamen* *volunt* *agnoscere* *nos* *Regis* *com-*
missarios *esse*, *tantum* *nostro* *relinquunt* *arbitrio* *quis* *nos* *commissarios* *gere* *veli-*
mus. *Vestra* *autem* *plenipotencia* *nos* *non* *possimus* *esse* *contenti*. *Imo*: *Tali* *forma*
scripta *ut* *etiam* *inter* *privatos* *consistere* *non* *adacta* *conditione* *nequeat* *Ido*. *In*
papyro *et* *non* *in* *pargamine* *scripta* *est*, *et* *facile* *in* *manibus* *attesi* *potest* *Et*: *Ne*
gligentes *scripta* *ut* *multa* *verba* *non* *difficile* *sit* *in* *hunc* *modum* *in* *alium* *sen-*
suum *detorquere*.

Replikowat *Stago* *Mta* *Lemuzi* *powtorzajac* *i* *ziewszyc* *sczy* *stowem* *na*
przeszlych *seffych* *ecstitudinem* *tey* *plenipotency* *wywodzil* *mianowicie* *seym* *i* *app-*
robationem *ordinum* *stawi* *im* *przed* *oxy*. *A* *co* *sa* *papyru* *tych* *wzrost* *plenipo-*
tenyja *tylko* *ad* *hunc* *actum* *sewit*, *a* *konfirmacya* *ictora* *na* *subsegu* *more* *by* *in*
pargamine *pisana*. *Nie* *by* *ty* *w* *smax* *Szwedzimi* *sczy* *nasze* *wzrost* *gdy* *im* *im*
stow *nie* *stowato* *stowemiby* *tey* *plenipotency* *burzy* *mieli* *oreali* *niech* *to* *im* *tal*
bedziemy *obaczemy* *istli* *istam* *facultatem* *ab* *aliquot* *Senatoribus* *datam* *accepto*
wal *morem*. *Ab* *chochysmy* *ia* *zwyzieli* *tedy* *nasze* *dyfferencye* *wzrost* *ten* *nasz* *Don*
stat *to* *est* *z* *stony* *liolow*. *In* *znovu* *by* *ta* *wielka* *litigandi* *materes*. *Bo* *M. Kommissarze*

Non inoffense solidissimis argumentis narratis de anni Rosta Jure Pana uastego
sine praesidio iuris ipsius et sine diminutione debite ipsius M^{ti} fidei obligacione
temi tractatumi nec mox, ani Justawa za Rosta xnae beda;

In Rastero dobywszy Tow i affectio barbro wiele w ten sens mouet. Vos non
pugnauimus statum uestrum permittimusq; eum talem esse qualis unum est. Vos autem
nos conatus eo dirigite ut statum uestrum qui ab 20 annis in Regno nostro uiget
letis et conuellatis. Quante igitur maior est ruina status uestri, quam Riga et Lioonia
tauto nos maiorem a uobis patiamur iniuriam pro qua extremas uires uestras deuo
re tenemus. Nam nisi pro statu nostro uigilauerimus effemus omnium hominum
requisitum. Sed si nostro status a uobis adhuc insinuet periculum dabimus opera
ne nos uestra arma domi inueniant sed ut ea a nobis longe propulsare queamus
et certe si non alibi hic in Lioonia dimicemus. Scimus gentem uestram belliosissimam
et regnum uos habere amplum opulentum omnium rerum copia affluentissimum
in armis tractandis scimus etiam uos uersatos. Nam ut alia septentrionalis gentes
que sub iisdem nobiscum aethris uiuunt ita et uestra Respublica uix unquam ab
uobis quiescit. Hac omnia bene apud nos sunt nota, et fortasse plus apud nos ha
bent ponderis quam habere debeant. Sed cum et nobis sint neccessarie reser
Dnes Vras omnes eas pro defensione status uestri expositum ius. Tuo dicam hic
iuribus dicam, statum uestrum etiam cum euerione status uestri tutabimur. Si hoc
in factis est ut pereamus peribimus cum Patria potius quam ut in ista sorte ex
ramus qualem Dnes Vra nobis struant. Vocamus a uestris rebelle prauid
iniquitatis Mahometanicae satellites nemo probris talia ferre potest. Et nobis erit
certe tantum animi ut libris pascibus ueribus bonis uita deniq; malimus ipsa
calere, quam in tali opprobrio uersari. Nisi de nobis melius sentiat et statum
uestrum pro legitimo agnoscat dabimus operam ut quicquid est malorum et ca
lamitatum uobis inferre possimus.

Nate, nowe, replerowat mu M. Sta. gaur, take zego gorby i upomera
aby ich poprzest. A co sie, samey rzeczy tyre dekladowat mu, iz ani wyprosi ab
wystawzy ani uayani wnowo w naj inaczey Kroluuy tylicz iz Riplta nax
Krolowi Panu swemu Prawa iego psowal; Justawa za Rosta nec nec beda;

Heknan M. Sta. powiedziat wautanda uiris cordatis noc iactanda sunt aut
Dno Vra p. do Kancelerza; nimis sudavit in ista oratione ipsi uirhi i uofutur.
Inepti enim et fidei nostre in Regiam Mtem obliti effemus si id quod ad uis u
huf et sanguine nostro defensionem fuit. pro tali elaborato sermone Dbus Vris cedebant.

Po tej deklaracji uir blisko tego bylo ze sie rozcechai rebus infectis meli i uo
stium wautatom uonice uirgini.

Alc M. Wendeni podat meduion aby narauitor, uano zepli sie z soba a
rey porwatne uir publiczne namowu uicli, gdyz czasem lepicy sie tabie partyu
re uir in multitudine naduwoia, wautaty. Przyjety to obie stony asaz sie rozcech

Die 15. Decembris.

Dali xnae Swedom M. P. Kommissaroz iz sie Ma greuerych namow re
ue mox, pozeto zeby sie tez oni nie truditi a odoryli ziard do uispa. Poruolita
to prxeiwna stronca i przystali dwoch Subdelegatow do wiaducia; sie u. M. P.

missaroz

nom. o wtorey godzine i na ktorym miejscu zechal sie mieli i w jakim porzecz.

Dano im Respons ze III do Rei z pewnych konsydewacyi nie potada ale na przedwozy miejscu w namiotach schadzai sie beda. Assyteney 100 Tardy i 100 Pichoty przywioda. Interim III. Kommissarze delibeowali tak z strony woyska iako dalozego z Suedami postepow. Główna woyskowa sprawa deydowawszy w tej długiej stronie indygi zawarli pewne punkta wtore una zaiubz to est 4 Abta spolna, agoda swoią za Dyrecyą II. Mty. Konudzięgo konfirmowali, o czym bedzie miejsce 5. Dumbora.

Die 4. Decembris.

Ciżcieli hwasam 12 zechali sie przy namiotach z obu stron po 200 Czlowieka ma iaz, a lubo sred sieg nie maly wzazre jedna strona od drugiey obawiazai sie repulsam nie zapraszali sie do namiotow ale w budzie sub die wzazrowe odprawiali.

Pierwszy III. Mta. Konudzię tak mowiu poczai. Satis est ab utring de materiis et qua lionibus inter nos disputatum ut via aliquid contactum relictum ut iam nil diu proficit, quod non antea in disceptatione fuerit. In ultimo congressu Daum. Virum erat sententia non amplius illa posse publico agere nisi prius obstantia illa remouerentur. Itaque sine publico sine privato sermone id quod est inter nos impedimenti tollere voluit. nos libentes assentimus. Etiam id agnosimus Ionium Gustavum Adolphum esse ex familia cui hereditarium ius in Regnum Sueciae competit. sed tamen cum Re Mta. D. No Clementissimus sit in Regem Sueciae coronatus et felicitas adhuc in it am pro test a Gustavo absq. prauidio Re Mti titulus usurpauit. Requis. multo melius a nobis inrequisita Re Mti dari. Si ex ea occasione bellum venatum fuerit quod tanus coram Deo et hominibus non dedisse nos causam effusioni sanguinis Christiani et omnia iusta pacis media admittere voluisse. Dnos Vra tenent haec conditionem de titulo ultimam esse inter vestras condiciones. Itaque in ordine ducere volumus ab aliis conditionibus incipiamus et haec in finem referuimus. Quisquis enim de medijs sibi prospicere debet, antequam se operi euingat. Ita et nos alia pacis tentemus postea id quod grandius est adoremus. Si quae grauiora erunt referemus ea ad comitia ibi erit Rex plenus Senatus cum collegium nuntiorum terrestrium. Si etiam aliquid hui concludemus ibi pro rato et grata acceptum.

Kancelerz Vestigis Daum. Virum insistentes non erimus potius in iis quae antea ab utraq. parte summo conatu explicata sunt. Quo animo vel a Rege nostro hui missi sinus vel quo ipsi uenerimus id et litteris et gressibus absurde sumus testati. Qui corda mortaliu uenatus, nouit nihil fucate a nobis actum nil quersitum aliud quam ut pax inter Reges Regnaq. nostra institueretur. Qualibus autem rationibus a proomo uendo hui nostro instituto detenti fuerimus offendimus ut quidem nobis uidetur satis sufficientes. Dnos Vra totum fundamentum dicunt nec nos pro legitimo commu saris et quidem Regis nostri agnosceere volumus. Si id sibi tribuant quod inrequisi sito Rege nil facere possunt ego nobis id quoq. non derogent. et penes praescriptum nostra instructionis non maneamus. Si re uiseta discedemus dabimus hui Deo ad iudicandum et omnibus absq. affectu iudicantibus non nec nos stesisse, quod inter nos sanguis Christianus effuderetur. Privatam congressum quod attinet discutere quidem priu ratiu possumus de conditionibus sed nihil possemus statuere. Inuo et publico praedla

proclama est nobis publice quidquam statuendi potestas si quidem non habemus
pro eius Legatis a quo missi nunc Coedimus quod Dues Vos praestarent omnia
quocumque nobis promittissent sed nos nostram Rempublicam nec Regem obligare possi-
mus.

Aelman. Ad propositionem M. D. Capitanei Janogilia non audivimus directam
responsum utrum privato an publico colloquio assensurus. Explicent itaq; mentem suam
diserte vobis sive privatim sive publice Dues Vos nobiscum tractatura nat. Nos solite
gentis vestra caudore et ingenuitate vobiscum agemus.

Kanclerz. M. Princeps, non aversamur privatim publicumq; colloquium si boni
eventus esulget spes. Si tamen putant privato colloquio vilius effici posse. vna unum
hi eo discedemus, sed hoc meo est vestra non posse quidquam agi nisi eo statu qui
nunc est in Regno nostro. Itaq; in manu est Ducei Vestri utrum vobiscum tra-
ctare velit nec ne. Nam nisi Rex noster pro Rege agnitus fuerit, vobis non
liet contra facultatem datam progredi et status vestros praesudicare.

M. Wendenski. Dostatecznie i dowodnie pokazowat, ze vobis in istis facultatibus
constitutis in godnie siq; porzuc debetey nadziei trawi gdysz teraz badez deputacie vna
viciatq; siq; z soba, badez tez przedykanie ieden z drugim moglyby siq; media cum
vendi vaxi istuis znalosc ale quastio itora teraz de plenipotencia movetur mo-
glaby potym in faciem revocari ad cautionem; tar neutri parti quidquam decederet

Kanclerz. Cum publice in praesidium status sui nil proferat statuere, mul-
to minus in privato colloquio id admitterent, familiariter tamen confere, ut pri-
vati cum privato paratos se dixit.

Aelman. Nota est D. bus Vris modestia meo tum in prioribus testata
congressibus tum in moderno actu. Jam enim iovites audio multa de fla-
tu Dnum Vrum contra ius et dignitatem. Ra M. D. Nri Clementissimi
differri. Itaq; non agra ferent si libere respondeo. Speciosa quidem est vox ista D. bus
Vras pro statu suo has in partes pugnae. Verum si peritus examinabitur, in-
veniemus aliter se rem habere. Nam primo quod a vobis eripitur, pro eo non est
dimicandum. Rempublicam vero nostram imminere status nulla re probabitur,
non enim haec ratio sufficit quod Dno Vos Regium titulum tribuere velit,
nam non tantum de Rege illegitimo Sveciae sed et de nomine Sveciae liberam
esset Reipublicae nostrae ignorare. Secundo quid potest esse iniquius quam Rem-
publicam alienam armis ad agnoscendos suos honores adigere, ob solam ambi-
tionem tantam Christiani sanguinis effusionem admittere velle cum etiam velle-
tissimis Christiani orbis Monarchis satis est in suis Regibus adorari. Tertio
si vester status stare non potest nisi stante decreto in vestris comitiis con-
tra Regem nostrum satis iuste lato ut D. bus Vos dixit atqui eos vestros non
obligamus decretis et eorum executio in praeiis limitibus quibus Regem Sveciae
terminari debet, alioquin societas humana funditus everteretur. Si haec causa
ad incendia bellorum sufficeret, et quando Regum unum alterius decreto se
se subicere nollet. Quarto D. bus Vos R. am vestram non impugnavit

statum nostrum sed tantum honori et statui suo prospicere. Verum videat contrarium
 huiusmodi, si enim Dues Vrae ab hoc conatu suo recedant, quod a nostra Respublica nunquam
 quam antea illis tributum fuerit. Nos e contra si Vestris accederemus titulis certe de
 existimatione honoreque Respublicae Vrae multum amitteremus, id enim a nobis extor-
 queri pateremur, quod antea nunquam fecimus. Sed breviter me expediendam Dues
 Vrae pro honore et existimatione iacturam vitae uxorum liberorum bonorum
 ferri debere, ita etiam nos declaramus minores nos calamitates belli quantumvis
 maximas facere, quam ut de antiqua dignitate Respublicae nostrae deque obsequio
 et observantia nostra in Rem Mram quidquam remittamus. Si arma vestra aliter
 evitare non possimus obiciemus ipsi tales viros, ut non modo vestra tutari sed etiam
 am. Dio adiuante clades belli, cum favore rependere possimus. Et hoc Dues
 Vrae sciant citius Poloniam ac Lithauiam gentem deleri, quam contra deus Pat-
 ris, ac fidem Regi nostro dabitam a nobis delinqui posse. Multis saeculis ante secu-
 lum non memimus bellum ullum cum vicinis nobis existisse, in quod totis in-
 cumbemus viribus et tamen dimidia tertia nonnunquam decima parte viciniam
 hostis nostros bonitate causa peti poteramus ulivici. Nunc etiam volumus no-
 bis eam imponi necessitatem ut propter bellum Sueticum tota Respublica tantas
 vires suas expiat. Imo, redintegrate inter nos amicitia fortasse facilis media in-
 teruenirentur quibus haec questio sopiri possit quam ut sperant nos per strepitum
 armorum in vestram affectationem consentamus.

haudclerz. Si resba ita ab M. Vra contra statum nostrum prolata non ab M. Vra nec
 a Republica Polona prolata fuissent, certe et apud me et apud alios plus ponderis
 habuissent. Sed cum ab illis dicantur qui ductuore ob hanc ipsam questionem
 bello nobiscum certant ideo non est difficile demonstrare, nos istis argumentis non fe-
 vellemus esse obstrictam, sed cum etiam Republica Vra consiliis decretis
 iam competere putavit, ut curam Regis contra nos defendendam publico edicto
 susceperunt. Deinde non tantum haec subsidia ei promiserunt, sed etiam talia scelera
 per litteras inuicem, ut tamen vir honestus ferre non debet. Hi enim appellamus
 rebelles, parricidas, mahometanorum, atellites et alios probovis vocabulis notamus.
 Haec cum vobis liceant nobis quo dignitate Patria sollicitis esse non licet. Pericu-
 lum ex ipso bello reuoluitur quod attinet non ego in meci oratione quam Vra
 sententiam nostram ut Dues Vrae nimis ad hoc tractatus allieuem. Novimus enim
 quae sit Regni Vri potentia, non dissimulamus id et fortassis plura cedimus
 quam de ipsa inveniantur. Sed ut Dues Vrae nullam suspem pacem admittere
 volunt, ita etiam ex suo ingenio de nobis iudicant quod ignominiosam pacem
 iacturae vitae fortunaruque nostrarum redimendam esse iudicamus. Permittimus
 vestra nos gauderi dignitate eadem et nobis libere reliquatur. Essent ad Vrae
 M. resba, etiam plura mihi respondenda, cum de vetum nostrum obliquis ve-
 bis iniustitiae accusaverit, quod certe satis fuit auleatum et non poterat absque
 prauidicio

æquis auribus excipi sed huc venimus non ut careamus classium vel ut
deceptorum nostrorum qua solius Dei iudicio subiciantur, rationem redderent
sed ut de pace tractarem. Quod si hoc firmum est Dues Vrae nolite nos pro
ius agnoscere qui semis, certe melius est ut ab invicem discedemus, et hoc labore
liberemur.

Hetman. Quod decretum Regni vestri pro iusto non agnoscerim, non iusto me
peccasse. Nam quidquam contra legitimum Regem statutum in iustitia nomen non
potest obtinere. Sed cum vos ista sic pede transire velitis et ego ceterum. Ipsam
negotium quod abicit, iusto Dues Vrae si ipsis ex conscientia res dicenda esset,
ipsasmet perspicere, quid iudicii S. Mtas, et Republica habitura esset si huius
titulos vobis largiremur. Itaque sincere et aperte deinceps nos declaravimus nihil in
ter nos agi nihil admitti posse, quidquam Ræ Mtas Vrae iuri hereditario deo
garet. Si ipsam rem aggredi volunt, omittant istam impossibilitatem et de alijs
conditionibus nobiscum agant.

Po teg mowie Hetmanskiej Kawleoz Szwedzi prozeptawozy sobie nieco z
Ponizsem wstat iza niem wszyscy iego Kollegowii mowiaz. Cum videamus
talem esse declarationem Ducum Vrorum ideo non amplius morabimur.

Lez choc ich niat nie hamowal, porzeci wstat. W tym Hetman to wreat. Cui
te et nostra sententia est ne amplius moreremur sed rebus infectis huc disceda
mus quam ut quidquam in preiudicium S. R. M. Dni Vri staturamus.

Kawleoz. Appellamus conscientiam Ducum Vrorum an possumus quidquam
statuere nisi agnoscamus pro legitime Dni commissarios.

In znowu wszyscy wiedzli bo sami Szwedowie iakoby szanuiacz stawosci
M. M. Ludzkiego podali to aby siedziec sauzyl.

Hetman. Nos etiam conscientiam Ducum Vrorum appellamus quomodo nobiscum
in his tractatibus agant. Nam omnia a vobis expiscata estis mentem nostram
probe intellexistis vicissim vero suam vobis voluistis lucusque aperire. nos quidem
id non errore, sed iniquitate ducti fecimus sed Dues Vrae ultimatis nostris
conditionibus obtentis non debeant ad hanc questionem progredi que totum
diruit negotium. Si enim Dues Vrae ut dicunt Dno Vro id a nobis tribueretur
quod nostris a vobis detrahitur quid superesset inter nos controversia. Magnam
certe rem Dues Vrae lucrarentur et illa adepti magno cum fructu huc discederent.
Nobis autem praeter incertitudinem nihil esset reliquum, nam in disfectione vos
haec maneret, utrum nobis aliquod pro isto titulo redderetur. Si vero disfectioni Vrae
qui hostes nostri estis nos omitteremus effemus omnium hominum ineptissimi.
Sicut nos Dues Vrae verborum et discursuum inopes esse videant, tamen id cum
que sumus potestate maiores nos sumus obstinatiores. Accipimus pleni noten
tiam Vram contenti sumus potestate agnoscamus vos pro legitime commissarios
vobis autem nondum ista sufficiunt, ita ut Dues Vrae hoc Regni nominis
deus non tam querere videantur quam sibi deberi putent, sed cum id nobis
tanto sanguine constet frustra id a nobis expectatur.

Kanclerz. Vra Illmo candoris comparationem instituit suaq; parti quae nobis multum hac in parte deberi potest. Sed quid Dⁿⁱs Vra nobis apparuerunt. Monstraverunt quidem potestatem sed eandem a nobis acceperunt. Potestatem Dⁿⁱum Vra cui non acceptavimus satis gravibus probavimus rationibus. Nostri autem licet Dⁿⁱs Vra pro legitima esse agnoverint in hoc nihil aliud est quam ducere utrum nos quo vultis Rege sed nos ipsum pro Rege non agnoscimus, et hoc dicit omnia subornant. Nam duos Regni Suecia Reges constituunt, ut solus duos caelum non fert ita nec Regnum duos Reges. Conditiones propositas quidem et propositas accepimus sed cum Dⁿⁱs Vra volent nos legitimare ideo quod initio recte quod ulterius progredi nollemus. Noster enim tractatus ab ea controversia initium debet sumere qua bello huius causam dedit. Atque si non amoveretur frustra laterem lavamus.

Aethuan. Non est hoc vanum quod die soles in caelo apparere solent, quorum alter verus est alter fictam lucem habet, et cito evanescit. Ita in Regno uno nunquam appetitate factorum duo Reges contingere possunt, alter tamen eorum legitimus est alter qui se intrudit, non diu durat. Sed haec similitudo ad Physicam est remittenda. Godricem tractationis quod attinet non soli huius tractatus Dⁿⁱs Vra interfuit, sed etiam fortassis alius. Nos huius est ut prius conditiones rei pro quo negotium suscipiatur, excutiantur. Eodem modo Dⁿⁱs Vra conditiones suas subscripserunt. Ultimo enim loco eam posuerunt, qua titulum concernit. Praesentis autem tractatus primam esse debere de titulo controversiam nos non agnosceimus. Occasio enim tum admodum nostrorum tum tractationis praesentis, est ut ablati restituantur. Si itaq; ab occasione initium sumere vultis agamus de restitutione ablatorum.

Kanclerz. Illmo Princeps si non sopita fuerit originalis controversia de restitutione ablatorum non potest agi. Mallemus certe ea nobis edipi, quam ut absq; fructu restituamus. In conditionibus a nobis oblatis non postrema sed prima est de titulo conditio legat tantum Vra Illmo et videbit, nos id pro quo bellum susceptum est nequaquam ultimo loco posuisse.

Aethuan. Non de exceptione nunc loquimur, Deo et tempori ista committimus. Postea ab utriusq; de eo experiemur, sed si ista Dⁿⁱs Vra per originale negotium praesentem nostram universam elidere volent non est quod cedamus pacis studium ita cordi esse Dⁿⁱs Vris proicit ore profiteatur.

Kanclerz. Cum plenipotentiarem Dⁿⁱum Vrum inspiciamus et defectum ipsius consideramus idem certe Dⁿⁱs Vris sentimus, quod ille de nobis procul a nominam a corde abesse illud pacis studium quod ore profiteatur.

Aethuan. Si Dⁿⁱs Vris nostra non satisfacit plenipotentiaria eius non respondet ad illud medium de confirmatione in comitis obtinenda ab Illmo D. Caritaneo iam quibus propositum.

P. Weidenm. Ut scopus huius controversiae aliquis, felicitate acquiri possit melius est remotis arbitrariis agere. Ibi facilius media et rationes quae nostrae consentanea essent consentanea quae factu possibilis indagaverimus et huius hoc periculum huius

alliffimis amoliremur. Num enim de ista facultate loqui ceteris in compositis plane
posteriorum videtur. Idem juris per tractatum exemplo probatur potest, in quibus
licet principalis controversia semper reposita fuerit tamen nec Dei gratiam opti-
mo sine non exanimis frustrari.

Actman. Tam in publicis quam in privato colloquio nihil possumus in re
iudicium R^e M^{aj} tractare, sed si se declaraverint, absq^{ue} praedictis regio vestri
nobiscum tractare velle tum demum private loqui de medijs poterimus.

Kanclerz. Ut D^{omi}ns V^{ost}ra non possunt in praedictum Regis sui quidquam
admittere, ita et nos id evitabimus, et sic in extremis constituti nullam spem con-
cordiae videmus. M^{ag}ister Castellanus inquitabat hunc agendi ordinem si a principali
negotio incipiamus. Sed habemus exempla in Gallia in Hispania in Belgio aliter
actum non fuisse. Illa autem quae antea inter nos acta, hic in exemplum trahi
non debent. Non tantum enim suspecta ea nobis fuerunt, sed etiam quorundam ratio-
ne poterant evitari. Dum in his consistimus extremis non videmus medium con-
ponendi istius negotii sed cum istae vestra referendum id est S^{an}cti Regi
V^{ost}ra et Republica, nos itidem ad nostrum Regem referemus, si principalibus con-
silio animus erit prosequendi istius tractatus tunc belli duces inter se pro libi-
tas conferent, ut alteri parti alterius voluntas innotescat.

P. Weidenzi. Meremus veniam a D^{omi}no V^{ost}ra quod titulo R^e M^{aj} V^{ost}ra non
possimus recedere, prohibemus enim lege conscientiae prohibemus iustitiae. Vi-
demus regem nostrum non possidere Regnum suum hereditarium sed alium eo
D^{omi}ni V^{ost}ra nullam causam habeat quod insistat sua opinioni. Sed et pacate
in Regno nullam iniuriam status ipsorum a Rege a Republica nostra patitur.
Si ob solum titulum istos conatus suscipiant, hoc certe Deo displicet, humana
enim ambitio quae tanquam funis cito coarctat non est iusta bellorum moliendo-
rum causa, sed si D^{omi}ni V^{ost}ra iisdem quibus nos decemur rationibus, et con-
suetudine tenentur S^{an}cti sui S^{an}cti sui praedictae. Ideo melius ab extremis ad
media devenire verum recto utriusq^{ue} titulo. Nam de conditionibus potest unum
inter nos agi, licet non obligatoria ratione salvis iuribus utriusq^{ue} principis.

Kanclerz. Quid a vobis affectus, id magis pro nobis militat quod sub
enim pietati in suum Regem D^{omi}ni V^{ost}ra tribuit id nobis quoq^{ue} donat. Qui-
mus enim non affectu sed fide et conscientia in tuendo honore Regis et suum Re-
gis nostri. Si quae proponeret D^{omi}ni V^{ost}ra media, poterimus ea audire sed sta-
tuere de ipsis non poterimus. Non est hoc res ita vano proinde D^{omi}ni V^{ost}ra putat.
non enim de titulo sed de iure quod ex titulo procedit agitur. Plevisiole atrium
vestram non iniquitamus, cum se supplementum promiscuit, sed de capitali
negotio iniquissimile inter nos convenire.

Actman. Aeris intemperies et dies in tenebras vergens brevitas me ad
monet. Itaq^{ue} rursus mihi ut paritas vestra sermone D^{omi}ni V^{ost}ra obicit, id mihi

vestris conditionibus extunc, nec aliquo nec directe mentionem tituli in prima con-
ditione esse factam immo in fine istarum conditionum adiecta est clausula quod in
ventibus istis induciis Reges et Principes de principali negotio componere debe-
ant, sed quid illi componerent si eos in istis tractatibus de negotio capitali transi-
geremus aut si in negotio capitali regi vestro praesudicaverimus.

Kanclerz. In prima conditione plenadium Regis vestri titulum express-
imus, Apparet itaque nos id quo indubitate habere ut sub titulo Regis vestri
hactenus. Appello conscientiam ipsiusmet Ill. Vrae an ista aliter se se haberi possit.

Aelman. Ego itidem conscientiam Dni Vrii appello, utrum bene sit propter hanc
questionem discurrere totum negotium. Certe ad iudicium prudentium virorum non reformida-
remus hanc in causa compromittere.

Kanclerz. Credo Dns Vrae in compromissum consentiret, nihil enim amitterent.

Aelman. Et Dns Vrae cum nihil suum habent nihil emittant nisi alienum.
W tym l. Sta. Scypsi, ozwat się, że po Miemieciu ze choby, Kommissarze Szwedzey, przy-
nie nie nie przydato abey wstao puzasamentu, do dalszych byto traktatow.

Kanclerz. Taxe pro Miemieciu. Quatenus privati istorum nec mercium moris quales
nec res Kommissarum nec godis nam się, o podobnych rzeczach moris więcej, i cetera
a tym murey o co uiz poroz lat 24 kocw się między nami biec.

Aelman. Dns Vrae eo rem trahunt ut nos ipsos pro Regis commissariis
agnoscamus, et per istam agnitionem totum negotium liberari voleat, sed non ita
sumus parati ut nos a bello vestro per concessionem tituli vedimamus.

Kanclerz. Testamur Deum nos non posse id cedere cum eversione status vestri. Non-
tenet nos viguit sed ut certum et fidam Regis vestri tranquillitatem restituamus.
Ceterum si tantum de eiusmodi induciis quales antea fuerunt tractare debuissent.

notissent per levioces personas absqz nobis gefici.

Po Kanclerzes Jacobus de la Gardie Aelman Szwedzi pro Miemieciu w ten
sposob moirit, zatowat ze się z tak matą rzeczami tak bardzo dozieamy, ze ad extrema
z obu stron przychodzemy. Pociąganie nas prawi ad media pars inuenta ale my
quatenus legati restemur nec morim ulla media iure byto wedlug Plenipotencyi.
Nestli zas nio privati konferowae z wami bedziemy to zoidney wagi miei nie bedzie
Choby tedy te traktaty na inzy czas odtozoue byty choby te niewidzee, iadze op-
by reikaty tedy tak difficultas bedzie na placu, tak datemna byto bez wszela
niego sicutu podemnowalaby się praca. Wszakze co wedlug summea morim a
czyjni absqz praesudicio vestro tak my iadze, Wt do tego damy się pociągnać. Ale
moxie Wtll pto z naszymy stony, i ralyfnowae bedzie i ralyrae, to co się mie
dry namy robi, nestli kosta naszego byi krolew nie znacie boi wordy potrzeba aby
pod ayemnowolwie inienien te traktaty stanęty.

Ill. Sta. Luidzi. Optimum est ut reposito isto obstaculo de aliis conditionibus
agatur. Illi enim nos non muscimus R. M. personam ita et Justavus Adolphus
mittatur et sic absqz uliusqz praesudicio tractatus quocedat. Poterimus etiam de iij

jesti morderis zasadzajaz siez żeby na konie, ie odtozyli a to wiszych nie zady
wiazaz Kacy; tylko iz oni sami w tych kondygnach atore pod Wstawaz; lewaz
dali na koncu samym tem Punkt wtozyli i expofsa sa; te reoba si de ceteris con
venient dopiero o tytule mowii.

- 3. Tereli i to nie wyjdzie ad media przystajni a te sa;
- 4. Naprzod podai 7 lat inducii illi autem ablata restituent.
- 5. Potym podai na 10 lat nie wspominaiaz Krota Jme Prawa na Szwedzkie
Krolestwo.
- 6. Na konie 15 lat cum cautione prawa Krota Jme Polyan do 10 tandem
do 20. lat cum eadem cautione bo daley postępowai authoritatem nie mowiy
7. A iesliby i to nie pomogto tedy podai na lat 2 i 3 miesiacye absq; ve
stitutione ablatorum iednazi omaiyze zamai targowai siez.
- 8. Denunciatis belli in semestri
- 9. Interviu tractatus de pace perpetua et iure in S. R. M. et S. Jui. Adolphu
instituetur. —

10. Jesliby to nie poszto aby do 9 Niedziel odtozono, aby z wola; S. R. M. et ordinum
w 10 dni w seym skapeta konuluxya, belluwaru au pax a 1. Maii amplectenda, a
za 10 dni to jest 14. Sebruanii moze wiadomo si. P. P. Kommissarom Szwedzkim
wzecz list od deputatow z Senatu i Postow Leczmskich, albo Hetmana byc dana.

Naostatek iesliby to nie poszto, tedy wrystka; te sprawa; de tytulo, i wrystkich
brudnosci odtozyc do Relajsi utruisq; Principum i podzioci to non in vni con
clusionis sed in vni relationis ut fides unicusq; adhibeatur.

Z temi punktami gorkyechali M. Sta Lmudzi z Hetmanem i zeseli siez
w budzie z Hetmanem i Kanclerzem Szwedzkim. Tam Kanclerz podai iz gotow
zawaz isc do namiotu badz naszego badz do swego zapowazal, poniewaz smieg
szedl. M. Sta na to wrecz iz nazi do ich namiotow przydzaz. Tam naszym dali zna
waz wazaz, gdy usiedli poszili aby ab utruisq; adstani twoba zastajito tylko z obu
stron po 2. osoby zostaly. Przy naszym zostal M. Mawierkiewicz Sekretarz M.
i Piotr Kochlewski. Przy Szwedzkich zostal Comes de Wisenberg Swagier Ben
tusow i Kozjednis Doktor polnym Helprich Sekretarz ieszere z drugim przy. —

Obaczysz Kanclerz iz z waszey strony diciano terminowai wrystnie wry
mowiy poszto aby tego nie cyruiono. Z ich tez strony nie mial tego wrecz pifaa
co siez mowii będzie, gdyż to przywatny nie publiczny kongress będzie. Poszto
lili nazi na ich affektacyaz.

Kanclerz wprzod poczaz; zal woy szetono wywodzie ze in publicis actibus ore
czy nie poszto do podome. Teraz zyczy, aby siez to najwawie moglo, tylko toza
ca aby se media z utorem; siez nazi czywali iz ieszere wywalczione byc miaz;
propowowane byty.

M. Starosta. Media zadnych nie wiemy, bo nam tego instrukcyaz. broui. Ale iz
li wy iadzi mowii podajcie, ze nam alebysmy wiedzieli z czyim siez ad mostof
poinipales wrocimy dajcie nam na piornie puwata albo wandyge, utorych wy
pro ultima siti pro nas potrzebucenie. my toz uszyucimy co zna byc eron in vni
conclusionis, ale relationi utora; nam coram Regia Mte et ordinibus Rplia czy
nie przydzie.

Kancelarz Nie zasiędlimy tu jako commissarii ale jako officiales Regni utriusque
est to familiare colloquium nie potym zebyśmy to na pierwsze notowacie miec
bo z takich rzeczy mogłoby co alterutri parti decedere.

Hetman Wotowa tego blisno bylo zesmy się infectis rebus rozstac mieli w tym
P. Arabia uwitowat nas do tej przywatney rozmowy a lubo się remotis arbitri
mowi poszei my nie restosmy przywatnem ofobami alioquin szroda się bylo
schodnie jesti sami przytek stad nie ma byc.

Kancelarz Lawdy wy chacie naj wprzod wyrozumieć a sami swej intere
cji nie odrywacie. Wszak powiedziato się albo perpetuam pacem albo longas
inducias utroby perpetua pax equivaleret, albo nastalen dostrzeć zwa
mi zawrzei chemy. Jesti wotnie tedy is conditionibus, utroby pod Mitawą podan
Jesti pacem albo longas inducias ten quoniam zwalony nie będzie. To jest biza
ba abysci Krola naszego za Krola znali, et ut nos iure et vinculo quod sibi Rex
vester in nos prebendit solutus et liberos esse agnoscatis. Num etiam ex officio
nem status nostri ferre mallemus. quam hac conditione cedere. Pro me quo allegis
is, pro omnibus Regnicolis dico male nos in prelio quam sub manu captivis
re. Si Dnes Vra volunt conditiones nostras intelligere. hac prima est de nostro Reg
de reliquis fuisse convenimus. Eas tamen nunc proficere in medium non debemus,
priusquam mentem Dnem Vram intelleximus.

Hetman Na poczatk wiece to od nas ze ani o wiezney pokoy ani o zby
stugei inducie traktowac z wami chemy. Laczyn macie wiezye ze zadney
instrukcyi nie mamy, tylas ad inducias brevioris temporis w czym wczesny wam
mentem waszom przez postanie kondyccy tych deklarowali. Wam in dawny
cultatem etiam de capitali negotio transigendi et pacem etiam vel inducia
at aternitati respondentem pmandi tedy musicie miec kondyccye do tego nale
ce, utroby communingee nam abysmy wiedzieli do czego Krola, Kzylta, dy
porowac. Jesti to o nich przymanie in se, stuzne tedy ich szroda tunc bedzie to
wam honori u wrystrzeigo swiata, jesti tunc podacie za utroby, sie sie, mogla
nie wstydzic. Prawa Krola P. naszego co się tyce, czy podobna to abysmy alie
nos subdite a fide et vinculo iuramenti relaxowac mieli. Komu na swiecie to
za faultas dana. Stony tego jesti legitimum ius R.M. prebendit, an illegitimum in
terrogandi maiorej resti jesti to illegitimum ius za utroby oni tak wiele do
row wycierpeli. Nie tylas wam ale kazdemu przeciwnemu to Turcy in woli
nieprzyjacieloniego nie od Katow siego miecza gasto dai. Ale panowanie
pro wrystrzei czasy benignum et moderatum bylo i nigdy się aswia, na swie
pito. Daby to Bog abyscie in alio primisibus tunc przykladu animi a
delitate alieni ponarac mieli. De titulo pomicowai zgody miedzy wami nie
mają waz, odtożemy tę kwestyę na stonę, a casre examinujemy kondyccy
More to byc absq, posuidium utriusq, partis per particulam si licet ad
tatis hoc nos visisim admitteremus.

Kancelarz Prawda to ze my mamy kondyccye ale nie tak pizane, zebyśmy

wam i urazai mogli, bo nam takze instrukcyja dano wowa wiczyj repli na
 rozrysze obicnie nie ma, nie zeby wam co proponowal zamiata, ale zadajcie co
 nam tedy odpowiedzmy. Nie zjyto by sie nam tego odwoywai ale udnak powozim.
 Krot nasz do stanow W. Litt pisai nazat, eadem intentione i pod Mitawa, aby
 aliquot annorum inducias quoponowat, ut in consentibus, si Regi Vro aliquod
 humanitus accidet, ipse cum ordinibus Regni Vestri antequam novus Rex elige
 retur transigeret, cum restitutione ablatorum. Si etiam Rex noster vitam finivet,
 ut ordines Regni Suecia cum ordinibus Regni vestri istud bellum componerent.
 Videmus enim Reges utroqz superstita impossibile esse abiqz alterutro succed
 cio negotium hoc componi.

P. Sta. Czy tanze mamy sie wziechac między soba, nie postanowimusz. Wtedy
 dla samey pamieci trzeba ab utrinqz parti wokolwiec wziaz w charta connotatuz
 chybabszci te wartoty omniu uiaz chieci, na pro tym do nich sie nie wozac.

Kancelarz. Nie zyczymy aby sie to wozowai zamiata, owzem tak sie wozedzimy
 zeby nitra zarzetych wartotow zatrzymana byta. Jestli teraz ujeduzi woz odierza
 my tedy wzeci wost relationem wozam nostris principalibus factam et post acceptam
 ab utrinqz plenioram potestatem. znoum ziczac sie mozemy. A notyfikacya wiech przy
 Aktuauach zostawa, zeby iden dougiemu dat znae de voluntate Principum. Co sie
 tyce annotowanai iadlich punktow nie rest ci to bardzo zdoozna, bo tak wam iak
 i nam stuzi ale pro nunc pozwolai nie mozemy woi sie dougich nie dotozemy.

P. Stavosta. Jestli do tego uagracie ozecy abysmy wprost nasza facultatem
 wiedzeli, o to pozwalamy septem annorum inducias cum restitutione ablatorum.

Kancelarz. Moglibyomy wysow zaciem ale pro wostu co mamy in commiffis gwaro
 dany ze pro inducis 60 annorum adiecto titulo Regam vobis restituemus.

P. Sta. Podawam wam 10 annorum omnia potestate de titulo Ra. Mij.

Kancelarz. Abym waz nie bawit tak iako ni Bog mily i iako ni summanie za
 swiaderam ze manij nad 55 lat nie wozamo postepowac.

P. Sta. Otoz kontentujcie sie 15. Idy oia ogtowa zachwiali ozet. Leby
 przy mnei nie nie zostawalo o to wam finaliter powiadam ze nad 20 lat wiczyj po
 stapi nie mozemy albo tamen iwe Ra. Mij. Sta. Mowecie sie tym uiz postentowac
 bo interea sita sie ozecy odmieni.

Pontuz. Jezeli krot Pol. ni lat 20 wzerye tedy newnie wzerye lat 50.

P. Sta. Wzerye da Bog wzerye wozak Avus. M. M. zyt lat 81.

Kancelarz. Avus paternus vixit civites annos 79. Ipsius Reges Vri atqz est civi
 tes 56 nam ni fallor natus est anno 1564.

P. Sta. Habuit Ra. Mij. avum maternum Sigismundum qui vixit 81. reg. 42.

Potym mowa byta, o czasie i sposobie tej notyfikacyi, Nasi podali ze wstazniuz
 w Sejm za 2 albo 3 Niedziele bedzie pewna ordinum deatavaya. Laczyn in Maw
 tio dougic Szwedow obiorozezenie. Cui na to replikowali ze scistosc czajca ex
 stidowai ih bedzie. Bo napozod Kancelarz lediore za 7 lub 8. Niedziel do Szwey
 przyjedzie bo na odote nitraset mil iedzie musi. Ma przytym acentore negotia
 w Estoni odprawowai atore wozma, nie czaju co wokolwiec. Nuz nim znoum woz
 groms

response od Gustawa zbierzy nim się Kanclerz nakład wroci a ceslby nas tak May
zostat uzbly nie byle miejsca traktatom Propowowali tedy aby byla effa
ho ad morum in unum annum prorogowana to jest od Maia do Maia.

M. Sta. podawał bliższą i gwałdzą drogę Kanclerzowi przez Lunden, Bressy,
Lomonską i Lunska, ziemię i obiecowal mu iteneris securitate. On godzi się
nowawszy, ożent się obawia aby go P. Weyher w gozicę nie zaprosit. Podali
im potym nasi prorogationem 17 mensium to jest zeby cessatio ad morum in Anno
1627 in mense Julio expirowato i dawali tego vacya, ze i drugi seym moglby się
ze propter hunc solum actum przypasi który atz de lege intra biennium ma
przypadać wstacze in urgentibus negotiis etiam post decursu unius anni moglby
być zlozony.

Kanclerz. Więć niech będzie prorogatio do 2. lat a potenc a mense Maio ad
Maum. Nasi powiedzieli ze to nie moze być aby Rypta, tak dlugo ablati debea
casere, Lada by oni wielki mieli pożytek.

Szwedowie na to ożentli iż Ryga, zamki Inflantowic nigdy im tego nie ożywią,
pro presidio i conservatione earum wazy musza. Tandem obie strony przystaly na
to aby cessatio byla prorogowana tu 10 dieb Junii stylo novo anni 1627.

Powiadat Kanclerz ze gdzie przyjdzie mowa de restitutione Rige tedy oni tego nie
odstapia, aby Rydzanie iesli nie meliwi conditione tedy proreue deteriori niz prze
hym u waf nie byli. Druga ze Rygi nie godzi się, Ladaiako wroci gdyz u dogo onow
wezu hym sita commoditatis durante bello cryui. Powinny być nie meli wazney
nam szly wrecz a teraz stanie za prawą rękę. Trzecia gdy im nasi ożentli ze nie
tylko Ryga ale i rozrytki inne fortece wroci trzeba oni na to ożentli bedziemy pro
hym morowi z soba, ale niedy to co principale jest wianujemy tedy et reliqua
continentur. Mowiono potym o wroczenie wiazniow atozey na Stucz sa. Obiecal
Hetman ze ledy dzien przyzwowadzeni beda. Mowilo o Kapitanie Szadom ze
go u Dworu Krola Jm zatorymado, nasi powiedzieli ze on nie iako wiazniem
ale iako wolny atowien jest w Turbie Krola bo Krol zwyciat metosevnie obito
dzi się z Wiazniami, nawodu waszego maiaz do nich dobry affect wiedzaz ze oni nie
z chaci ale z musu potencio Krolowi Anna auigentis.

Kanclerz na to ożentl pytać się Kollegi mego P. Hetmana i Caroliona iako ich
w wiazieniu traktowano. Przypro minimali potym ktorego Roku Krol Jm regno
cessit to jest 1599. Potym w roa byl ab odmiribus woszory aby slyna do
cyi zostat, a oni in religione et moribus patriis duceli go edukowal i zo swego
unec Krola. Tandem dopiero A 1603 Carolus declaratus est Rex Suedie wszakze
te nawazy, Kanclerz na dowod powiadat. Przypro minimali in ter deprozyty nie
ktorych obywatelow Inflantskich Rydzanom przed obliczeniem powierzone atore a
quitate dictante waty bydz teraz wrocione. Powiedzieli ze to uż tyto Gustaw
admirum. Nie mogaz tego admuini bez jego osmarow wszakze gotowi wozyc się
w to aby affectacy PP. Kommissarzy naszych dazy się stalo. Przypro minimali się
Hetman za oczami Szustami aby im Rosciot Ungierski propter executionem religio
nis byl wrocony, bo tam necitove solemnitates odprawowane bywalia. Wiaz

i to Kanclerz do Gustawa a obiecal za 2 miesiace dae respons. Podawali tez to zmu-
 iey strony aby sam Gustaw przyjechal tu, badz do Rygi badz do Rewla zeby tym spraw-
 niey przy bytnosci jego mogla sie kontrowersya uspokoi i obiecali go wiecej perswazja-
 mi do tego co nie w smaku naszym byto bo weli tak w kardcy, rezolucyi ozywiali
 beda, tedy sprawa w wrelu rzeczach nowa nie wezmie. Potrzebowali Swedowie
 inter cetera po naszym, aby im nadzieja, uzyjeli izchisig co na drugim kongresse
 lepszego sprawni moze. Nasi e contra zadali im aby oni nadzieja uzyjeli weli bez
 dzie na co jez, zechca bo szkoda prawy jestliby tak bezwazniejsza bez skutku papi mia-
 la.

Eandem conclusum deputatoro z obstrukcyoystae do konyponowania skrypta ktory
 ma byc zawarty.

Die 6 Decembris.

Około godziny 12 postali N.M. Kommissarze dwoch Delegatow zeby na miejscu na
 znakomym z Sekretarzami Swedzkiem sposob pisania trawackaj, nadeswili. Dy-
 sie z soba, zesli Swedzcy Sekretarze zawaz z gotowym konceptem swym wyjecha-
 li daleko od Mitawskiej trawackaj roznym, bo naprzod tytul Gustawow na wie-
 chu potozona, do: trawackaj, kara, napisanu iaka na ich swore, naylepsza ana
 najza, naygorzsza, bydz mogla. Stio Kondyuje Mitawskie amplifikowali ministeri-
 stowoy potozyli, sto Kondyuje z przydali stowoy uszytskich handlow wotnych pe-
 rowinnyach stowoy dzyskrania dtegow Ryzanom w paristwach N.M. zaryma-
 nyeh, stowoy wydania Actow Ryskich zapieczkowanych i wrocenia do Rygi e-
 wetarza Kozen.

Nasi delegaci zawaz prozeu temu konceptowi mowili. Imo. Iz dnia wotowoy
 zego naymnieyszy o tych punktach miedzy Kommissarzami wzusaradzi-
 bylo. Ido. Ze oni tu potozyli tytul Gustawa o ktory wiska Miedziel wotoweszy
 bozono i przyjac go nie chiano. Swedzcy na to powiedzeli wie wstnie wy-
 wo swyjacie waszym tytulu tege my tylnu go w naszym napiszem bo sone
 wimne tege czyni nie mozem wy zar z tych z przyzozym inanc go przyjac.
 Imo iz w niewszech trawatach tak bywato, zego documentem acta z Panem
 Occidentum zawarte. Iz listy wygwatne ds. N.M. Kommissarow naszym pod
 tym tytulem pisane wasza strona przyjmowata. Iz same N.M. Kom: wasi
 siluadwo exwesse pozwoliti aby nasi w swym sadypne tege tytulu zarywali byle
 was do mego nie obligowali.

Data sie, im na to taka replicia Pierwsza induciadem trawatnes nie enaia, nie po
 dobrego cum pwioci actu. Bo tam expirantibus vestro induciis alii de novo for-
 mabantur in zas izpuzie pierwsza cessatio nie expirawato sed ea curvente prologa-
 tio instituitur. Jaka tedy jest Mitawska cessatio taka per omnia ma byc teraz
 nieysza bei prologatio. Do tego sami Kommissarze Swedzcy mowili jestliby
 takim sposobem rzeczy zawierane byc miaty iak przed tym, tedy szkoda byto
 ktorotac na to wrelach ludzi moglyby to byly inoze odpawowaci. Jak iny te
 var, tychze stow pwezawo wam zarywany bo erroes materiti non sunt allegat-

Druza iz listy wygwatne od was przyjmowano pod tym tytulem lecz przy wa-
 nie pizma nie mogz, bydz porownane z publicznemi actami tamte ex arbit-
 rio unius partis przychodza, do tych utruisq, partus consensus requiritur. Wlami
 tych

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.